

2019-09-10

Till Nacka tingsrätt, Mark- och miljödomstolen

Mål nr M 7034-18; SMA Mineral AB angående tillstånd till
täktverksamhet samt vattenverksamhet vid Klintebys och Snögrinde
stenbrott, Klintehamn, Gotland

SMA Mineral AB har förelagts att yttra sig över aktbilaga 42-65.
Bolaget vill anföra följande.

1. Justerad ansökan

1.1 Bakgrund

SMA Mineral önskar bedriva en täktverksamhet som är en naturlig och välkommen del av Klintehamn. Bolaget vill fortsätta sin etablering på orten och ser Klintehamnsbornas synpunkter som en viktig del av det underlag utifrån vilket verksamheten utformas.

Bolaget ställer sig visserligen något frågande till den enhetliga inställning som i miljö- och byggnämndens yttrande påstås råda bland Klintehamnsborna. Bolagets företrädare på orten har under tiden för etableringen av platskontor där, nåtts inte bara av orsbors farhågor, utan även av uppmuntrande ord; en sorts spirande förhoppning om ett levande samhälle där bolagets verksamhet kan bidra och komma att generera ytterligare ny-etableringar.

Bolaget ser dock allvarligt på den oro som finns bl.a. avseende trafikfrågor, och har därför valt att justera sin ansökan på följande sätt:

1.2 Antal transportrörelser

- Antal ansökta transportrörelser *halveras* under sommarperioden den 15 juni – 15 augusti samt mellan Luciadagen och Trettondag jul.

Halveringen av transportrörelser beräknas från den sökta uttagsmängden 900 000 ton/år. Givet att transporter sker under totalt 220 dagar/normalår ger detta 170 dagar med normala transportrörelser och 50 dagar med begränsning.

Maximalt omfattar ansökan därmed följande antal uttransporter (och dubbla mängden fordonsrörelser om även intranporterna beaktas):

- 170 dagar med 115 uttransporter/dag
- 50 dagar med 58 uttransporter/dag

Det villkorsförslag som begränsar transporterna sommartid och under julhelgerna, och som presenteras nedan, är följaktligen beräknat utifrån 58 uttransporter och utifrån 41 ton nyttolast, 64 ton brutto. Detta ger en begränsning till 2 380 ton per dag uttransporterat material.

1.3 Bullerdämpande åtgärder vid bostäder

- Bullerreducerande åtgärder vid bostäder längs transportvägen erbjuds på så sätt att inte någon bostad behöver utsättas för ljudnivåer över 60 dBA utomhus vid fasad.

Beräkningar har gjorts utifrån effekten av bullerdämpande plank, men även fönsterbyte kan bli aktuellt.

Beräkningarna redovisas i Bilaga E.1.

1.4 Deltagande i åtgärdsvalsstudie (ÅVS)

SMA Mineral har genomfört ett möte med Trafikverket för att skapa en gemensam bild av hur arbetet med trafikfrågorna ska drivas framåt på bästa sätt.

Mötet genomfördes under vecka 33 hos Trafikverket i Solna. På mötet deltog fem företrädare från Trafikverkets olika enheter som har engagemang i trafiken på Gotland. Det diskuterades behov av en åtgärdsvalsstudie (ÅVS) för att hantera utvecklingsprojekt som Trafikverket är involverade i. Minnesanteckningar från mötet bifogas som Bilaga D.1.

Trafikverket anser att det är lämpligt att samordna utvecklingen av Klintebys stenbrott med övriga pågående projekt såsom program Klintehamn, utvecklingen av Klintehamn hamn m.fl. Detta för att få en helhetsbild av framtida trafiksystem som på bästa sätt kan anpassas mot dessa olika utvecklingsprojekt och där avvägningar mellan olika behov och önskemål kan hanteras i en arbetsgrupp där olika berörda aktörer deltar.

SMA Mineral åtar sig att delta i Trafikverkets ÅVS, dels för att bidra med kunskap om den egna verksamheten och dess påverkan på trafiksystemet, dels för att bidra till lämpliga lösningar för att mildra effekten för de närboende.

SMA Mineral åtar sig även att, efter genomförd ÅVS, med Trafikverket teckna, för företaget ur ekonomiskt perspektiv rimliga, avtal om förbättringar avseende trafiksäkerhetshöjande åtgärder.

1.5 Justerat villkorsförslag

Med anledning av ovan beskrivna justeringar av ansökan föreslås följande ändringar och tillägg i de tidigare föreslagna villkoren för verksamheten (nyttillkommet *kursiverat*):

4. Normala arbetstider för tåkten är helgfria vardagar (måndag – fredag) kl. 06-22. Särskilt bullerstörande verksamheter såsom borrhning, sprängning och skutknackning får endast bedrivas under vardag (måndag – fredag) kl. 07-18.

Lastning av produkt samt transport till kund och hamn får ske helgfria vardagar (måndag – fredag) kl. 07-22. Undantagsvis får lastning och transport ske under lör-, sön- och helgdagar.

Under sommarperioden mellan den 15 juni och den 15 augusti, *respektive mellan Luciadagen och Trettondag jul*, får särskilt bullerstörande verksamheter såsom borrhning, sprängning och skutknackning samt lastning av produkt och transport till kund och hamn, endast ske vardag (måndag - fredag) kl. 07-18. *Under dessa tidsperioder får dessutom endast transporter avseende halva den tillståndsgivna, på perioden belöpande, mängden utbrutet material motsvarande 2380 ton/dag gå till kund och hamn.*

Nytt villkor:

SMA Mineral ska erbjuda bullerreducerande åtgärder för bostäder längs transportvägen som, utomhus vid fasad, med anledning av tillkommande tåkttrafik erhåller en bullernivå överskridande 60 dBA.

Nytt villkor:

SMA Mineral ska delta i Trafikverkets åtgärdsvalsstudie avseende transportvägen mellan tåkt och hamn, om sådan beslutas.

2. Bemötande av motparternas yttranden

Nedan följer bolagets bemötande av inkomna yttranden. Bemötandet sker per aktbilaga och hänvisning görs i förekommande fall till de bilagor med tekniskt underlag som bifogas yttrandet (Bilaga A-H).

Som Bilaga I bifogas dessutom en ny sammanställning av föreslagna och medgivna villkor.

En bilageförteckning återfinns direkt efter detta yttrande.

Kursiverat anges vad som har anförts. Icke-kursiverat anges bolagets bemötande.

Aktbilaga 42; Samhällsbyggnadsförvaltningen

Tjänsteskrivelsen innehåller förslag till miljö- och byggnämnden att avstyrka bolagets ansökan. Av aktbilaga 43, s. 9 framgår emellertid att miljö- och byggnämnden vid föredragningen inte anslöt sig till förslaget, utan istället beslutade i enlighet med yrkande från nämndens ordförande. Nämndens yttrande är ingivet som aktbilaga 43. SMA Mineral avstår därför från att bemöta vad som anges i samhällsbyggnadsförvaltningens tjänsteskrivelse.

Aktbilaga 43; Miljö- och byggnämnden

Miljö- och byggnämnden har anfört följande synpunkter:

Ansökan är inte förenlig med syftet för Program Klintehamn 2030 och de synpunkter som Klintehamnsborna lämnat i dialogen vid samrådet vid programmets framtagande.

Vad gäller ansökans förenlighet med Program Klintehamn 2030 kan följande anföras: Under avsnitt 2.5 (Program Klintehamn 2030 Samrådsförslag, <https://www.gotland.se/102300>) beträffande industri, framhålls att närhet till godshamnen i Klintehamn är attraktivt för etablering av industriell verksamhet. Industriella

verksamheter ses som positiva då de bidrar med arbetstillfällen till bygden.

Täkten kommer vid full drift att sysselsätta 20-25 anställda för löpande brytning, underhåll och transporttjänster. Tillkommer gör behov av personal (uppskattningsvis motsvarande 3-5 heltids-tjänster) för inköpta underhållstjänster på maskiner och fordon. Verksamheten drivs 12 månader/år.

Indirekt tillkommer behov av service i form av övernattningar, restaurangbesök, mat, kläder och övrig kommunal service för taktens personal, deras anhöriga och besökare till anläggningen. Sysselsättningseffekten av dessa tjänster torde vara betydande, men ligger utanför bolagets kompetens att värdera.

Den sökta verksamheten kommer alltså att vara i god samklang med sysselsättningsmålen i Program Klintehamn 2030.

Resonemanget utvecklas i Bilaga A.

Vad gäller trafikens påverkan på närområdet finns i Bilaga D en tabell som illustrerar flödet på de vägavsnitt som påverkas av transporterna. Däri anges bl.a. hur mängden trafik förändras genom den tillkommande takttrafiken. Bakom bilagan/tabellen står ÅF-Infrastructure, som bistår bolaget med kompetens i trafikfrågor.

Den tillkommande takttrafiken bedöms av ÅF ur ett trafikperspektiv inte påverka möjligheterna att utveckla Klintehamn.

Bolaget vill även hänvisa till ett antal artiklar i dagstidningar på senare tid, bl.a. Expressen den 28 juni 2019, i vilka gotlänningar framför oro för turismens bieffekter; bl.a. att "de riktiga gotlänningarna" trängs undan. "Vi är bra att ha på sommaren, men sedan skiter man i gotlänningar och det gotländska" säger en Visbybo.

Som anförs inledningsvis ställer sig alltså bolaget frågande till den enhetliga inställning som i miljö- och byggnämndens yttrande

påstås råda bland Klintehamnsborna. Bolagets företrädare på orten har under tiden för etableringen av platskontor där, nåtts inte bara av orsbors farhågor, utan även av uppmuntrande ord.

Påtaglig risk föreligger för omfattande störning i form av damning och trafikbuller från kalkstenstransporter på allmän väg mellan plats för täktverksamhet och Klintehamns hamn som angetts som utskeppningshamn.

Avsikten är att en betydande andel av produkterna ska tvättas med vatten. Således kommer de mera finkorniga produkterna (de som utan tvätt har den största andelen finkornigt – dammande – material) att dels ha ett väsentligt reducerat innehåll av de mest finkorniga partiklarna (damm), dels vara fuktiga. Fukt binder de allra minsta partiklarna samman till att forma större agglomerat och binder även de minsta partiklarna till ytan på större därmed ej luftburna partiklar.

En stor del av året kommer även de största fraktionerna, de som inte tvättas, att vara fuktiga av naturlig nederbörd över upplag m.m. Erfarenhetsmässigt dammar inte dessa fraktioner vid transport på öppna flak.

För det fall damm skulle utgöra ett problem med dessa fraktioner, kan antingen upplag med sten befuktas med vatten, eller transport ske med täckta fordon. Åtgärd vidtas i sådant fall under den tid på året när så krävs.

Damm som bildas från transportvägarnas yta vid fordonsrörelser motverkas inom brottet genom att transportleder bevattnas vid behov och att den hårdgjorda/asfalterade förbindelsevägen ut till länsväg 141 städas regelbundet med sopmaskin och även bevattnas vid behov.

Damning är årstids- och väderberoende i verksamheten, varför eventuella motåtgärder anpassas efter dessa faktorer.

Partikelstorleken i dammet är avgörande för hur långt dammet kan sprida sig, och även hur stort nedfallet blir på olika avstånd från dammkällan. I en svensk studie av dammspridning kring grusvägar konstateras att partiklar upp till 10 μm (PM10) inte sprids längre än 45 meter från väggkant i vindriktningen vid en vindhastighet på mellan 0 och 7 m/s. Att partiklar större än 10 μm skulle spridas längre är inte sannolikt. (Dust suppressants for Nordic gravel roads. Oscarsson, K. 2007: Licentiate Thesis in Highway Engineering, KTH, Stockholm, Sweden. ISSN-1650-867X). Internationella studier visar att merparten av det genererade dammet avsätts inom förhållandevis korta avstånd från dammkällan.

Bolagets erfarenheter från andra verksamheter, däribland Stucks på norra Gotland, Jutjärn i Dalarna, Gåsgruvan i Värmland, tåker i Finland och Norge m.m., utvisar mycket lite damningsproblematik för närboende och miljö (vegetation).

För ytterligare resonemang kring damning hänvisas till Bilaga A.

Vad gäller trafikbuller kan följande anföras:

Den kritik som har framförts gällande störningar från transporter har varit omfattande. SMA Mineral har tagit till sig synpunkterna och har därför låtit ÅF Ljud & Vibrationer utföra kompletterande beräkningar av trafikbuller (se Bilaga E.1). I beräkningarna tas hänsyn till säsongsvariationer i trafikmängd samt effekterna av ett nytt förslag om att begränsa antal transporter sommartid och mellan Luciadagen och Trettondagshelgen.

Trots att Trafikverkets åtgärdsnivå om 65 dBA inte överskrids i något beräkningsfall har bolaget, som anges inledningsvis, utrett möjliga bullerdämpande åtgärder vid de bostäder som är mest utsatta för trafikbuller. 60 dBA, som alltså ligger 5 dBA under åtgärdsnivån, har valts som gräns för vilka bostäder som studeras avseende åtgärder, och villkor avseende åtgärder föreslås (se ovan, avsnitt 1).

Transporterna är en följdverksamhet till sökt täktverksamhet som därför inte bör tillåtas om inte en annan lösning för transporterna presenteras.

Transporterna behandlas i bolagets ansökan som en följdverksamhet. Som anförs ovan i avsnitt 1, har bolaget, efter möte med Trafikverket, som förslag att delta i Trafikverkets åtgärdsvalsstudie.

Trafikrelaterade frågor behandlas utförligt i Bilaga D.

Villkor för damning bör kompletteras med krav på täckta transporter vid risk för damning.

Villkorsförslag 8 i ansökan avser åtgärder för att minimera spridning av damm från täktverksamhetens olika moment.

Förslaget har följande lydelse:

Åtgärder ska vidtas för att minimera spridning av damm från täktverksamhetens olika moment. Diffus damning från verksamhetsområdet och på transportvägen (väg 141/140) ned till Klintehamns hamn ska vid behov motverkas genom vattenbegjutning eller på annat sätt.

Hela utfartsvägen från täkt till väg 141 ska asfalteras eller på annat sätt hårdgöras.

Viktiga åtgärder kommer alltså att vara att asfaltera eller på annat sätt hårdgöra utfartsvägen från täkt till väg 141, att städa samt att, vid behov, vattenbegjuta transportvägen.

I Bilaga A, samt ovan, beskrivs ytterligare möjliga åtgärder för damning, bl.a. - vid behov - transport med täckta fordon.

Extra åtgärder kommer att vidtas under den tid på året och under de förhållanden när så krävs. Bolaget motsätter sig således ett generellt villkor avseende täckta transporter.

Ett villkor bör läggas till som omfattar kontroll av partiklar i luft för att följa upp att miljö kvalitetsnorm innehålls. Kontroll bör ske nära bostäder där risk för påverkan finns både från brytningsverksamheten och från transporter på väg.

Bolaget bestrider detta. Visby tätort är med i Urbanmättnätet. Mätningar det senaste året har visat att miljö kvalitetsnormen avseende PM10 inte innehålls där. Detta har till stor del att göra med att vägarna sandas vintertid, varpå bilarna drar upp damm. Med föreslagna försiktighetsmått och transportfrekvens bedömer bolaget inte att den sökta verksamheten har en sådan påverkan på partikelhalten att mätning vid husfasad kan anses påkallad.

Resonemanget utvecklas i Bilaga A.

Uppsamlat länsvatten ska i första hand användas för dricksvattenändamål om det är möjligt att omhänderta för regionen. Vatten som kan tas in till vattenreningsverket ska i så fall vara så rent att ytterligare reningssteg inte krävs.

Såsom anförts i ansökan och kompletteringsskrift daterad den 29 mars 2019 är bolaget berett att åta sig leverans av råvatten för den allmänna vattenförsörjningen.

Region Gotland, Tekniska nämnden, anför i aktbilaga 62 att det för närvarande inte finns något intresse från deras sida att använda vattnet i bassängen för dricksvattenändamål.

Skulle sådant intresse uppstå är bolaget berett att diskutera frågan vidare.

Tillstånd bör förenas med villkor som reglerar krav på skyddsåtgärder eller ersättningsåtgärder vid oförutsedda effekter på de intilliggande kommunala vattentäkterna eller på enskilda dricksvattentäkter. Egenkontrollprogram bör vara av sådan omfattning att det går att bedöma om påverkan av vattentäkter kan hänföras till brytningsverksamheten.

Ett sådant villkor medges till den det avser enskilda brunnar.

Följande lydelse föreslås (se Bilaga I);

Om det under tiden för oförutsedd skada uppstår skada på grund av akut vattenbrist i enskild brunn på grund av täktverksamheten, åligger det SMA Mineral att omgående ordna med tillhandahållande av vatten för att tillgodose fastighetens behov av vatten för hushåll och djurhållning.

Ett kontrollprogram för yt- och grundvatten samt enskilda brunnar finns beskrivet i Bilaga B.2 till inlämnad ansökan (kap. 17, sid. 54). Vid behov kan detta utökas med kontroller för t.ex. undersökning av påverkan på Stormyr. Dessutom kommer regionens sammanställning av data från de kommunala vattentäkterna Loggarve och Mølner att följas upp.

Någon påverkan på de kommunala vattentäkterna är inte att förvänta. Skulle det mot förmodan ändå uppkomma skador på regionens vattentäkter finns möjlighet att med tillämpning av reglerna om oförutsedd skada framställa anspråk på ersättning till mark- och miljödomstolen. Region Gotland delar bolagets uppfattning i denna del.

Bolaget bör åläggas att erbjuda möjlighet till trafikbuller-reduktion för de värst utsatta bostäderna längs med vald transportväg till Klintehamns hamn. Bullerreduktion bör ske både inomhus och vid uteplats.

Sådant villkor föreslås (se ovan, avsnitt 1).

Aktbilaga 44; Klintetraktens framtid

Kraftigt utökad kalkbrytning i trakten skulle få förödande konsekvenser för ambitionerna att utveckla orten och trakten som attraktiv boende- och vistelsemiljö.

I avsnitt 1 beskrivs att SMA Mineral önskar bedriva en täktverksamhet som är en naturlig och välkommen del av Klintehamn.

Avseende aktbilaga 43 (Miljö- och byggnämnden) beskrivs hur täktverksamheten kan bedrivas i samklang med ortens planer för utveckling och Program Klintehamn 2030. Detta utvecklas även i Bilaga A.

Om man bara ser till sysselsättningsmöjligheter så är föreningen övertygad om att en utebliven kalkbrytning ger utrymme för många fler arbetstillfällen i trakten än vad som skulle bli den direkta sysselsättningseffekten av kalkbrytningsverksamheten.

Den sökta verksamhetens påverkan på sysselsättningen på Gotland och i Klintehamn beskrivs i Bilaga A.

Aktbilaga 45; Gunilla Högberg Björcks huvudmän

Hennes huvudmän äger fastigheter inom det område som kommer att beröras av negativa effekter från den planerade täktverksamheten och de har följaktligen talerätt i målet. Bolaget har en alldeles egen tolkning av begreppet sakägare.

Ombudet förefaller blanda ihop begreppen sakägare och talerätt. Bolaget har inte några synpunkter på vem som ska anses ha rätt att yttra sig i målet, och ser positivt på ortens engagemang.

Av ansökan framgår att bolaget avser att använda det upplag som ligger norr om befintligt stenbrott. Upplaget omfattas dock inte av befintligt tillstånd och det framgår inte av ansökan att området omfattas av denna. Det måste tydligt framgå av ansökan om och hur upplaget ingår samt vilka olägenheter detta kan medföra.

I ansökan anförs följande (s. 12):

"Norr om det befintliga Klintebys stenbrott, i den norra delen av sökt brytområde, ligger en upplagsplan på tidigare åkermark. Denna behöver ianspråkta inledningsvis, tills

tillräckliga ytor finns tillgängliga på täktbotten. Därefter planeras ingen täktverksamhet att bedrivas på upplagsytan."

Upplagsplatsen är lokaliserad till den utstickande rektangulära delen i fastighetens allra nordligaste del. Vid avstyckningen av Klinte Klintebys 1:5 från 1:4 förlades gränsen till upplagsplatsens kant. Området framgår tydligt både av täktplanen (ansökans Bilaga A.1, Figur 2 och 3) och av miljökonsekvensbeskrivningens kartbilder över verksamhetsområdet (ansökans Bilaga B, Figur 2, 11, 17, 21, 22, 23, 25 27 och 42).

Verksamheten vid upplagsplatsen är prövad av Mark- och miljööverdomstolen (dom den 3 december 2018 i mål nr P 1688-18), som har funnit att upplagsplatsens placering inte innebär någon betydande olägenhet i form av buller eller damning för de närboende.

Fartygstrafiken samt lastbilstrafiken till och från hamnen är visserligen inte tillståndspliktiga i sig, men är en direkt följd av sökandens verksamhet och ska därför beaktas vid prövningen om verksamheterna är tillåtliga.

Lastbilstrafiken är i ansökan behandlad som en följdverksamhet.

Fartygstrafiken hör, om den ska betraktas som en följdverksamhet, till Klintehamns hamn och dess miljöbalkstillstånd.

När en verksamhet av denna storleksordning planeras med risk för betydande miljöpåverkan måste projektets risker och konsekvenser dessutom bedömas tillsammans med andra projekt som kan förväntas genomföras under samma tidsperiod i samma område (land och vatten).

Bolaget bedömer det som oklart vilka andra projekt ombudet syftar på.

Föreliggande MKB kan inte godkännas. Riskerna och konsekvenserna avseende verksamheten med följdverksamheter är otillfredsställande

utredda och redovisade. Mina huvudmän anser även att bolaget i många fall dragit felaktiga, eller inga, slutsatser av de underlagsrapporter man själv låtit utföra. Särskilt allvarliga brister anser mina huvudmän att det finns vad avser utredning kring alternativa lokaliseringar, påverkansområde avseende grundvattensänkning samt effekterna av sådan avsänkning, vattenhantering, trafiksituationen samt effekter av denna, kumulativa effekter av påverkan från planerad verksamhet och andra pågående och planerade verksamheter samt påverkan på arter.

I brist på precisering i fråga om vilka felaktiga slutsatser etc. som avses, får bolaget hänvisa till vad som i övrigt anförs som svar i detta yttrande, samt bifogade Bilagor A-H.

Prövningsunderlaget kan inte läggas till grund för en fullständig, exakt och slutlig bedömning på grundval av vilka varje rimligt vetenskapligt tvivel kan skingras ifråga om den planerade verksamhetens påverkan på området.

Synpunkten förefaller vara grundad på Högsta domstolens dom avseende Nordkalks Bunge-täkt (NJA 2013 s. 613). Högsta domstolens uttalande avser tillstånd till en verksamhet som kan påverka ett Natura 2000-område. En tillåtlighetsdom hade meddelats utan att villkor samtidigt beslutades. Under sådana omständigheter ska domstolen göra en samlad bedömning som uppfyller unionsrättens krav på fullständighet, exakthet och slutlighet, så att det är möjligt att skingra varje vetenskapligt tvivel i fråga om påverkan på området (HD:s dom bygger på EU-rätten bl.a. C-127/02, Waddensee).

Klintebys stenbrott är inte lokaliserat vid något Natura 2000-område.

Redan en misstanke om att det kan finnas andra mer lämpliga platser och att sökanden inte lyckats visa motsatsen ska leda till att en ansökan ska avslås. Den föreslagna lokaliseringen är synnerligen olämplig med hänsyn särskilt till närboende, hydrologi samt skyddade arter. Den utredning av alternativa platser som

finns i MKB:n är undermålig. Bolaget har inte försökt hitta realistiska och lämpliga lokaliseringar utan enbart sökt jämförelseobjekt som inte lämpar sig för verksamheten.

Bolagets sökande efter en lämplig lokalisering för en täkt som kan ersätta Stucks kalkbrott har gjorts på ett högst seriöst sätt och med målsättningen att hitta bästa möjliga lokalisering.

En lokaliseringsutredning presenteras i ansökans miljökonsekvensbeskrivning, avsnitt 8.

Som bakgrund ska anföras att den svenska kalkstenen har en unikt hög renhet och att den ingår som en viktig komponent i bl.a. järn- och stålframställning.

Det är inte någon överdrift att säga att den svenska framställningen av specialstål är beroende av denna kalksten. Alternativet är en ganska långväga import (miljöbelastande, men framför allt mycket tveksam ut ett perspektiv av nationell säkerhet och självförsörjning).

I Jernkontorets metallutredning från 2014 anføres följande:

"Det gäller (...) att slå vakt om inhemska tillgångar som till exempel svensk kalksten som är en unikt viktig råvara för svensk stålindustri då den på grund av sin renhet är en viktig komponent i tillverkningen av avancerade stål. Svenska miljökrav måste här viktas mot en riksangelägenhet så att svenska stålindustrin kan bibehålla sitt försprång med att tillverka avancerade stål."

Och vidare:

"Det är från den genomförda enkätundersökningen svårt att peka ut en specifik legeringsmetall eller annan insatsvara som mer kritisk än andra för den svenska stålindustrin. (...) Om man ändå ska göra ett försök att peka ut en specifik råvara som är kritisk för svenskt vidkommande så bör kalksten lyftas fram. Kalksten är en viktig råvara för tillverkning av avancerade stål. Den svenska

kalkstenen har en unikt hög renhet och är här en viktig komponent i utveckling av ståls egenskaper. Det är viktigt att brytningen av kalksten får fortsätta i Sverige och klassas som ett riksintresse för att förse den svenska stålindustrin med kalk."

Motsvarande angelägenhetsgrad finns även i andra branscher.

Svensk kalksten av den här kvaliteten finns i, för Sveriges behov tillräckliga mängder, endast på Gotland. Och Gotland är till ytan till stor del täckt av jordbruk eller mark med höga och mycket höga naturvärden. SMA Minerals täktfastighet vid Strå/Fårösund utpekades under pågående tillståndsprocess som Natura 2000-område, med brytstopp till följd. Detta trots att området var utpekad som riksintresse för mineralutvinning.

Det är alltså inte så att man enkelt kan välja en annan lokalisering av tükten.

Till saken hör att kalksten är ett s.k. markägarmineral, dvs. verksamhetsutövaren måste äga marken (till skillnad från möjligheten att få koncession på annans mark).

Alternativa lokaliseringar som tillhandahåller rätt kvalitet och tillräckliga mängder och som har utretts av bolaget är, utöver Stucks kalkbrott, bl.a. områden runt Hejde, Burgsvik och Ljugarn. Aktuellt område i Hejde omfattades av naturvårdsavtal på grund av höga naturvärden. Områdena vid Ljugarn och Klintehamn har undersökts mer noggrant, bl.a. med naturvärdesbedömningar. I Ljugarn bedömdes naturvärdena vara lika höga, eller t.o.m. högre än på Stucks.

I aktbilaga 65 instämmer SGU i bolagets bedömning och redovisning av alternativ lokalisering.

Så här skriver SGU:

SGU instämmer i bolagets redovisning av alternativ lokalisering för kalkstensbrytning (kap. 8 MKB) vilket innebar att övriga kända

kalkstensförekomster i Sverige inte håller den kvalitet eller kvantitet som krävs framför allt av stålindustrin avseende renhet och termiska egenskaper. Alternativet till brytning på Gotland är kalksten avsedd för den typen av användningsområden är import av produkten. Det är SGU:s uppfattning att detta innebär en ökad miljöbelastning totalt sett.

Att märka är att den aktuella mineralfyndigheten inte av SGU är utpekad som riksintresse enligt 3 kap 7 § MB.

Från bolagets synvinkel är det förstås mer anmärkningsvärt att Stucks kalkbrott, trots att området faktiskt är utpekad som riksintresse för mineralutvinning, under pågående tillståndsprocess, av regeringen pekades ut som Natura 2000-område, med brytstopp till följd.

I och med den nya synen på kalkstensfyndigheter "på norr" är det nu, enligt bolagets uppfattning, rimligt att SGU överväger om inte fyndigheten på Klintebys bör pekas ut.

Inte minst mot bakgrund av förekomsten av sprickor i det ytliga berget anser mina huvudmän att det finns stor risk för oacceptabel påverkan på myren och dess naturvärden.

Frågeställningen tas upp i den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen (Bilaga B.2, avsnitt 15.1.1). Här beskrivs val av beräkningsmetod, parametrar utefter brottkant i olika riktningar samt beräkningsscenarier. Slutligen redovisas (Tabell 6) beräknat influensavstånd i omgivande kalkberggrund för olika avsänkningar av grundvattennivån vid brottkant för lågvatten- respektive högvattenperiod i olika riktningar runt planerat kalkbrott.

Utifrån de undersökningar och överväganden som har gjorts och som, tillsammans med ett antal förtydliganden, beskrivs i Bilaga B (bl.a. under avsnitt 2.3) är det bolagets bedömning att tillräckligt stor säkerhet föreligger för att bedöma influensavstånd och påverkan på tillrinningen till Stormyr.

Som skyddsåtgärd planeras en tätskärm mellan tälkten och den norra och västra gränsen för Stormyrs tillrinningsområde (se Bilaga B, avsnitt 4 och 6). Tätskärmen konstrueras av fint material som kompakteras i en schaktad och sprängd slits ner genom den övre spruckna kalkstenen till tätare berg. Åtgärden görs för att minimera avsänkningen av grundvattennivån mot myren.

Vid behov kan tätskärm anläggas även på annat ställe.

Naturinventeringarna är bristfälliga och gjorda vid för få tillfällen och på fel årstid för flertalet växter och djur. Det går inte utifrån befintligt beslutsunderlag att bedöma påverkan på omgivande naturmiljö. Redan av genomförda utredningar och inventeringar står det dock klart att man inte kan dra slutsatsen att den sökta verksamheten inte kan komma att påtagligt påverka och ändra naturmiljön på ett negativt sätt.

Naturvärdesinventeringarna har utförts av det, på det svenska miljöområdet, väl etablerade konsultföretaget Naturcentrum. Medarbetarna där har högskoleexamen eller högre inom biologi, ekologi, vattenvård, geovetenskap eller miljövård. Flera av medarbetarna är anlitade i Artdatabankens olika expertkommittéer. Specialistfunktioner finns bl.a. områdena ekologisk samhällsplanering, terrester naturvård, fiskevård och våtmarksanläggning, friluftspanering, miljöövervakning, biologisk mångfald och rödlistade arter. Naturcentrum erbjuder även expertkompetens inom flera artgrupper, bl.a. lavar, mossor, kärlväxter, skalbaggar, fåglar och fladdermöss.

Naturvärdesinventeringarna har gjorts enligt svensk standard 199000.

Bolaget känner sig trygg med det arbete och de bedömningar som Naturcentrum har gjort.

Flera arter inom och i anslutning till verksamhetsområdet är skyddade enligt artskyddsförordningen. För att kunna bedöma om en

dispens behövs eller inte för ett område förutsätter enligt mina huvudmän ett tillräckligt och välgrundat beslutsunderlag. Det saknas i målet sådant underlag.

I syfte att fånga upp ett antal utestående oklarheter på artskyddsområdet, har Naturcentrum under sommaren 2019 utfört ett antal kompletterande inventeringar. Dessa avser Svartfläckig Blåvinge, Därgräsfjäril, Sammetsbockrot och Lundsångare.

Resultaten av inventeringarna presenteras i Bilaga C med underbilagor.

Trots att det i beslutsunderlaget ingår utredning av påverkan på miljökvalitetsnormer för vatten framgår inte på ett tillräckligt sätt, på parameternivå, hur verksamheten förhåller sig till dessa vattendirektiv och de däri angivna miljökvalitetsnormerna. Det framgår inte tydligt hur bolaget kommit fram till att den planerade verksamheten med planerade skyddsåtgärder inte bedöms inverka negativt på möjligheterna att uppfylla miljökvalitetsnormerna för berörda yt- eller grundvattenförekomster.

Förtydliganden avseende miljökvalitetsnormer för vatten återfinns i Bilaga B, avsnitt 4.5.

Mina huvudmän ifrågasätter även särskilt bolagets utredning vad gäller influensområde på grund av grundvattensänkningen. Utredningen ger inte tillräckligt underlag för att visa influensområdets faktiska utbredning eller långsiktiga effekter på vattenförhållandena i omgivningen.

Förtydliganden avseende influensområdet återfinns i Bilaga B, avsnitt 2.3.

Att med exakthet ange ett influensområde är inte möjligt. Försiktighetsprincipen gör att bolaget godtar den utbredning av influensområdet som Sweco genom Region Gotland (aktbilaga 62) har beräknat, dvs. 100-200 meter från täktens yttersta gräns beroende

på låg- eller högvattensituation. Det ska dock tilläggas att detta är konservativt beräknat.

Utöver dessa frågor har mina huvudmän berättigade farhågor vad gäller damning, vibrationer samt trafiksäkerhet.

Vad gäller damning hänvisas till vad som anförs ovan avseende aktbilaga 43 (Miljö- och byggnämnden) samt i Bilaga A.

Vad gäller vibrationer hänvisas till vad som anförs nedan avseende aktbilaga 47 (Elin Torpvret och Markus Torpvret) samt i Bilaga F.

I fråga om trafiksäkerhet hänvisas till vad som anförs nedan avseende aktbilaga 56 (Trafikverket), samt i Bilaga D.

Hela Gotland är även utpekad som riksintresse för det rörliga friluftslivet enligt 4 kap. 2 § MB. Den planerade verksamheten kommer att påverka detta intresse genom buller, vibrationer och barriäreffekter på grund av trafikökning på ett sätt som medför påtaglig skada för riksintresset.

Ljudnivåer från trafik dagtid för dagens situation överskrider 40 dBA i området kring Klinteberget. I genomförd bullerutredning (den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen, bilaga B.6) rekommenderas två olika åtgärder för att begränsa buller från verksamheten till omgivningen; bullerdämpad bergborr och skärmande vall vid inledande krossplats. Ytterligare bullerdämpandeåtgärder beskrivs i kompletteringsyttrandet (Bilaga E till kompletterings-skrift daterad den 29 mars 2019).

Det specificeras inte på vilket sätt det rörliga friluftslivet förväntas påverkas. Vad gäller riktvärden för vibrationer avser dessa risk för skada på byggnad eller risk för komfortstörning p.g.a. av vibrationer i bjälklag inomhus. De markvibrationer i omgivningen det handlar om är helt ofarliga för människor. Om de upplevs alls, så känns det normalt sett som att det lätt vibrerar till lite under fötterna under några sekunder per sprängning.

Någon barriäreffekt uppkommer inte genom den tillkommande tåkttrafiken. Inte heller befintlig trafik innebär någon barriäreffekt. En väg upplevs som en barriär först då det är ett större antal fordon som trafikerar den. Det blir då genom den täta strömmen av bilar svårare att passera vägen eftersom det inte uppstår tillräckliga tidsluckor. På väg 141 uppstår tidsluckor för passage under hela dygnet och det bör dessutom inte vara något problem för fordonstrafiken att komma ut på väg 141 i befintliga korsningar och därmed är det inga större framkomlighetsproblem som uppstår med utökningen av tåktverksamheten och dess transporter.

I Bilaga D (se tabell) illustreras flödet på vägavsnitten som påverkas av transporterna i en tabell över hur antal sekunder mellan fordonen förändras genom den tillkommande tåkttrafiken.

Enligt Boverkets allmänna råd 1995:5 bör skyddsavståndet mellan en tåktverksamhet och kringliggande bebyggelse vara minst 500 meter. Ett betydande antal bostadsfastigheter finns inom 300-550 meter från tåktverksamhetsområdet, vilket medför att de riskerar utsättas för omfattande olägenheter på grund av verksamheten. Bolaget kan heller inte garantera att transporterna till och från tåktområdet inte kommer att påverka boende längs transportvägen.

Boverkets allmänna råd avser *planläggning av ny bostadsbebyggelse*. Deras allmänna råd 1995:5 hänvisar till flera numera upphävda författningar, t.ex. gamla plan- och bygglagen. Med anledning av detta utreder Boverket hur publikationen ska ersättas, och förslag till allmänna råd om omgivningsbuller från industriell verksamhet och annan verksamhet med likartad ljudkaraktär vid planläggning och bygglovsprövning av bostäder m.m., är för närvarande ute på remiss.

De riktvärden som avser själva industribullret återfinns i Naturvårdsverkets vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller (rapport 6538). Det regeringsuppdrag som låg till grund för Naturvårdsverkets vägledning har utförts i samråd med Boverket (se vägledningens förord, s. 3). I fråga om planläggning av ny

bostadsbebyggelse hänvisar Naturvårdsverket till riktvärden i Boverkets vägledande dokument.

När det gäller eventuella störningar från industribuller är det alltså de faktiska ljudnivåerna vid bostäder som beaktas, oavsett avstånd från verksamheten. En störning på grund av buller avgörs av ljudnivån, inte av avståndet. Praxis är att tillämpa Naturvårdsverkets riktvärden. I Naturvårdsverkets vägledning finns ingen angivelse av minsta avstånd till bostäder, enbart riktvärden för buller från verksamheten.

Bullerfrågan är grundläggande för verksamhetens tillåtlighet. De värden som Naturvårdsverket föreslår är enbart vägledande.

De riktvärden som finns idag grundar sig på undersökningar av upplevd störning från boende nära industrier. Undersökningarna togs fram av en arbetsgrupp på 1970-talet och genomfördes huvudsakligen genom intervjuer och enkäter. Resultaten gavs ut år 1977 av Naturvårdsverket i rapporten, "Externt industribuller", Meddelande, SNV PM 876. Utifrån de genomförda undersökningarna presenterades också riktvärden för tidsperioderna dag, kväll och natt som ansågs innebära acceptabla störningar. Sedan dess har Naturvårdsverket inte sett anledning att uppdatera riktvärdena utan nuvarande riktvärden är desamma som de som presenterades 1977.

Bullerfrågan beskrivs vidare i Bilaga E.1-E.2

På grund av ovanstående föreligger det, om verksamheten skulle finnas tillåtlig, behov av stränga bullervillkor i målet eftersom sökanden valt en lokalisering som på olika sätt inverkar starkt negativt på närboende såsom mina huvudmän men även på natur- och rekreationsvärden. Begränsning av bullerkällorna vid verksamhetens samtliga delar är av största vikt inte minst av hälsoskäl. Även åtgärder som påverkar bullret måttligt, något till några decibel kan sammantaget med övriga åtgärder visa sig vara av stor betydelse. Att reglera bullret vid bullerkällan är enda sättet att

skydda boende, tamdjur, natur, fågel-och djurliv samt rekreationsmöjligheter inom det rörliga friluftslivet.

I tillståndsprovningar gällande tåktverksamhet är det praxis att utgå ifrån Naturvårdsverkets riktvärden när bullervillkor fastställs, även då verksamheten omges av närliggande bostäder och olika typer av skyddsvärda miljöer.

För att kunna säkerställa att bullervillkoren i ett tillstånd innehålls, görs kontrollmätningar efter att tillståndet tagits i anspråk. Hur dessa mätningar ska utföras, t.ex. avseende mätmetod och mätfrekvens, anges i verksamhetens kontrollprogram. För befintlig verksamhet har kontrollmätningar utförts, t.ex. under 2018.

För ytterligare resonemang avseende buller hänvisas till Bilaga E.1 och E.2.

I målet saknas vidare helt utredning av hur buller, damning etc. påverkar tamdjur som hästar och annan tamboskap. Enligt Jordbruksverkets föreskrifter får tamdjur inte utsättas för höga, störande ljud annat än vid korta enstaka tillfällen som vid utfodring, gödsling etc.

Jordbruksverket har på sin webbplats information om ljudnivåer för olika typer av djur i stallmiljö, t.ex. nötkreatur, får och hästar. För nötkreatur anges att:

Buller ska hållas på en låg nivå. Bullret i stallar får inte ha en sådan nivå och frekvens att det påverkar dina nötkreaturs hälsa negativt. I ett stall får djuren endast tillfälligt utsättas för mekaniskt buller som överstiger 65 dBA.

Motsvarande värde anges även för t.ex. får och hästar och gäller i stallmiljö. Jordbruksverket anger dock inte några ljudnivåer som ska gälla utomhus.

De områden närmast tåkten som enligt kartmaterial består av betesmarker är belägna norr och nordväst om tåktområdet och berör delar av fastigheterna Lilla Snögrinde 1:26, Hunninge 1:15, Svarvare 1:3, Hunninge 1:4, Klintebys 1:4 och Hunninge 1:15.

Inräknat de bullerdämpande åtgärder som krävs för att innehålla Naturvårdsverkets riktvärden vid bostäder så är det beräkningsfall 1 och 2 i ansökans bullerutredning som ger högst ljudnivåer i betesmarkerna, övriga beräkningsfall ger lägre ljudnivåer (se Bilaga E.2).

Bullerspridningskartor för beräkningsfall 1 och 2 med bullerdämpande åtgärder visas i bilaga 9 och 10 i bullerutredningen (ansökans Bilaga B.6). Färgskalan i dessa bilagor visar områden med ljudnivåer över 50 dBA med samma färg. Det går alltså inte att avgöra hur mycket över 50 dBA ljudnivåerna är i dessa områden, bara att de ligger över 50 dBA.

Nya bullerkartor har därför tagits fram för dessa två beräkningsfall, där färgskalan går ända upp till 65 dBA, se Bilaga E.2, Figur 1 och 2, för att jämförelse ska kunna göras med vad som anges av Jordbruksverket, trots att detta värde enbart gäller i stall.

Som kan ses i bullerkartorna överskrids inte 65 dBA utanför brytområdet (blå streckad linje). Detta innebär att inga tamdjur såsom nötkreatur, får och hästar utsätts för ljudnivåer över 65 dBA från tåktens verksamhet.

I Bilaga H redovisas yttrande från Ulla-Carin Carlsson-Lindqvist, som har mångårig erfarenhet av träning av polishästar (d.v.s. träning att motverka allt som annars framkallar hästens grundläggande flykt- och försvarsbeteende). Yttrandet behandlar hästar.

Ulla-Carin Carlsson-Lindqvists yttrande avseende hästars psyke och beteende behandlas mer utförligt nedan avseende aktbilaga 47 (Elin Torpvret och Markus Torpvret).

Rörande får och lamm har ÅF-Infrastructure, som bistår bolaget i fråga om vibrationer, inte kunnat finna något i litteraturen rörande påverkan från vibrationer eller luftstötstågor. Situationen är inte unik, exempelvis ligger det en fårhage ca 275 meter från Stucks kalkbrott (för kartbild, se Bilaga F). Där har det enligt uppgift från verksamheten i Stucks inte noterats någon påverkan på får/lamm eller andra djur till följd av vare sig buller, damning eller markvibrationer.

Nötkreatur och hästar behöver även mycket vatten. En sänkning av grundvattennivån som påverkar brunnar kan därmed bli förödande, särskilt mot bakgrunden av senaste års vattenläge och det faktum att vattenbrist befaras även i år.

Som anförs i ansökan bedöms att inte någon enskild brunn kommer att påverkas av täktverksamheten.

På begäran av bl.a. länsstyrelsen och Region Gotland föreslås emellertid ett villkor avseende eventuell vattenbrist till följd av verksamheten (se Bilaga B, avsnitt 7, och Bilaga I, samt nedan avseende aktbilaga 59 och 62).

Följdverksamheten trafik är avgörande för de olägenheter de kommer att utsättas för. Mina huvudmän anser att den föreslagna trafiklösningen inte är tillåtlig enligt miljöbalken. Den är heller inte lämplig av trafiksäkerhetsskäl.

I fråga om trafiksäkerhet hänvisas till bolagets justerade talan (avsnitt 1), till vad som anförs nedan avseende aktbilaga 56 (Trafikverket), samt i Bilaga D.

Aktbilaga 46; Lars Rodvaldr och Kristina Åberg

Vi har fått sprickor i 300 år gamla väggar, men flest sprickor syns i den yngsta delen som byggdes i början av 1900-talet. Till gården hör också en stor stenlada där en mycket stor spricka uppstått. Och i smedjan från 1800-talet, som ligger närmare

brottet, rasar väggarna. Där finns en unik kalkstenspis från 1600-talet som riskerar att falla ihop. På gården finns också kalkstensmurar (stainvastar) som har rasat på flera ställen under det senaste året.

Bolaget beklagar att det ännu inte har funnits tillfälle att utföra vibrationsmätning på Hunninge 1:12 vid sprängning i Klintebys-täkten. Sådan kommer att utföras vid nästa möjliga tillfälle. Denna vibrationsmätning kommer ge större möjlighet att bedöma hur stor risken är att vibrationer från utförda sprängningar har gett upphov till byggnadsskador.

Ingen av de mätningar som hittills har gjorts i byggnader runt Snögrinde-täkten vid sprängning där, visar på risk för byggnadsskada.

Uppkommen skada som kan knytas till den av SMA Mineral bedrivna täktverksamheten, ersätts i enlighet med bestämmelserna i 32 kap. miljöbalken.

För ytterligare resonemang kring vibrationer, se Bilaga F.

Det är inte bara kalkstenen som kommer att lämna Gotland, utan också de vinster som en exploatering kommer att generera. I SMA:s styrelse (moderbolaget SMA Mineral B.V. org nr 33293316) sitter två (ö)kända skattekonsulter, Gejo Kamp och Meine van den Dolder. De utgör halva styrelsen. Kamp har skapat rubriker i holländsk affärspress för att bland annat ha hjälpt fotbollsproffsen Angel di Maria och Luis Suarez att undanhålla 10,4 miljoner euro från skatt. Kamp och van den Dolder har i sitt egna bolag också haft en mexikansk klient med kopplingar till drogkarteller.

Vad gäller ovanstående påstående kan följande anföras.

SMA Mineral AB har sitt huvudkontor i, liksom att bolagets ägare och VD är skriven i, Filipstads kommun i Sverige.

SMA Mineral BV är moderbolag för den företagsgrupp där den dominerande verksamheten finns i SMA Mineral AB, som utgör moderbolag för verksamheterna i Sverige, Norge, Finland och Estland. Ytterligare verksamhet som ingår i det Holländska moderbolaget utgörs av kalkrelaterade verksamheter i Bulgarien.

Vad avser internationella transaktioner mellan bolag inom samma företagsgrupp finns omfattande nationella regelverk beträffande överföringar av medel och regler för prissättning (värdering) av varor som köps och säljs mellan bolag inom en koncern när internationella gränser passeras. Regelverken syftar till att förhindra skatteplanering som strider mot de olika nationella intressen som finns på verksamheter som är separerade av olika nationella gränser.

SMA Minerals ägare och bolag bedriver sin verksamhet i enlighet med dessa olika nationella regelverk. För att göra så har de olika dotterbolagen egen ekonomisk expertis och därtill anlitas även extern juridisk och ekonomisk expertis. Sålunda betalar bolagen bolagsskatter, sociala avgifter m.m. på samma sätt som personalen betalar skatter utgående från lokala förhållanden, dvs. t.ex. svensk skatt i Sverige. Överföringar av produkter, vinster och/eller täckande av förluster i olika länder sköts enligt gällande regler mellan länder.

För att få en förklaring till vad som kan ligga till grund för de "rubriker i holländsk affärspress" som det hänvisas till, har BK Group kontaktats och getts möjlighet att förklara situationen. Det svar som har erhållits återges i Bilaga A.

Aktbilaga 47; Elin Torpvret och Markus Torpvret

Topografien, det öppna åkerlandskapet och nivåskillnaderna påverkar bullret. Vilket buller kommer pumpning av vatten att generera?

Pumpning av vatten ger generellt väldigt låga ljudnivåer och har av denna anledning inte ingått i utförd bullerutredning.

Det är viktigt att påpeka att all maskinutrustning som används i tåkten ingår i verksamheten, och buller från utrustningen regleras därmed genom de bullervillkor som fastställs vid provningen. När ny maskinutrustning, t.ex. för tvättning eller pumpning, ska användas i tåkten kommer buller från utrustningen att utredas i förväg för att säkerställa att bullervillkoren inte överskrids.

Nuvarande täktillstånd för Klintebys-brottet har stopp för brytning och bearbetning under sommar- och julhelg. Den nya täktansökan skulle innebära ofantligt mycket större och mer bullrande verksamhet varför ytterligare begränsningar än de som SMA har angivit hittills är nödvändiga om tillstånd går igenom. Detta för att området överhuvudtaget ska kunna vara drägligt att bo i när så mycket kommer att påverka boendemiljön negativt.

Bolaget har i avsnitt 1 ovan, föreslagit en justering av drifttiderna avseende både transporter och särskilt bullerstörande verksamheter såsom borrhning, sprängning och skutknackning samt lastning av produkt.

Faktiska mätningar och inte bara teoretiska mätningar behöver göras även i nuvarande täktverksamhet.

För att kunna säkerställa att bullervillkor i ett tillstånd innehålls görs kontrollmätningar efter det att tillståndet har tagits i anspråk. Hur dessa mätningar ska utföras, t.ex. avseende mätmetod och mätfrekvens, anges i verksamhetens kontrollprogram. För befintlig verksamhet har kontrollmätningar utförts, t.ex. under 2018.

Enligt Boverkets allmänna råd 1995:5 "Bättre plats för arbete" rekommenderas ett skyddsavstånd om ca 500 meter mellan bostäder och täktverksamhet, vår bostad ligger ca 300 meter från täktområdet.

Relationen mellan Boverkets allmänna råd och Naturvårdsverkets vägledning om industribuller beskrivs ovan avseende aktbilaga 45, samt i Bilaga E.2.

Vi vill att alla bullerdämpande åtgärder som finns att tillgå ska användas oavsett hur beräkningarna kommer att visa.

De åtgärder som redovisas i utförd bullerutredning är åtgärder som krävs för att innehålla riktvärdena i Naturvårdsverkets vägledning. Omfattningen på åtgärderna har alltså anpassats för att riktvärdena ska innehållas. Slutligt är det de bullervillkor som fastställs i tillståndet som kommer att gälla för verksamheten. Föreslaget villkor motsvarar Naturvårdsverkets riktvärden.

De bullerdämpande åtgärder som krävs för att innehålla villkoret kommer att utföras.

Någon alternativ placering av krossplats, sikt och tvätt har inte specificerats, fortfarande ligger krossplatsen placerad nära bostäderna vid Lilla Snögrinde. (Täktplan Bilaga A.1). Vi efterfrågade (efter samrådet) alternativ placering för krossplats med tanke på buller och damm, någon sådan har inte presenterats.

Vid inledande brytning, beräkningsfall 1 och 2 i ansökans bullerutredning, kommer krossplatsen att vara placerad på befintlig marknivå (ca +45 m.ö.h.) i det nuvarande Snögrindebrottet (västra delen av brytområdet). Utförda beräkningar av bullerspridningen visar att bullerdämpande åtgärder då kommer att krävas för att innehålla Naturvårdsverkets riktvärden. I bullerutredningen anges förslag på hur bullervallar kan användas för att riktvärdena ska kunna klaras.

När brytningen i takten har pågått ett tag kan krossplatsen flyttas ner till lägre nivå, om så bedöms lämpligt för produktion och miljö. I sådant fall kommer utrustningen att placeras väl skärmd av befintliga pallkanter, varför något behov av skärmning med bullervallar då troligen inte kommer att föreligga. För det fall sådant behov ändå identifieras vid kontroll av verksamhetens bullerutbredning, kommer bullervallar att anläggas på lämpligt sätt.

En mer utförlig redovisning av bullerfrågan återfinns i Bilaga E.1-E.2.

Vilka effekter på vattnet kommer förändringen av markerna p.g.a. brottet att ge på längre sikt när även klimatförändringarna påverkar tillgången på vatten?

Frågan besvaras i Bilaga B, avsnitt 2.3, punkten 6 och avsnitt 5.

Vid en framtida klimatförändring blir det ännu viktigare att kunna omfördela vatten från den nederbördsrika vinterperioden till den nederbördsfattiga sommarperioden. Här skulle ett framtida efterbehandlat kalkbrott kunna bidra till en bättre vattenhushållning, eftersom det finns möjlighet att lagra stora vattenvolymer.

Kan SMA visa att vår mark och skog inte tar skada av att förutsättningarna för grundvattnet förändras i och med kalkbrottet? SMA:s utredning visar att vår vattenkälla kommer att påverkas, vad innebär det för t.ex. vår skogsplantering?

Frågan besvaras i Bilaga B, avsnitt 4.4, punkten 2. Det minskade flödet till "källan" under vinterperioden vid brytning i den sydvästra delen av planerat täktområde kompenseras (Bilaga B, avsnitt 6). Bedömningen är att stenbrytningens påverkan på naturmiljön närmast källan, diket och dammen samt den omgivande skogsmarken blir försumbar.

SMA hävdar att ekosystemet inte kommer att påverkas (sid 88). Hur kan inte ekosystemet runt omkring vår damm och källa påverkas när vattenkällan och därmed dammen påverkas? I täktansökan 11.4.1 framgår att minskad grundvattenbildning kommer att ske under hela året i sydvästra delen av brottet.

I ansökans avsnitt 11.4.1 anförs under rubriken *Förutsedd skada* att en minskad grundvattenbildning kommer att ske under hela året i sydvästra delen av brytområdet. Bolaget vill korrigera denna skrivning i ansökan, som ger en felaktig bild av påverkan på

grundvattenbildningen. I själva verket kommer påverkan endast att ske *under vinterperiod med hög nederbörd*. Se vidare Bilaga B, avsnitt 4.4, punkten 4.

SMA skriver att det är hög genomsläpplighet i berget i södra och sydvästra delen av fastigheten Klintebys 1:5 (flera omnämmanden men t ex MKB sid 20, bilaga B:2, sid 14). Innebär inte det att det finns stora vattenförande partier i berget som försvinner p.g.a. brytningen, dvs. att grundvattenreservoaren minskar?

Frågan besvaras i Bilaga B, avsnitt 2.3 punkten 4 och avsnitt 2.4.

Hur kommer pumpning av vatten att ske, vattnet ska pumpas dygnet runt och vilket buller kommer den att generera?

Pumpning av vatten ger generellt väldigt låga ljudnivåer och har av denna anledning inte ingått i utförd bullerutredning.

Det är viktigt att påpeka att all maskinutrustning som används i tåkten ingår i verksamheten och buller från utrustningen regleras därmed genom de bullervillkor som fastställs vid provningen. När ny maskinutrustning, t.ex. för tvättning eller pumpning, ska användas i tåkten kommer buller från utrustningen att utredas i förväg för att säkerställa att bullervillkoren inte överskrids.

Områden i Klinte visar förutsättningar för större grundvattenuttag (enl. "SGU kartläggning av grundvatten med markradar (Skytem)"). Hur påverkas dessa möjligheter av ett 2 km stort kalkbrott?

Frågan besvaras i Bilaga B, avsnitt 4.

De SkyTEM-mätningar som SGU har gjort på Gotland redovisas i rapporterna SkyTEM-undersökningar på Gotland, Rapporter och meddelanden 136, SGU 2015 och SkyTEM-undersökningar på Gotland, del 2, Rapporter och meddelanden 140, SGU 2017. I den första rapporten redovisas mätningar inom fyra områden där den norra begränsningslinjen för Område 1: Mellersta Gotland går söder om det yttre skyddsområdet för Mølner kommunala vattentäkt. Några

mätningar har således inte gjorts av SGU vid Klinteberget och Klintebys. SkyTEM-mätningarna har således inte kunnat användas för att utvärdera de hydrogeologiska förhållandena vid planerad stentäkt vid Klintebys med omgivning. Däremot har en extrapolering av mätresultaten i den nordvästra delen av det undersökta området använts för bedömning av djupnivåer för salt grundvatten (Bilaga B.2.17, avsnitt 1.3.1, Figur 5).

I rapporten "Våtmarker och grundvattenbildning" SGU-rapport 2017:01 står bl.a. "Vid vattentäkten i Klinte-Loggarve finns det förutsättningar för ökad grundvattenbildning både om man ser till möjligheter att dämna befintliga diken och återskapa äldre våtmarksområden och om man vill skapa konstgjorda magasin." Hur påverkas dessa planer av en utökad bergtäkt?

Frågan besvaras i Bilaga B, avsnitt 4.3.

Dessa planer påverkas inte alls då avrinningen från Loggarve vattentäktssområde sker via de två norra tillflödena till Loggarveån, och avrinningen från Klintebys sker via det södra tillflödet (Bilaga B.1 och Bilaga B.5). Dessutom håller den SGU-rapport som det refereras till på att uppdateras enligt email 2019-09-06 från en av författarna delvis på grund av extern granskning av expert.

SMA skriver att grundvattenmätningarna vid Lilla Snögrinde visar att de privata brunnarna troligtvis inte får sitt vatten från den sydvästra delen av det planerade brottet (sid 90 MKB). Det behöver vara bevisat utan tvivel och en gissning är inte bevis nog.

Det rör sig inte om en gissning. Frågan besvaras i Bilaga B, avsnitt 4.4. Bolaget medger dessutom ett villkor där bolaget omgående tillhandahåller vatten för att tillgodose fastighetens behov av vatten för bl.a. hushåll och djurhållning, om skada skulle uppstå på grund av akut vattenbrist i enskild brunn på grund av täktverksamheten (se Bilaga I).

Vidare säger MKB:n (sid 88) att påverkan på grundvattenförhållandena till följd av den planerade verksamheten inte kan förutses. Vad händer om det oförutsedda ändå sker, att vattnet påverkas, eller tar slut? Vilka garantier får vi som boende för att eventuella vattenproblem löses och bekostas av SMA Mineral? T.ex. avgifter för anslutning till kommunalt vatten och avlopp, årlig kostnad för detta mm.

Tiden för anmälan av oförutsedd skada avseende vattenverksamheten är i ansökan föreslagen att vara 20 år från utgången av arbetstiden (som i sin tur är föreslagen till tio år från lagakraftvunnen dom). Den föreslås alltså en relativt lång period under vilken skador som inte till sin natur och omfattning kunde förutses i samband med ansökan.

Därutöver föreslås på begäran av bl.a. länsstyrelsen och Region Gotland ett villkor avseende eventuell vattenbrist till följd av verksamheten (se Bilaga B, avsnitt 7, Bilaga I, samt nedan avseende aktbilaga 59 och 62).

Kan också påtala att efter sprängning 16 maj 2018 fick vi under några dagar kraftiga kalkavlagringar på porslin och glas vid diskning, glaset blev helt ogenomskinligt av kalk. Vi anser att vattenanalyser skall göras av vattnet i våra brunnar vid Lilla Snögrinde före samt efter sprängning.

Brunnarna kommer att ingå i bolagets egenkontrollprogram.

Bilden nedan visar ett underlag från Henrik Jakobsson, Lilla Snögrinde 1:26. Hydrogeologen Charlie Axelsson har bekräftat till Henrik att vattnet från Henriks damm och brya kommer från brottets håll och inte från Klinteberget. Vattnet går ner till bygatan och ger vatten till brunnar där. Henrik bad Charlie uttryckligen att skriva detta i sin rapport men där framkommer inget av detta i underlagen.

I Bilaga B.2, avsnitt 12.2 samt i Bilaga B.2.11 till ansökan finns en utförlig redogörelse av hur vattnet från "källan" under

vintermånaderna rinner vidare i öppna diken och täckdiken till nedströms liggande dammar och brya. Vid besök i slutet av augusti 2018 var dammen vid Lilla Snögrinde 1:26 och "källan" torr, men det fanns vatten i täckdikningsbrunnen vid dammen. Det visar att diken och dammar nedströms "källan" även får vatten från omkringliggande marker. Frågan behandlas även i Bilaga B, avsnitt 4.4, punkten 1.

När SMA hade installerat mätutrustning för andra gången i vår brunn (den första gick snöret av på så den blev kvar i brunnen) så fick vi plötsligt brunt vatten ur kranen den 20 oktober 2018 vilket aldrig tidigare hänt, Det var då en vajer till SMAs mätutrustning som hade rostat. Vajern byttes därefter ut mot en rostfri för fortsatt mätning. Vi fick spola vattnet under en lång period och antagligen ligger ett lager av rost mm kvar i vår hydrofor. Vilka ämnen består utfällningen av kan man undra?

När järn korroderar, eller rostar, i närvaro av vatten och syre bildas vattenhaltiga järnhydroxider, FeO_2H , vanligtvis bruna till rödbruna i färgen.

Vi har en källa där det kommer vatten vinter och vår som rinner ner till vår damm/brye. Vi vill framhålla att bryen på Lilla Snögrinde 1:50 alltid har vatten. Även under den torra sommaren 2018 fanns det vatten i vår brye, angiven som liten damm C i Bilaga B2 11:1. Det framgår inte i text någonstans att damm C alltid är vattenfylld året om. SMA skriver att de kan kompensera eventuellt bortfall av källan "om behov av vatten föreligger". Det är inte fullgod ersättning att eventuellt få kompensation mot att ha en naturlig källa på sin mark, som alltid finns där och sätter prägel på den omgivande naturen.

Frågan avhandlas i Bilaga B, avsnitt 4.4, punkten 1.

Som kompensationsåtgärd avseende minskad tillrinning under vinterperioden föreslås att en brunn anläggs vid Snögrinde-brottet för avledning av vatten till "källan" på fastigheten Lilla Snögrinde 1:50 (Bilaga B, avsnitt 6). Åtgärden avser sådan

ersättning för förutsedd skada som behandlas i ansökans avsnitt 11.4.1-11.4.2, och preciseras som villkorsförslag i Bilaga I.

I förtydligande och komplettering av hydrogeologiska förhållanden vid Klintebys stenbrott med omgivning, Bilaga B, 2019-03-27 står skrivet att det inte förekom något vatten i källan (källa A) i slutet av januari 2019 och att vattenflödet återkom i början av mars 2019. Detta stämmer inte, se bilder nedan som visar vattenflöden i januari och februari 2019 och även vid andra tillfällen under de senaste åren.

Frågan avhandlas i Bilaga B, avsnitt 4.4, punkten 1.

SMA bedömer att gränsvärden för partiklar och kväveoxider kommer att innehållas vid närmaste bostäder (MKB 10.2.1 sid 70) och vi undrar hur SMA kan visa på att den bedömningen stämmer?

Visby tätort är med i Urbanmätnätet. Mätningar det senaste året har visat att miljökvalitetsnormen avseende PM10 inte innehålls där. Detta har till stor del att göra med att vägarna sandas vintertid, varpå bilarna drar upp damm. Med föreslagna försiktighetsmått och transportfrekvens bedömer bolaget inte att den sökta verksamheten har en sådan påverkan på partikelhalten att mätning vid husfasad kan anses påkallad. Detta utvecklas i Bilaga A.

Beräknat från förbrukning av diesel och antagande om användning av 25 % Euro 5 (äldre modeller) och 75 % Euro 6 (nyare modeller) motorer, termisk verkningsgrad 35 %, som släpper 2,0 respektive 0,46 g NO_x/kWh källa, <https://www.dieselnet.com/standards/eu/hd-.php#stds>, kommer täktverksamheten, inklusive landtransporter till hamn, som förbrukar 1500 m³ diesel att medföra utsläpp om ca 4,3 ton NO_x/år.

Tillkommer gör utsläpp från sprängmedel till luft där 2 L NO₂/kg sprängmedel, vid normalt tryck och temperatur, avgår till luft vid goda sprängningsförhållanden (källa: Queensland Guidance Note QGN 20 v 3, Management of oxides of nitrogen in open cut blasting,

Mining and Quarrying Safety and Health Act 1999 Coal Mining Safety and Health Act 1999 Explosives Act 1999). Detta motsvarar 4,1 g NO₂/kg sprängmedel. Utsläpp till luft med kväveoxider från verksamhetens beräknade förbrukning av 135 ton sprängmedel blir ca 0,6 ton.

Sammantaget blir utsläppen av kväveoxider från verksamheten ca 4,9 ton/år till luft. Detta motsvarar ca 0,004 % av Sveriges årliga utsläpp om 124 020 ton av NO_x 2016 (källa: Naturvårdsverket, <http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-0/Kvaveoxid-till-luft/>). Till Klintehamn näraliggande Visby Tallunden anger 7,2 ug/Nm³ som årsmedelvärde för NO_x 2004 (Naturvårdverket), luftkvalitetsnorm årsmedelvärde för NO_x är 40 ug/Nm³, se t.ex. MKB s. 63 och bedömningar om belastning i MKB avsnitt 10.2.1.

Mängden NO_x som avgår till luft är således marginell ur ett nationellt perspektiv och bedöms heller inte medföra någon risk att luftkvalitetsnorm inte kan innehållas i Klintehamn med omnejd som i övrigt har begränsad industriell belastning och i övrigt förhållandevis begränsad trafikintensitet.

I täktansökan 10.2 står det: "Närmaste bebyggelse ligger ca 300 meter söder och 350 meter ost om verksamhetsområdet. Bedömningen är att dessa fastigheter inte berörs av damning eftersom områden med skog ligger mellan bebyggelse och verksamhet. Bolaget föreslår att dessa trädridåer ska bevaras." Vilken skog och vilken bebyggelse avses? Är det Lilla Snögrinde? Är det är den smala trädridå som avses västerut, den skog som bl a vi är ägare till? I så fall räcker inte denna smala ridå till med tanke på hur långt partiklar kan färdas och det är inte någon tät skog vi pratar om som ska fånga upp partiklarna. Vår skog kommer att påverkas av dammpartiklar. Ska vi med vår mark stå värd för buffert mot kalkdamm och partiklar? Vår skog/mark ska inte behövas drabbas av kalkdamm och luftföroreningar.

Damm som bildas från transportvägarnas yta vid fordonsrörelser motverkas inom brottet genom att transportleder bevattnas vid

behov och att den hårdgjorda/asfalterade förbindelsevägen ut till länsväg 141 städas regelbundet med sopmaskin och även bevattnas vid behov.

Partikelstorleken i dammet är avgörande för hur långt dammet kan sprida sig, och även hur stort nedfallet blir på olika avstånd från dammkällan. I en svensk studie av dammspridning kring grusvägar konstateras att partiklar upp till 10 μm (PM10) inte sprids längre än 45 m från väggkant i vindriktningen vid en vindhastighet på mellan 0 och 7 m/s. Att partiklar större än 10 μm skulle spridas längre är inte sannolikt. (Dust suppressants for Nordic gravel roads. Oscarsson, K. 2007: Licentiate Thesis in Highway Engineering, KTH, Stockholm, Sweden. ISSN-1650-867X). Internationella studier visar att merparten av det genererade dammet avsätts inom förhållandevis korta avstånd från dammkällan.

Enligt undersökningar inför uppförande av en vindkraftspark har det visats att rådande vindriktningen är sydvästlig i området. I nordvästlig riktning (således mot dominerande vindriktning) är avståndet från brytområdet till närmaste bostadshus ca 360 m. I östlig, nordöstlig riktning (med dominerande vindriktning) är avståndet till närmaste bostadshus ca 440 meter.

Bolagets erfarenheter från andra verksamheter, däribland Stucks på norra Gotland, Jutjärn i Dalarna, Gåsgruvan i Värmland, täkter i Finland och Norge m.m., utvisar mycket lite damningsproblematik för närboende och miljö (vegetation).

Bolagets förslag om att bevara trädridåer avser endast skog på egen mark.

Stenkross ska placeras enligt täktansökan några 100 meter från bostäder i Snögrinde. Dess påverkan på luft och damm har inte redovisats i ansökan.

Se ovan i detta avsnitt avseende förväntad dammspridning samt luftkvalitet.

SMA skriver i ansökan att bevattning av kalken ska ske. Det kommer att damma ändå. Det ger bilderna nedan bevis på.

De bilder som återges i aktbilagan är tagna på fastigheten för kalkbrytning, i nära anslutning till pågående verksamhet. Erfarenheter från bolagets övriga täkter är att kalkgynnade växter (vilka är relativt ovanliga i Sverige som helhet på grund av den i övriga landet mer dominerande sura berggrunden) trivs bra på bolagets fastigheter med verksamhet och så även i direkt anslutning till brytgräns.

Hur hög beräknas dieselförbrukningen vara med anledning av arbetet i tåkten, i liter/dygn? Vi är oroliga för ökad luftförorening bl.a. avseende partiklar. Vilken påverkan får det på närmiljön?

I ansökans tekniska beskrivning (Bilaga A, avsnitt 3.5.1 Bränslen) anges förbrukning av dieselolja till 1500 m³/år (6820 l/dygn vid 220 driftdygn).

Förbrukningen är att betrakta som marginell ur miljösynpunkt med avseende på avseende luft och partiklar.

Hur ser koldioxidutsläppen ut för det planerade arbetet? Både avseende brytning och transporter.

De efterfrågade uppgifterna redovisades i Bilaga A, tabell 3, till kompletteringsskriften daterad den 29 mars 2019.

Uppgifterna sätts i tabellen dessutom i relation till den miljöbelastning som import av motsvarande stenråvara innebär. I sammandrag ökar utsläpp med en faktor två avseende växthusgasen koldioxid, kväveoxid (NO_x) och partiklar samt en ökning med nära en faktor tio med avseende på svavel (t.ex. som SO₂). Dessa utsläpp kommer fortgå och ytterligare öka vid utebliven brytning i Klintebys.

I SMAs ansökan och miljökonsekvensbeskrivning med tillhörande underlag finns olika uppgifter på närmast belägna bostäder med

avstånd som varierar från 300 till 700 meter från planerad täktverksamhet. Vi vill uppmärksamma att vid Lilla Snögrinde 1:50 ligger bostadshuset drygt 350 meter från fastighetsgränsen Klintebys 1:5. Ladugården som ligger direkt på berget är belägen endast 290 meter från fastighetsgränsen.

En sammanställning av närbelägna bostadshus och deras avstånd till täkten återfinns i Bilaga A, Tabell 2.

I kompletteringar till täktansökan rörande Klintebys stenbrott under punkt 3.1 "Lokalisering av serviceanläggningar och sprängmedelsförråd" framgår det i Fig 2 att avståndet mellan Snögrindebrottet och vår bostad är 462,4 m. Det är det avstånd som gäller med nuvarande täktgräns. Då man i övrigt har skrivit att täktgränsen ska vara 25 meter från fastighetsgräns så kommer täkten att ligga ca 315 meter från vår ladugård och 383 meter från vår bostad. Enligt Boverkets allmänna råd 1995:5 rekommenderas ett skyddsavstånd på 500 meter mellan bostäder och täktverksamhet. Varför tar inte SMA hänsyn till denna riktlinje?

Boverkets allmänna råd avser *planläggning av ny bostadsbebyggelse*. Deras allmänna råd 1995:5 hänvisar till flera numera upphävda författningar, t.ex. gamla plan- och bygglagen. Med anledning av detta utreder Boverket hur publikationen ska ersättas, och förslag till allmänna råd om omgivningsbuller från industriell verksamhet och annan verksamhet med likartad ljudkaraktär vid planläggning och bygglovsprövning av bostäder m.m., är för närvarande ute på remiss.

De riktvärden som avser själva industribullret återfinns i Naturvårdsverkets vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller (rapport 6538). Det regeringsuppdrag som låg till grund för Naturvårdsverkets vägledning har utförts i samråd med Boverket (se vägledningens förord, s. 3). I fråga om planläggning av ny bostadsbebyggelse hänvisar Naturvårdsverket till riktvärden i Boverkets vägledande dokument.

När det gäller eventuella störningar från industribuller är det alltså de faktiska ljudnivåerna vid bostäder som beaktas, oavsett avstånd från verksamheten. En störning på grund av buller avgörs av ljudnivån, inte av avståndet. Praxis är att tillämpa Naturvårdsverkets riktvärden. I Naturvårdsverkets vägledning finns ingen angivelse av minsta avstånd till bostäder, enbart riktvärden för buller från verksamheten.

I kompletteringen säger man att enligt handbok beträffande förvaring av explosiva varor, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap att enligt tabell och klassificering ska avstånd till närmaste bostadsfastighet vara 465 meter. Vi vill påpeka att ladugården ligger närmare tälkten + att hagar där djur vistas också befinner sig närmare tälkten än 465 m då vår mark gränsar till Klintebys 1:5. Det är anmärkningsvärt att bolaget väljer att förlägga sprängmedelsförråd så nära en bostad och ladugård, vi måste kunna vistas på våra marker utan fara.

Generellt kan anföras att bästa placering för ett sprängmedelsförråd, ur säkerhetssynpunkt, är nära en bergkant eller vall, men också bevakningsaspekten måste vägas in i placeringsbedömningen.

Exakt lokalisering och dess begränsningar avseende mängd m.m. anpassas till regler i MSB:s föreskrifter MSBFS 2010:5. Tillstånd ansöks hos och beslutas av Region Gotland, Enheten för bygglov och brandskydd, Samhällsbyggnadsförvaltningen.

SMA Mineral åtar sig att före ansökan samråda med Elin och Markus Torpvret med avseende på sprängmedelsförrådets placering.

SMA har fortfarande inte redovisat i ansökan/MKB hur det ska vara praktiskt möjligt att ha tamboskap så pass nära en industriell verksamhet med bland annat sprängningar 1-2 gånger i veckan. Vi har hästar som betar markerna för att hålla kulturlandskapet öppet. Vid sprängning behöver djuren tillsyn och det blir omöjligt att planera sitt liv och befinna sig hemma varje gång en sprängning sker. Hästars flyktbeteende när de blir rädda/stressade är att skena och det finns stor risk att de skadas.

Bolaget hänvisar i denna fråga till bifogad Bilaga H, i vilken Ulla-Carin Carlsson-Lindkvist, pensionerad polis samt ridinstruktör sammanfattar sin erfarenhet av 30 år som ridande polis i Stockholm samt som ansvarig för den polisiära träningen av Stockholmspolisens hästar. Hon har även utbildat brandmän i hästhantering.

Ulla-Carin Carlsson-Lindkvist anför:

"Enligt min mångåriga erfarenhet av hästar i olika situationer finner jag det högst osannolikt att hästar skulle bli rädda eller på annat sätt besväras av de av SMA Mineral AB angivna riktvärdena för sprängningar i Klintebys på Gotland, förutsatt att gällande säkerhetsavstånd efterföljs."

Utöver detta har sökningar gjorts på webben för att få fram information om djurs rädsla för buller/vibrationer/åska/sprängningar.

Av det som gått att finna talar det mesta för att hästar normalt inte reagerar vare sig på åska eller på sprängningar:

- Ett utdrag från Sundsvalls Tidning (den 5 januari 2007) handlar om uppföljning efter klagomål avseende en nyöppnad bergtäkt i Laggerberg, Timrå. I artikeln anges: "Ett par hästar som stod och hängde med mularna i det grådisiga vädret en bit ovanför byn reagerade inte nämnvärt av smällen eller tryckvågen. En lätt svansviftning från den ena vad den enda reaktion som kunde märkas."
- En artikel på StockholmDirekt.se (den 1 juli 2016) handlar om sprängningar från Förbifartens arbetstunnlar i Sättra. En ridskolechef vid Sättra ridanläggning intervjuades. Hon säger "Hästarna påverkas av ljudet, men mest om ryttarna blir rädda."
- Tidningen Ridsports Hästgartips anger att de flesta hästar inte är särskilt rädda för åska.

- Slutligen finns uppgifter på en blogg på dayviews.com (underbara-hastar) där bloggaren skriver angående hur dennes häst reagerade på ett intensivt åskväder: "Men hästen gav ifrån sig ett chockande beteende, helt lugn, ingen panik någon gång utan han lunkade på och tyckte inte att det var så där jättefarligt. Han reagerade lite kort på de blixtar som slog ner ganska nära och riktig kraftig åska, men annars – hur lugn som helst! Han brukar annars vara uppe i taken och bete sig som en unghäst i början av varje ridpass." Fem hästägare instämmer och säger att deras hästar inte är åskrädda.

Dessa artiklar etc. kan vid önskemål ges in till domstolen.

Rörande får och lamm har ÅF-Infrastructure, som bistår bolaget i fråga om vibrationer, inte kunnat finna något i litteraturen rörande påverkan från vibrationer eller luftstöt vågor. Situationen är inte unik, exempelvis ligger det en fårhage ca 275 meter från Stucks kalkbrott (för kartbild, se Bilaga F). Där har det enligt uppgift från verksamheten i Stucks inte noterats någon påverkan på får/lamm eller andra djur till följd av vare sig buller, damning eller markvibrationer.

Stenkastning behöver tas hänsyn till vid planering av brytgräns som enligt täktplanen ska ligga 25 meter från fastighetsgränsen. (I täktansökan skriver SMA om stenkastning som kan orsaka skada (10.7 Vibrationer och luft) och som försiktighetsåtgärd i MKBn sid 102, står det att pallkanten ska avstädas för att undvika stenkastning, är det något vi kan lita på?

Vad som avses är oavsiktlig stenkastning (sprut, stänk) från sprängning. Förslaget villkor 7, fjärde stycket, avser denna situation.

Tillståndsvillkor är både tvingande och straffsanktionerade. Rent praktiskt kommer arbetet med att förebygga stenkastning att gå till så att pallkanten städas av med en grävmaskin. Det rör sig om en till två meter som städas, beroende på hur löst berget är. Det

ligger i bolagets eget intresse att säkerställa att någon stenkastning inte kan förekomma.

Den verksamhet som idag är vid Snögrindebrottet är långt ifrån det som eventuellt komma ska. Det är också mindre än vad som är tillståndsgivet idag, det har varit lite verksamhet där och oftast har sprängning skett sällan. I nuvarande täktillstånd står att man i medel kommer att ta ut 15 000 ton vilket bara är drygt hälften av vad som är tillståndsgivet. 2019 avser SMA inte spränga alls vid Snögrindebrottet. Kanske man gör uppehåll för att inte riskera klagomål innan tillståndsförhandlingen?

Något uppehåll i verksamheten föreligger inte i Snögrinde. Under 2019 planeras tillståndsgiven mängd om 25 000 ton att tas ut.

Samtliga våra byggnader är kallmurade, dvs väggarna är byggda av staplad kalksten utan mellanliggande bruk och sedan putsade. Det är oklart för oss om denna byggteknik har samma motståndskraft mot sprängning som de byggnader riktvärdena är utformade efter. Byggnaderna står i flera fall direkt på berggrunden, då jordtäcket är mycket tunt vid Snögrinde.

Byggnadens konstruktion, med kalksandsten och känsliga fogar, har tagits i beaktande vid beräkning av riktvärde. För en byggnad enligt beskrivningen ovan ger svensk standard SS 460 48 66 riktvärdet för vertikal svängningshastighet till 4,88 mm/s med följande parametrar som indata:

- Undergrund: Berg, hård kalksten
- Byggnadsfaktor: Speciellt känsliga byggnader och byggnader med höga valv eller konstruktioner med stora spännvidder
- Materialfaktor: Kalksandsten eller kakelugn med känsliga fogar
- Avståndsfaktor: Berg (>350m avstånd)
- Verksamhetsfaktor: Fasta anläggningar såsom bergtäkter och gruvor.

Beräkningen av riktvärde fungerar som så att olika parametrar såsom byggnadsgrund, undergrund, byggnadsmaterial, med mera, tilldelas olika faktorer beroende på material. I de fall osäkerhet råder om exempelvis undergrund eller byggnadstyp, antas alltid värsta fall.

I vibrationsmätningsrapporterna (Bilaga F.1 och F.5 i kompletteringen) från Lilla Snögrinde 1:50 vid sprängning i Snögrindebrottet uppges inte hur stor sprängsalva som användes, om den motsvarar de sprängsalvor som SMA avser använda i framtiden? Det finns besiktningsprotokoll från Lilla Snögrinde 1:26 före resp. efter sprängning i Snögrindebrottet som visar att nya sprickor uppkommit vid sprängningen.

De besiktningarna som har utförts sedan SMA Mineral tog över driften av tälten, har gjorts med syfte att utgöra försyn, dvs. besiktning innan den nya verksamheten påbörjas, för att ha ett nolläge att jämföra med framöver. Besiktningarna syftar således inte till att jämföra med ett tidigare tillstånd byggnaden har befunnit sig i.

Vi vill också påpeka att vi inte informerades eller tillfrågades om vibrationsmätningen 2017-12-21 utan endast den som gjordes 2018-12-20. Hål i ladugård och bostadshus gjordes för mätutrustning 2018-06-19. Varför användes inte samma hål då som måste ha gjorts vid den tidigare mätningen, är det meningen att nya hål i våra fasader ska göras varenda gång en mätning ska ske?

Vid vibrationsmätningar är avsikten alltid att använda samma borrhål vid alla mättillfällen. Det är inte meningen att nya hål ska göras inför varje ny mätning. Om ett nytt hål har borrats är det för att befintligt hål inte kunnat återanvändas (exempelvis p.g.a. poröst material) eller inte kunnat hittas (se Bilaga F).

Vi anser att det finns tydliga bevis för att fastigheterna nära brottet (t ex Lilla Snögrinde 1:26) och vägen har minskat i värde på grund av den föreliggande tåktansökan. Därför tycker vi att det

är självklart att SMA måste kompensera dessa fastighetsägare om täktansökan går igenom.

Ett miljötillstånd med föreslagna villkor och åtaganden innebär, enligt bolagets bedömning, en sådan begränsad påverkan på berörda fastigheter att någon värdeminskning inte förväntas uppstå. De åtgärder som erbjuds bullerutsatta fastigheter bör snarast ha motsatt effekt på dessa fastigheters värde.

Vi godtar inte SMAs bedömning av att det planerade täktområdet inte kommer att ha någon negativ påverkan på riksintresse för turism och friluftsliv. Inget förslag har tagits fram för hur det rörliga friluftslivet ska fungera i området med en täkt som bryter av markerna med ett två km långt brott österut och vise versa. Besökare kan tänkas inte vilja hyra bostäder/boende. Idag används området flitigt för promenader, ridning, cykling, svamp- och bärplockning, fågelskådning, kanot och rodd på Stormyr, skridskor, skidåkning m.m. Stugan vid Stormyr är ett besöksmål sedan den byggdes 1967. De saknar en utredning avseende tillträde till området.

På bolagets fastighet, i området där brytning planeras, finns stigar som till viss del används av friluftsidkare. Området är inte lika välbesökt som Klintberget. Möjlighet kommer att finnas till fortsatt vistelse i området även om sträckorna i vissa sammanhang kommer att bli längre, då brytområdet med närmaste omgivningar inte längre kommer att vara tillgängligt för allmänheten. En stor del av fastighetens yta kommer att förbli i samma skick som den är idag. Det kommer fortsatt att vara möjligt att nå Stormyr från samtliga väderstreck och Stormyr kommer också att kunna användas i samma utsträckning som den används idag.

Pallarna i brottet kommer att vara vertikala vilket innebär att längs vår fastighetsgräns och några 100 meter från vår bostad kommer marken i ett 2 km långt område vara avbruten med stängsel och vertikala stup på upp till 25 meter vilket kommer vara ett oerhört hinder och begränsning i vår närmiljö, inte bara för oss utan även för djurlivet.

Avståndet mellan bostäderna i Lilla Snögrinde och täktområdet (även befintlig täkt) framgår bl.a. av Bilaga A, Figur 1. Inom bolagets egen fastighet kan en del stigar och vägar komma att läggas om samt skyddsåtgärder vidtas.

Märgelkalkstenen är ovanlig och tillskrivs riksintresse för naturvård. Ändå avser man bryta denna, på vilka grunder har bedömningen gjorts att detta är viktigare än bevarandet av naturen?

Det riksintresse för naturvård som beslutats av Naturvårdsverket (NV den 7 februari 2000) avser vertikala skärningar i muldemärgel, och, mer specifikt, möjligheten att i forskningsintresse följa olika tidsåldrar genom avtryck i de olika stenlagren. De skärningar som avses har alltså uppstått genom tidigare utförd kalkbrytning och annan verksamhet på andra platser, och nya skärningar kommer att uppstå genom ny och fortsatt verksamhet (se MÖD:s dom den 3 december 2018 i mål nr P 1688-18). Det är alltså inte själva märgelstenen som skyddas genom beslutet.

Dessutom bör framhållas att det är kalksten och inte märgel som bryts i stenbrottet.

Med den stora förändring som den storskaliga kalkbrytningen kommer att innebära för närmiljön behöver en utredning göras kring bebyggelsen vid Snögrinde, vilket inte har gjorts. Överhuvudtaget har kulturmiljön och landskapsbilden vid Lilla Snögrinde inte tagits upp i MKB:n eller täktansökan, endast i den arkeologiska utredningen.

Snögrinde stenbrott har ett befintligt tillstånd med pågående täktverksamhet. Avstånd till bebyggelsen i Lilla Snögrinde framgår av Bilaga A, Tabell 2. Som anförs har en kulturhistorisk värdering av området skett (Bilaga B.3.b till ansökan).

Någon arkeologisk utgrävning av RAÄ Klinte 1:1 har inte skett sedan 1930-talet och området behöver undersökas mer grundligt

innan en täktverksamhet kan starta. SMA ställer sig positiva till att anordna ett besöksmål i enlighet med det som har framkommit i den arkeologiska rapporten. Hur och vad SMA kommer att göra framgår dock inte av underlaget. SMA har meddelat att anpassning till fornlämningen RAÄ Klinte 1:1 och Klinte 43:1 kommer att göras om 25 meter (framgår i Kompletteringar till täktansökan rörande Klintebys stenbrott, bilaga A). Ett större geografiskt område än 25 meter behövs för att inte förstöra upplevelsen och värdet av fornminnesområdet.

Dessa frågor hör hemma i ett senare skede av uppstartsprocessen. Bolaget har åtagit sig att vid behov samråda med länsstyrelsens kulturmiljöfunktion i dessa frågor.

Dessutom ligger agmyren som vi kallar Lillmyr i dess närhet. Agmyren är i naturvärdesinventeringen namngiven som objekt ID 3 (sid 11). Närliggande objekt ID 2 har många rödlistade arter. Hela detta område med dessa två naturområden och arkeologiska områden borde beaktas och undantas och skyddas i sin helhet. Vi saknar också en fullständig faunautredning och konsekvenser för djurlivet i stort. Med tanke på den långa brytningstid som SMA föreslår är det svårt att förstå att de skyddsvärda arternas bevarandestatus inte kommer att påverkas negativt.

De överväganden som har gjorts med avseende på brytområdets omfattning i förhållande till höga naturvärden och arter framgår av ansökans Bilaga B.4, kompletteringsskriftens Bilaga C samt bifogad Bilaga C. En fullständig sammanställning av alla särskilt skyddsvärda arter bifogades ansökan som Bilaga B.4b. En, med anledning av justerade områdesgränser samt kompletterande inventeringar sommaren 2019, uppdaterad version bifogas detta yttrande som Bilaga C.3.

Bilden visar ett inlägg från Facebookgruppen Klintehamns anslagstavla där stenar, från transport från täkt till hamnen i Klintehamn har ramlat från lastbilar vilket visar på risker för andra i trafiken.

SMA Mineral delar bedömningen att det inte är acceptabelt att stenar ramlar från lastbilar ned på vägen. I instruktionen till transportörerna ingår att lastbilens luckor ska vara hela och stängda. Bolaget åtar sig att åtgärda problemet.

I samrådsredogörelsen, bilaga 6 Yttranden och synpunkter från föreningar och allmänheten saknas yttrande från Henrik Jakobsson och Veronica Eklöf, Lilla Snögrinde 1:26 samt från Gotlands naturskyddsförening. Finns fler yttranden som inte finns med i sammanställningen i samrådsredogörelsen?

Bolaget beklagar detta misstag. Det är olyckligt att det mottagna yttrandet inte kom med som bilaga till samrådsredogörelsen. De framställda synpunkterna är dock beaktade.

Enligt vad bolaget erfar ska det inte finnas några andra inkomna samrådsyttranden som har fallit bort ur slutprodukten.

I rapport Riskanalys med avseende på vibrationer från kalkbrytning i Klinte Bilaga B.7 anges under rubrik 7.2 Vibrationsmätning att vibrationsmätning har genomförts på Lilla Snögrinde 1:26 och att en av mätpunkterna är Lilla Snögrinde 1:26 – hänvisning görs också till 746940 Rapport A. I bilaga F1, projektid Rapport A 746940 anges dock att mätning genomförts på Lilla Snögrinde 1:50. Är rapporterna inte kompletta eller har ihopblandning av fastigheterna gjorts?

Tyvärr användes i rapporten fel benämning på fastigheten; avsnittet avser Lilla Snögrinde 1:50 och alltså inte Lilla Snögrinde 1:26. I Rapport A 746940 presenteras mätresultat från mätning på Lilla Snögrinde 1:50.

Aktbilaga 49; Anders Odelius, Jan Wikström, Ia Svärd, Staffan Thurgren, Per-Erik Ericksson, Carina Sahlsten, Åke Sahlsten och Jesper Sahlsten

Eftersom brevlådor endast finns på en sida av vägen utsätts vi som oskyddade trafikanter varje dag för fara, en fara som skulle

mångfaldigas om den tunga trafiken skulle öka med 200 lastbilar per dag mellan 06-22 och med en barnfamilj med fyra barn boende i Bönders Backe är faran påtaglig vid mötande trafik på den smala sträckan med vägräcken. Utfarten från våra fastigheter skulle även den avsevärt försämrats. Den kommunala sophämtningen skulle försvåras då sopbilen stannar vid varje fastighet för att tömma kärl och då det inte finns möjlighet för annan trafik att passera.

ÅF-Infrastructure, som bistår bolaget med kompetens i trafikfrågor, anför följande (Bilaga D):

I aktbilaga 49 framförs oro kring sopbilens möjlighet att stanna på väg 141. Sophämtningen bedöms inte påverkas negativt av den tillkommande tunga trafiken. På de trånga avsnitten där det inte är lämpligt att passera medan sopbilen tömmer kärLEN får takttransporterna vänta bakom sopbilen.

I fråga om trafiksäkerhet hänvisas till bolagets justerade talan (avsnitt 1), till vad som anförs nedan avseende aktbilaga 56 (Trafikverket), samt i Bilaga D.

Med den lutning som Bönders backe har är det redan idag problem för lastbilar att ta sig upp i vinterväglag och med en belastning på 100 lastbilar om dagen i uppförsbacke är det lätt att förutse att problem kommer att uppstå och att även detta kommer att påverka våra fastigheter.

I dagsläget har Trafikverkets driftentreprenör i uppdrag att skapa goda förutsättningar för att korsningen ska fungera i sin nuvarande utformning. Det är då viktigt att de sandar för att skapa dessa goda förutsättningar. Bolagets uppfattning är att detta ofta fungerar bra. Vägens lutning är, enligt ÅF-Infrastructure, inte på något sätt oacceptabel med hänsyn till gällande riktlinjer för statliga vägar, varför det ligger på fordonens förare att läsa av utformningen och anpassa sitt körsätt därefter.

Förarna av tåkttransporterna är inte heller av uppfattningen att korsningen är svår att hantera eller särskilt problematiskt, de tycker att den fungerar bra. Bönders Backes utformning kommer med stor sannolikhet att studeras i den planerade åtgärdsvalsstudien, varför frågan kommer att bli ytterligare belyst.

Med SMAs planer på antal transporter skulle endast en mindre del av dygnet vara fritt från transporter som i övrigt skulle pågå med en jämn belastning under de timmar de flesta är vakna, en oerhört stor skillnad mot dagens tunga trafik som är koncentrerad till vissa timmar under dagen och i stort sett obefintlig efter klockan 16.00 eller före klockan 08.00. Störningarna från trafiken skulle därför mångfaldigas.

Se ovan, avsnitt 1, om bolagets justerade ansökan som bl.a. innebär färre tåkttransporter under säsong med högtrafik på grund av turism, samt bullerbegränsande åtgärder.

Frågor om buller, trafik och vibrationer utvecklas i Bilaga D respektive Bilaga E.1 och E.2 samt Bilaga F.

Vi ifrågasätter också kraftigt de beräkningar som gjort avseende trafikbullernivåerna och att man skulle tillämpa andra regler än gällande nybyggnationer för att våra fastigheter är gamla. Det är en prövning av en ny omfattning av verksamheten i brottet och bullret lär inte vara mindre för att vi har gamla hus, snarare tvärtom då vissa av fastigheterna delvis har englasfönster.

De riktvärden för buller från väg- och spårtrafik som har fått stort genomslag vid tillsyn och tillståndsprövning återfinns i infrastrukturpropositionen "Infrastrukturinriktning för framtida transporter" 1996/97:53.

Regeringen angav i propositionen bl.a. vilken ambitionsnivå Trafikverket skulle ha i sitt arbete med att begränsa bullret från deras väg- och spåranläggningar. Anledningen till detta var åtgärdsbehovets omfattning och behovet av planering och prioritering för att genomföra åtgärderna.

För att minska bullerstörningarna i befintlig miljö angavs som riktlinje en första etapp som minst skulle avse de fastigheter som, i fråga om vägtrafik, exponeras av buller vid nivån *65 dBA ekvivalent nivå utomhus*, och därutöver.

Naturvårdsverket har gett ut en vägledning avseende buller från väg- och spårtrafik vid befintliga bostäder (rev. Juni 2017). I vägledningen anføres bl.a. följande:

Som grundregel ska åtgärder eller andra försiktighetsmått övervägas om man kan befara att skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön föreligger eller kan uppstå. Enligt praxis har riktvärdena i infrastrukturpropositionen 1996/97:53 fått avgörande betydelse för vilka nivåer som ska eftersträvas och när åtgärder behöver övervägas.

...

Enligt praxis har det i äldre befintlig miljö inte bedömts att åtgärder rutinmässigt ska övervägas även om nivåerna för god miljö inte klaras. Istället har de så kallade "åtgärdsnivåerna" använts för att avgöra om åtgärder i normalfallet behöver övervägas i äldre befintlig miljö.

Med äldre befintlig miljö avses bostäder byggda före våren 1997 samt att den störande vägen eller spåret inte byggts eller väsentligen byggts om efter nämnda tidpunkt.

Som framgår är det alltså etablerad praxis att i fråga om vägtrafik använda sig av nivån *65 dBA ekvivalent nivå utomhus* som åtgärdsnivå om omgivande bostadsbebyggelse är byggd före våren 1997 om den störande vägen inte därefter har byggts eller väsentligen byggts om.

Bolaget har emellertid noterat att många närboende uttrycker oro för störningar från trafiken. Bolaget har därför gett ÅF Ljud och Vibrationer i uppdrag att utreda möjliga åtgärder för de mest

utsatta bostäderna trots att åtgärdsnivån 65 dBA inte överskrids vid någon bostad.

60 dBA, som alltså ligger 5 dBA under åtgärdsnivån, har valts som gräns för vilka bostäder som studeras avseende åtgärder.

Beräkningarna visar att det som mest är sju bostäder som får ekvivalenta ljudnivåer över 60 dB. I detta läge har endast åtgärder i form av bullerdämpande plank utmed vägen studerats. Det kan dock även bli aktuellt även med åtgärder på fönster.

Beräkningsstudierna bifogas som Bilaga E.1.

Ovan under avsnitt 1 samt i Bilaga I redovisas villkorsförslag avseende dessa bullerdämpande åtgärder.

Våra fastigheter har i SMAs underlag beskrivits som grundlagda på "platta" och med en stomme "murad/kalksten" vilket är felaktigt då våra fastigheter är byggda på 1800-talet och inte har någon platta eller murade grunder utan samtliga hus har grund och i vissa fall även väggar av lagd kalksten utan bruk. Detta ålderdomliga byggnadssätt riskerar att skadas av de regelbundna sprängningar som planeras och den ökade tunga trafiken. De provsprängningar som har gjorts har känts som ett kraftigt skalv i berggrunden och fortplantar sig betydligt längre än vad SMAs undersökningar visar och om sprängningar kommer att genomföras regelbundet året runt under 30 års tid kommer risken att vara mycket stor för att dessa gamla byggnader kommer att skadas. SMA skulle ha behövt göra en konsekvensutredning med många fler mätpunkter för att kunna uttala sig om riskerna för eventuella skador.

Byggnadens konstruktion, med kalksandsten och känsliga fogar, har tagits i beaktande vid beräkning av riktvärde. För en byggnad enligt beskrivningen ovan ger svensk standard SS 460 48 66 riktvärdet för vertikal svängningshastighet till 4,88 mm/s med följande parametrar som indata:

- Undergrund: Berg, hård kalksten

- Byggnadsfaktor: Speciellt känsliga byggnader och byggnader med höga valv eller konstruktioner med stora spännvidder
- Materialfaktor: Kalksandsten eller kakelugn med känsliga fogar
- Avståndsfaktor: Berg (>350m avstånd)
- Verksamhetsfaktor: Fasta anläggningar såsom bergtäkter och gruvor.

Beräkningen av riktvärde fungerar som så att olika parametrar såsom byggnadsgrund, undergrund, byggnadsmaterial, med mera, tilldelas olika faktorer beroende på material. I de fall osäkerhet råder om exempelvis undergrund eller byggnadstyp, antas alltid värsta fall.

Resonemanget utvecklas i Bilaga F.

Att en idag redan hårt trafikerad väg skulle belastas ytterligare med tung trafik och det därigenom inte skulle innebära en ökad störning eftersom vägen redan idag har mycket trafik måste anses som mycket märkligt. Varje ökning av störningar försämrar miljön ytterligare och det är cyniskt att man anser att inte några åtgärder behöver vidtas då det endast är några få hus som ligger närmare än 5 meter från vägen.

Bolaget har inte för avsikt att på något sätt förminska de frågeställningar som uppkommer med anledning av den tillkommande takttrafiken. Trafikfrågan är dock inte helt enkel att applicera på en miljöbalksprövning, dels eftersom bolaget inte har rådighet över allmänna vägar (det har Trafikverket), dels eftersom frågan är komplex och behöver få beredas över tid tillsammans med samtliga berörda kommuner, myndigheter och andra intressenter.

Som anförs i avsnitt 1 har bolaget och Trafikverket genomfört ett möte med inriktning mot en åtgärdsvalsstudie (ÅVS) avseende de aktuella vägsträckorna. Trafikverkets minnesanteckningar bifogas som Bilaga D.1.

Bolaget åtar sig att delta i Trafikverkets ÅVS och att teckna erforderliga avtal med Trafikverket avseende trafiksäkerhets-
höjande åtgärder och rimlig finansiering.

Dessa frågor kommer alltså att hanteras parallellt med föreliggande tillståndsprövning.

Trafikfrågorna utvecklas av ÅF-Infrastructure i Bilaga D.

Nämnas bör att Klinteberget utgör en viktig rekreationsplats för Klintehamn med omkringliggande socknar med cyklistar, gående och ridande på de smala vägrenarna och att antalet besökare ökar, vilket ligger helt i linje med befintliga utvecklingsplaner för Klintehamn som en attraktiv bostadsort med närhet till naturen. Att ge tillstånd till en ökad brytning skulle ge en trafikbelastning som skulle äventyra människors liv och möjligheter för orten att utvecklas ytterligare samt kraftigt påverka friluftsområdet Klinteberget som med ideella krafter har iordningsställts för invånarnas och turisternas rekreation med en fantastisk utsikt över samhället och Karlsöarna.

Bolaget hänvisar i denna fråga till vad som anförs om riksintresse för friluftsliv avseende aktbilaga 45 (Gunilla Högberg Björck) samt aktbilaga 47 (Elin Torpvret och Markus Torpvret).

Att använda dagens användning av skolskjutsplatser och busshållplatser som underlag för hur det kommer att se ut under de närmaste 30 åren och som skäl för att den ökade trafikbelastningen inte skulle utgöra något problem måste anses både märkligt och tveksamt. En utökad trafikbelastning med anledning av ökad brytning måste ta hänsyn till en framtida utveckling av närområdet. Med dagens miljömedvetenhet är det snarast självklart att kollektivtrafiken tillsammans med cykeltrafiken kommer att öka.

Även denna fråga kommer att ingå i den planerade åtgärdsvalsstudien (se ovan avsnitt 1 samt Bilaga D).

SMA har i sin komplettering beträffande alternativa transportvägar endast framfört sina kostnader för alternativen avseende transportband, alternativa transportvägar och import av kalk till deras anläggningar. En sammanställning som måste bedömas som ett företagsekonomiskt beslut och som omöjligen kan användas som argument för de olika alternativ som finns för att ett beslut om utökad brytning ska ges.

Skyddsåtgärder och försiktighetsmått som ska vidtas avseende en bedriven verksamhet ska enligt 2 kap. 7 § miljöbalken vara att bedöma som rimliga. De presenterade kostnaderna är avsedda att ingå i en sådan rimlighetsbedömning.

Inga åtgärder alls finns upptagna för att minska det trafikbuller som 100 lastbilar t/r per dag skulle innebära för oss boende i Bönders Backe. SMA anser att det buller deras trafik skulle innebära inte innebär någon avsevärd påverkan på boendemiljön, vilket kraftigt måste ifrågasättas! SMA har heller inte utrett vad en ökning av trafiken skulle innebära i praktiken, då man endast utgått från beräkningsmodeller som förutsätter att inget av deras fordon orsakar att db-gränsen överskrids och därför inte heller utrett bullerdämpande åtgärder.

Se ovan, avsnitt 1, om bolagets justerade ansökan som bl.a. innebär färre tåkttransporter under säsong med högtrafik på grund av turism, samt bullerbegränsande åtgärder.

Frågor om buller, trafik och vibrationer utvecklas i Bilaga D respektive Bilaga E.1 och E.2 samt Bilaga F.

En samhällsekonomisk bedömning måste utgå från samhällets största nytta varför det är ytterst tveksamt att SMA:s företagsekonomiska bedömningar bör ligga till grund för beslutet. Underlaget bör ställas i relation till antal nya arbetstillfällen brottet kan ge i relation till ökad turism och möjligheter till nyetablering av företag inom besökssektorn och de antal arbetstillfällen som det kan ge och den påverkan på övriga näringar samt hamnens användning för dessa redan idag etablerade verksamheter som jord- och

skogsbruk. En utökad brytning skulle för de närmaste trettio åren omöjliggöra en expansion av friluftslivet och antalet besökare och boende i det berörda området och avsevärt minska investeringsviljan för andra näringar i samhället.

Vad gäller arbetstillfällena m.m. hänvisas till vad som anförs ovan avseende aktbilaga 43 (Miljö- och byggnämnden), samt till Bilaga A.

I fråga om friluftslivet m.m. hänvisas till vad som anförs ovan avseende aktbilaga 45 (Gunilla Högberg Björck), samt till Bilaga G.

Aktbilaga 50; Anders Eriksson och Hanna Chun Eriksson

SMA har i sin ansökan till domstolen dragit gränsen ("brytområdet") för det förmodade "påverkansområdet" längs väg 141. Detta innebär att fastigheter väster om väg 141 hamnar utanför det område som SMA kallar för "påverkansområdet" i SMA:s MKB. Därmed har alla fastigheter väster om väg 141 undantagits från att bli betraktade som "vattenrättsliga sakägare" trots att vissa har mycket kort avstånd till den planerade brytningen i Lilla Snögrinde. SMA har inkluderat fastighet LS 1:26 (Lilla Snögrinde 1:26) som vattenrättslig sakägare (öster om väg 141) utan att inkludera vår fastighet KP 1:6 (väster om väg 141) trots att avståndet från vår brunn till det planerat stenbrott i Lilla Snögrinde är kortare. Vi yrkar därför på att domstolen beslutar om att inkludera oss som vattenrättsliga sakägare i aktuellt mål.

Frågan besvaras i Bilaga B, avsnitt 1. Där anförs följande:

Avståndet till planerat stenbrott är visserligen kortare (ca 425 meter), jämfört med avståndet till brunnen i Lilla Snögrinde 1:26 (ca 475 meter). Det vattenrättsliga sakägarskapet för Lilla Snögrinde 1:26 och 1:50 baseras emellertid inte på avståndet till planerat stenbrott utan på de hydrogeologiska förhållandena i brytområdet och i dess omgivning.

Uppmätt vattengenomsläpplighet och grundvattennivå i den sydvästra delen av planerat brytområde visar på ett samband med vattenflödet från den s.k. "källan" på fastigheten Lilla Snögrinde 1:50. Detta vattenflöde rinner i ett dike till en damm (brye) på Lilla Snögrinde 1:50 och vidare i ett kulverterat dike till en damm (brye) på Lilla Snögrinde 1:26, vilket gör dessa fastigheter till vattenrättsliga sakägare.

SMA har inte gjort tillräckligt för att dokumentera aktuell grundvattensnivå i området väster om väg 141 inför ansökan. Detta trots att området är ett s.k. "vattenskyddsområde". SMA har nämligen inte gjort några mätningar i vår brunn och har inte heller kontaktat oss i syfte att få göra några mätningar trots att avståndet till vår brunn från det planerade stenbrottet i Lilla Snögrinde är kortare än för vattenrättslig sakägare LS: 1:26. Däremot har SMA gjort mätningar i brunnar hos grannar till oss väster om väg 141 som har ett längre avstånd från sina brunnar till det planerade stenbrottet. Vi anser att det är av extra stor vikt att alla brunnar kontrolleras för beräkning av grundvattennivån väster om väg 141 mellan området för planerad brytning i Lilla Snögrinde och byn Klinte. Detta eftersom SMA:s begäran om utökad brytning av kalk skulle innebära en sänkning av grundvattnet i nära anslutning till det vattenskyddsområde som finns väster om väg 141 i samma område. Vi hävdar att grundvattenströmmarna inte begränsas av en väg (=väg 141) varför det är mer rimligt att avståndet till planerad brytning skall avgöra vilka som skall inkluderas som vattenrättsliga sakägare än de beräknade grundvattenströmmar som SMA redogör för i sin ansökan.

Frågan besvaras i Bilaga B, avsnitt 1. Där anføres bl.a. följande:

Alla befintliga data på vattennivån i 6 pumpbrunnar (P1-P4-P8) samt halter av klorid, sulfat och nitrat i Mølner vattentäkt redovisas i, till inlämnad ansökan, Bilaga B.2.8. Dessutom beskrivs Mølner vattentäkt i dess Bilaga B.2 (kap. 11, sid. 22-23).

Vid två tillfällen har SMA:s konsulter besökt fastigheter i Lilla Snögrinde och längs väg 141 i syfte att prata med fastighetsägare och få uppgifter om deras brunnar samt mäta vattennivån i brunnen om möjligt. Utifrån denna information valdes tre brunnar i Lilla Snögrinde som lämpliga att ingå i ett kontrollprogram för kontinuerlig mätning av vattennivån och vattenprovtagning.

Närheten till ett vattenskyddsområde med risk för grundvattensänkning till följd av ett utökat kalkbrott i Lilla Snögrinde. Som stöd för att områdets grundvattennivå anses som känsligt för påverkan genom borrhning, brytning, sprängning eller den aktiva sänkning av grundvattennivån som SMA:s ansökan inkluderar kan vi ange att vi själva har vi fått avslag för begäran om borrhning efter bergvärme p.g.a. att området är ett vattenskyddsområde. SMA:s planerade brytning i Lilla Snögrinde innebär med största sannolikhet en mycket större risk för påverkan på grundvattennivån i vattenskyddsområdet p.g.a. den planerade brytningens omfattning och närhet till vattenskyddsområdet än att en enskild fastighetsägare borrar efter bergvärme.

Frågan avhandlas i Bilaga B, avsnitt 4.3.

Särskilt utsatta boende i närområdet till kalkbrottet, eller längs tänkta transportvägar av kalk från brottet (inkluderande väg 141), bör t.ex. erbjudas förebyggande åtgärder som bekostas av SMA, som t.ex. bullerplank/bullervall.

Se ovan, avsnitt 1, om bolagets justerade ansökan som bl.a. innebär färre täkttransporter under säsong med högtrafik på grund av turism, samt bullerbegränsande åtgärder.

Förmodade negativa konsekvenser för boende om SMA får tillstånd till ökad brytning av kalk enligt ansökan är bl a: a) ökad bullernivå, b) brunnar som sinar, c) damm längs transportvägar vilket bl.a. kan ge besvär från slemhinnor och andningsvägar hos de som redan är känsliga (t.ex. personer med känsliga slemhinnor i ögon, överkänsliga luftrör, astma och allergibesvär men även

hudbesvär) d) djurhållning som försvåras längs de planerade transportvägarna av kalk. Även trafiksäkerhetsskäl anförs.

Avseende buller hänvisas till bolagets justerade talan samt till villkorsförslag avseende bullerdämpande åtgärder (avsnitt 1 och Bilaga I) samt till Bilaga E.1 och E.2.

Avseende brunnar hänvisas till Bilaga B, avsnitt 4.4.

Avseende damm hänvisas till vad som anförs ovan avseende aktbilaga 43 (miljö- och byggnämnden), samt till Bilaga A.

Frågan om djurhållning utvecklas ovan avseende aktbilaga 45 (Gunilla Högberg Björck), aktbilaga 47 (Elin Torpvret och Magnus Torpvret) samt i Bilagorna E.2, F och H.

Avseende trafik hänvisas till bolagets justerade talan som beskrivs i avsnitt 1, till vad som anförs ovan avseende aktbilaga 49 (Anders Odelius m.fl.) samt till Bilaga D.

Vi yrkar att SMA skall stå för kostnaderna för att bygga bullerplank, alternativt själva medverka till att bygga bullervall längs väg 141 för de fastigheter som ligger närmast vägen om SMAs ansökan bifalles i domstol. Bullerplank/bullervall skulle också minska andra negativa effekter som kalktransporterna kan ha på boende längs transportvägarna.

Yrkandet medges i enlighet med vad som anges under avsnitt 1 om justerad talan.

Aktbilaga 51; Gotlands Botaniska Förening

I bilaga 28 (SMA bilaga A, 2019-03-27) punkt 5.3 rörande "Fråga om att lämna mark vid Stucks som kompensation för intrång i miljö". Anger bolaget att det "saknas grundläggande förutsättningar för bolaget, att utan ersättning lämna ytterligare arealer mark som kompensation för intrång i miljön." Däremot besvaras inte frågan från GBF om huruvida bolaget är berett att försälja marken vid

Stucks till staten. Det rättsliga läget i detta mål (T 4832-18) avgjordes genom dom i Högsta domstolen 2019-04-01. Domen löd "Högsta domstolen meddelar inte prövningstillstånd. Mark- och miljööverdomstolens avgörande står därmed fast." GBF:s fråga kvarstår därför och det nya rättsläget kan kanske ha förändrat bolagets syn på detta spörsmål.

Frågan, som inte hör hemma i detta mål, besvaras i Bilaga A.

I bilaga 29 (SMA bilaga B, 2019-03-27) punkt 4.7 behandlas avrinningsområdet mot Stormyr. GBF konstaterar att även länsstyrelsen i Gotlands län samt Tekniska nämnden Region Gotland har frågor rörande samma område. Här anges att tätning med lera skall ske vid eventuella inläckage genom täktväggen mot Stormyrs avrinningsområde. SMAs konsult hävdar dock fortsatt att ingen risk finns för inläckage eftersom det saknas djupare liggande vattenförande lager i de undersökta borrhålen. GBF:s uppfattning är dock att det alltid är svårt att bedöma huruvida mindre vattenförande strukturer finns i berggrunden utgående från enstaka borrhål. Eftersom täktbotten till slut kommer att ligga under nivån för Stormyr finns fortsatt en risk att tillrinningsområdet och därmed Stormyr påverkas. Närheten till influensområdet mot Stormyr (högsta naturvärde) gör täkten tveksam och vattenföring mot Stormyr måste kunna garanteras för framtiden.

Frågan besvaras i Bilaga B, avsnitt 2-4.

Aktbilaga 52; Naturskyddsföreningen Gotland

Föreningen kritiserar att SMA inte redovisar någon analys av hur stort behovet är av de produkter som avses produceras, inte heller någon analys av möjligheterna för brukarna inom t.ex. stål- och cellulosaindustrin att använda alternativa material eller processer, för att därmed kunna minska behovet av ny brytning och därav följande påverkan på naturvärden och utsläpp till luft.

En behovsutredning gavs in redan tillsammans med ansökan (Bilaga C). I kompletteringsskriften berördes frågor om återvinning och

hållbarhet i Bilaga A, avsnitt 10. Utöver detta tas nu frågan om behov och alternativa material upp i den till denna skrift bifogade Bilaga A.

Föreningen anser att den sökta verksamheten medför oacceptabla skador på områdets höga naturvärden. SMA anger att ca 72 hektar eller 1/3 av den inventerade ytan (som i huvudsak motsvarar verksamhetsområdet) har mycket höga, höga eller påtagliga naturvärden. Hälften av dessa eller 36 hektar ligger inom själva brytområdet. 112 rödlistade och/eller skyddade arter har påträffats i eller i nära anslutning till fastigheten varav 51 inom själva brytområdet. 32 rödlistade och 28 skyddade arter har påträffats inom brytområdet. Flera av dessa är mycket sällsynta även lokalt och regionalt. Inom brytområdet bedöms 36 hektar ha högt eller påtagligt naturvärde. Inom fastigheten bedöms 47 hektar tillhöra naturtyper enligt Natura 2000, främst västlig taiga (9010) och skogsbete (9070). Västlig taiga är en prioriterad naturtyp och har mycket högt gemensamhetsintresse inom EU.

Lokaliseringen av tåkten har utfallit till Klinte Klintebys 1:5 fördel när den har jämförts med andra möjliga områden/fastigheter (se miljökonsekvensbeskrivningen avsnitt 8). Detta bl.a. utifrån fastighetens relativt begränsade naturvärden.

I Bilaga C med underbilagor redogörs för kompletterande inventeringar, bedömd påverkan och nytillkomna förslag på skyddsåtgärder avseende bl.a. svartfläckig blåvinge.

Föreningen vill betona att betydande negativ påverkan på naturvärden inte bara uppstår inom brytområdet utan även inom stora delar av verksamhetsområdet där det enligt ansökan bl.a. förekommer avbaning, lagring och transporter, varför siffrorna i ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen är delvis missvisande. Föreningen anser därför att det är det starkt missvisande när SMA i ansökan (sid 29 och 36) hävdar att de arter som inte lever i brytområdet inte bedöms påverkas negativt och att inte någon av de skyddade arternas bevarandestatus påverkas negativt av den sökta verksamheten. Redovisningen av hur många arter/individer som

påverkas utanför brytområdet är ofullständig och medger ingen korrekt bedömning.

Bolaget har tagit till sig denna synpunkt och gjort kompletterande bedömningar. Dessa redovisas i Bilaga C.

Vad gäller påverkan på fågel har SMA inte samrått med Gotlands Ornitologiska Förening (GOF) eller Kungsörn Sverige som besitter god lokal kännedom om skyddade fåglar. Av ansökan framgår inte hur och i vilken omfattning som inventering av skyddade fåglar skett. Enligt samrådsredovisningen uppger närboende att det finns kungsörn i området men detta kommenteras inte av SMA.

Naturcentrum har telefonledes varit i kontakt med representanter för styrelsen i Gotlands Ornitologiska förening vid enstaka tillfällen under sommaren och hösten 2018. Vid dessa samtal har diskussioner om kungsörn, berguv och trana förts.

Naturcentrum har på uppdrag av bolaget genomfört en omfattande häckfågelinventering inom hela fastigheten Klinte Klintebys 1:5. Inventeringen finns bifogad till ansökan som Bilaga 4f. Under inventeringen observerades två subadulta kungsörnar vid Stormyr 2018-05-04. Vid häckfågelinventeringen gjordes inga observationers som tyder på häckning i eller i anslutning till fastigheten Klinte Klintebys 1:5

Boverket skriver i Vindkraftshandboken (sid 62) att det är nödvändigt med en kartering av fågelfaunan i området under minst ett år för att kunna bedöma påverkan och att inventeringar av t ex flyttstråk, häckningslokaler och födosöksområden i och omkring en föreslagen vindkraftpark alltid bör redovisas i en miljökonsekvensbeskrivning. Även Naturvårdsverkets uppdaterade syntesrapport 6740 Vindkraftens påverkan på fåglar och fladdermöss anger (sid 76) att det är önskvärt med fler än ett års inventering. Samma krav bör enligt föreningen gälla för den sökta täktverksamheten.

Vindkraftsparker påverkar fåglar på ett annat sätt än tåkter. Roterande vindkraftverk innebär att fåglar som flyger i närheten av verken kan träffas och dödas av rotorbladen. Vindkraftverk utgör alltså en risk för flygande fåglar året om, under såväl häckning, flyttning, rast och övervintring. Detta innebär att det är motiverat med fågelinventeringar även under sträcktid och tid för övervintring inför etablering av nya vindkraftsparker.

Tåkter påverkar fåglar genom att lämpliga habitat inom brytområdet och området för följdverksamheter försvinner eller förändras. Detta kan leda till att lämpliga häcknings-, rast- och/eller övervintringsplatser påverkas. I det aktuella området bedömdes att de drygt 100 hektar mark som påverkas av brytningen och dess följdverksamheter inte utgör viktiga rastplatser eller övervintingsområden för fåglar i allmänhet. Inte heller för någon eller några särskilt skyddsvärda arter specifikt. För överflygande fåglar under flyttning bedömdes den planerade tåkten inte komma att utgöra något hinder. Däremot bedömdes det kunna finnas häckningsplatser för flera särskilt skyddsvärda fågelarter inom brytområdet och områdena för följdverksamheter. Utifrån dessa bedömningar var det motiverat att genomföra en noggrann häckfågelinventering, men inte motiverat att utföra inventeringar av flyttfågelsträck eller övervintrande fåglar.

I ansökan redovisas förekomst av berguv (som enligt GOF häckar inom området sedan många år). Enligt miljökonsekvensbeskrivningen planerar SMA att hindra berguvarna från att häcka genom att störa dem med t ex lastbilstrafik under perioden januari-mars. Åtgärden är enligt Naturcentrum (bilaga C, sid 4) "att betrakta som fullt rimlig och uppfyllande de hänsynskrav som kan ställas. Målet är att berguvarna ska välja häckningsplats i de delar av tåkten där ingen brytning kommer att ske under året." Åtgärden och citatet är enligt föreningen anmärkningsvärda och strider mot EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv samt artskydds-förordningen eftersom de innebär en otillåten störning av berguvas livsmiljö. Åtgärden skulle också kräva dispens från artskydds-förordningen vilket SMA inte sökt.

Både Länsstyrelsen och Naturskyddsföreningen påtalar i sina yttranden att bolagets förslag att genom sin verksamhet försöka hindra berguvarna från att häcka i direkt anslutning till de brottkanter där brytning planeras under det kommande året strider mot artskyddsförordningen (2007:845).

Bolagets kompetens på området - Naturcentrum - delar i viss mån deras uppfattning i detta fall och beklagar den olyckliga formuleringen. Syftet med förslaget var att värna berguvens häckningsframgång genom att med hjälp av sin verksamhet försöka leda berguvarna till mindre störningsutsatta delar av tälkten. Naturcentrum delar uppfattningen att aktiv störning av berguv, särskilt under häckningstid, är ett brott mot artskyddsförordningen.

Bolaget avser att bedriva sin verksamhet som normalt utifrån föreslagen brytplan, utan att förlägga särskild verksamhet utmed brottkanter planerade för brytning under kommande år. Bolaget avser vidare att aktivt minimera verksamheten i de delar av tälkten som brutits färdigt för att kunna erbjuda berguvarna mindre störningsutsatta delar i tälkten. Vidare avser man att, som tidigare beskrivits, anlägga bohylor i de delar av tälkens om brutits färdigt som ett led i den successiva efterbehandlingen.

Det finns flera exempel på platser där berguv häckar framgångsrikt i pågående bergtälkter. Berguvarna förlägger då häckningsplatserna företrädesvis till de delar som brutits klart och där störningen från verksamheten är mindre.

Utifrån beskriven efterbehandlingsplan, tillskapande av bohylor, bolagets avsikt att minimera störningen i färdigutbrutna delar av tälkten samt berguvarnas vana att häcka i delar av tälkter som redan brutits ut, bedömer Naturcentrum att den planerade stenbrytningen inte försvårar för berguvens framtida häckningar i trakten runt Klinte Klintebys 1:5.

Resonemanget utvecklas i Bilaga C.

Föreningen är starkt kritisk till SMA:s bedömning att planerade bevarandeåtgärder i samband med efterbehandlingen kommer att återställa och till och med förbättra bevarandestatusen för flera av de särskilt skyddsvärda / rödlistade arterna. Föreningen vill betona att syftet med bestämmelserna i art- och habitatdirektivet är att säkra den biologiska mångfalden genom bevarandet av naturligt förekommande livsmiljöer samt den vilda florans och faunan inom EU:s medlemsländer. Det innebär att förutsättningen för att djuren och växterna ska kunna bevaras i sina naturliga levnadsmiljöer ska upprätthållas. Sveriges åtaganden enligt fågel- och habitatdirektiven har genomförts genom att direktivens artiklar har införlivats i artskyddsförordningen. (Vår kursivering.) Att som SMA föreslår skapa nya livsmiljöer som efterliknar de som förstörs på grund av brytningsverksamheten kan inte anses uppfylla direktivens syfte.

Hela fastigheten Klinte Klintebys 1:5, möjligen med undantag av delar av Stormyr, är kraftigt präglad av mänsklig markanvändning, även i helt modern tid. Skogsbeståndet inom brytområdet är till mycket stora delar format av konventionellt skogsbruk, de biologiskt mest värdefulla öppna markerna utgörs av en kraftledningsgata och flera av de mest hotade arterna (t.ex. sammetsbockrot) förekommer utmed de skogsbilvägar som löper genom fastigheten. Dessa miljöer kan knappast kallas "naturliga levnadsmiljöer".

Naturcentrum ser inte någon motsättning i att bevara särskilt skyddsvärda arter genom riktade skyddsåtgärder, så som att röja i miljöer som hotas av igenväxning eller att anlägga ytor för växter och insekter som kräver viss markstörning. Eftersom de föreslagna åtgärderna har som yttersta syfte att gynna de specifika särskilt skyddsvärda arterna är chansen stor att livsmiljöerna kommer bli avsevärt bättre jämfört med de som bara råkat skapas inom ramen för konventionellt skogsbruk, anläggning av skogsbilvägar och röjning av kraftledningsgatan.

Naturcentrum bedömer att de åtgärder som bolaget föreslår för att undvika negativ påverkan på särskilt skyddsvärda arters väl fyller

sitt syfte och kommer leda till att de utpekade arterna kommer kunna bevaras inom fastigheten och dess närområde.

Ansökan med bilagor innehåller en omfattande redovisning och bedömning av eventuell påverkan på vatten. Slutsatserna anges vara (ansökan sid 37-38) att varken tillrinningen till Stormyr eller till kommunala och privata brunnar påverkas. Analysen bygger på en grundvattenmodell, se bilaga SMA Mineral - Hydrogeologi Klintebys Stenbrott (sid 41 -). Föreningen vill betona att modellen, vars resultat ansökan vilar på, bara är en förenklad bild av verkligheten och en av många tänkbara. Föreningen efterlyser en bedömning av oberoende sakkunniga. Föreningen anser inte att det är övertygande visat att det inte sker någon betydande negativ påverkan på vatten, och att försiktighetsprincipen ska gälla vilket innebär att tillstånd inte kan ges.

Både SGU och länsstyrelsen delar bolagets uppfattning av den generella hydrogeologiska beskrivningen av täktområdet och anser att den ger en bra utgångspunkt för bedömningen av hydrogeologin i området.

Även bolaget tillämpar försiktighetsprincipen när man godtar den utbredning av influensområdet som Sweco genom Region Gotland (aktbilaga 62) har beräknat, dvs. 100-200 meter från täktens yttersta gräns beroende på låg- eller högvattensituation.

I övrigt hänvisas till vad som anförs i Bilaga B.

Miljöbalkens 6 kap 3 § anger att syftet med en miljökonsekvensbeskrivning är att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter som verksamheten kan medföra och möjliggöra en samlad bedömning av dessa effekter på människors hälsa och miljön. Samma krav på helhetsbedömning måste enligt föreningen även gälla vid denna tillståndsprovning. Även utsläppen av klimatgaser måste därför ingå i provningen.

Av 16 kap. 2 c § miljöbalken framgår att det, i fråga om utsläpp av koldioxid och andra klimatgaser, som innebär att en verksamhet

omfattas av tillståndsplikt enligt lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter, inte får beslutas villkor om begränsning av utsläppen eller villkor som genom att reglera mängd fossilt bränsle syftar till begränsning av koldioxidutsläpp.

Av 24 kap. 20 § miljöbalken framgår följaktligen att tillståndsprövningen vid mark- och miljödomstol inte omfattar villkor som syftar till en begränsning av koldioxidutsläpp. Denna prövning görs inom ramen för lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter.

Vad gäller en beskrivning av utsläppen av klimatgaser finns en sådan att återfinna i Bilaga A, tabell 3, till kompletteringskriften daterad den 29 mars 2019.

Föreningen har i sitt förra yttrande efterlyst en plan för transporterna inklusive alternativet med ett transportband. Vi kritiserar att frågorna vad gäller val av transportväg, störningar, miljöbelastning, säkerhetsrisker och skyddsåtgärder fortfarande inte är utredda i ansökan.

Planen för transporterna samt alternativet transportband ingår till sin natur i sådant som omfattas av åtgärdsvalsstudie (ÅVS).

Det är också oklart hur Klintehamns hamn ska kunna ta hand om den ökade transportvolymen. Hamnen har idag tillstånd att hantera högst 375 000 ton gods per år (inklusive övrigt gods).

Hur stor mängd/volym som hamnen får hantera regleras i ett separat tillstånd till hamnverksamhet, och är inte en del av denna prövning.

Nollalternativet sägs i ansökan och MKB innebära fortsatt konventionellt skogsbruk och igenväxning på fastigheten samt att kalksten behöver importeras från andra länder vilket medför ökad miljöbelastning. Föreningen anser att beskrivningen är ofullständig och missvisande. Markerna kan t ex skötas mer aktivt med alternativa skogsbruksmetoder och skogsbete för att förhindra igenväxning. Den absolut viktigaste konsekvensen av

nollalternativet är dock att kalkstensresursen och naturvärdena bevaras för framtiden och kan då eventuellt användas för mer angelägna ändamål som inte går att förutse idag. Dessutom undanröjs de betydande risker, störningar och miljöbelastning som orsakas av transporter till Klintehamns hamn.

Sannolikheten för att fastigheten skulle skötas på detta mer naturvårdsmässigt aktiva sätt bedömer Naturcentrum som mycket liten. Konventionellt skogsbruk är den dominerande skötseln på de angränsande skogsmarkerna runt Klintebys 1:5 och Naturcentrum känner inte till några faktorer som tyder på att just denna fastighet skulle komma att skötas på annat sätt. Ett mer troligt scenario är att markanvändningen fortgår ungefär som tidigare, dvs. med ett konventionellt skogsbruk (hämtat från Bilaga C).

Aktbilaga 53; Lars Nordberg

Undertecknad vill anföra en mer allmän protest mot den brist på helhetssyn som präglar både ansökan och inlagor. Betongindustrin på Gotland är en av de största utsläppskällorna av koldioxid i landet, även med nuvarande utvinning. Cementas huvudmål handlar om minst en tiodubbling av utvinningen, men om ökande CO2-utsläpp sägs inget jag kan hitta. Luddiga besked om en framtida elektrifiering av processen kan inte tas på allvar. Nu eldas allt brännbart som kan uppbringas, jag ser ständigt nya och anonyma högar i Slite hamn. Det talas också om grundvattenproblem, långa biltransporter och dammbildning; illa nog, men det stora problemet är vår växande andel av den globala uppvärmningen och det sätt som vår vackra ön plundras och skövlas på, om man nu inte stämmer i bäcken.

Bolaget tar till sig dessa synpunkter som till största delen förefaller avse Cementas verksamhet i Slite.

Aktbilaga 54; Sören Kerslow

Kalkhalten i berggrunden garanterar på olika sätt en bibehållen rening och det är inte gott förstånd att ta bort eller ens rubba

denna naturliga processbalans. Klintehamn med sina tusen boende i alla åldrar får idag sitt vatten från Klinteberget – som i sin tur samlar sin reservoar i grundvatten som rinner till från en större omgivning. Bergets unika egenskaper – en ganska stor jämnt kuperad yta och ett sprickigt berg – blir som en stor uppsugningsyta – och grundvattnet räcker med viss begränsning till idag – om alla är förståndiga och tar sitt ansvar.

Klintehamn får idag inte sitt vatten från Klinteberget, eftersom Mølner kommunala vattentäkt stängdes för drygt fem år sedan på grund av höga halter colibakterier vid kraftiga regntillfällen. Inte heller Loggarve kommunala vattentäkt bidrar med några större vattenmängder till vattenförsörjningen i Klintehamn; större delen av pumpat vatten från Loggarvetäkten går till livsmedelsindustrin Foodmark.

Idag sker vattenförsörjningen till Klintehamn istället genom pumpning av vatten i ledning från Visby och Tofta vattenverk via Västergarn till Klintehamn och Mølner vattenreservoar. Därifrån pumpas vatten söderut till Levide. De kommunala vattentäkterna finns beskrivna i Bilaga B.2, avsnitt 11 till ansökan.

Luften som vi andas är redan idag inte helt ren – ett boende nära en större väg innebär alltid en förorening av koldioxid och kväveföreningar och vägdammet innehåller ämnen som vi under människans hela existens tidigare inte har exponerats för och därmed inte klarar att hantera i större doser. Med mångdubbelt ökad lastbilstrafik ökar inte bara bullret utan också nedsmutsningen och partikelhalten i vår inandningsluft.

Bolaget vill i fråga om luftkvalitet och om risk för damning hänvisa till vad som anförs ovan avseende aktbilaga 43 (miljö- och byggnämnden) samt i Bilaga A.

Aktbilaga 56; Trafikverket

Trafikverket vidhåller, med hänvisning till tidigare framförda skäl, att landtransporterna till utskeppningshamnen lämpligen bör

studeras i en åtgärdsvalsstudie som underlag för slutligt tillstånd. Skälen för detta är oförändrade mot vad som tidigare framförts, där säkerheten för gruppen oskyddade trafikanter betonats.

SMA Mineral har genomfört ett möte med Trafikverket för att skapa en gemensam bild av hur arbetet med trafikfrågorna ska drivas framåt på bästa sätt.

Mötet genomfördes under vecka 33 hos Trafikverket i Solna. På mötet deltog fem företrädare från Trafikverkets olika enheter som har engagemang i trafiken på Gotland. Det diskuterades behov av en åtgärdsvalsstudie (ÅVS) för att hantera utvecklingsprojekt som Trafikverket är involverade i.

Trafikverket anser att det är lämpligt att samordna utvecklingen av Klintebys stenbrott med övriga pågående projekt såsom program Klintehamn, utvecklingen av Klintehamn hamn m.fl. Detta för att få en helhetsbild av framtida trafiksystem som på bästa sätt kan anpassas mot dessa olika utvecklingsprojekt och där avvägningar mellan olika behov och önskemål kan hanteras i en arbetsgrupp där olika berörda aktörer deltar. Trafikverkets minnesanteckningar bifogas som Bilaga D.1.

SMA Mineral åtar sig att delta i en åtgärdsvalsstudie, dels för att bidra med kunskap om den egna verksamheten och dess påverkan på trafiksystemet, dels för att bidra till lämpliga lösningar för att mildra effekten för de närboende.

Trafikverket vill samtidigt framföra att de trafiksäkerhetshöjande åtgärder inom det allmänna vägnätet som kan komma att krävas i tillstånd för bergtäkt och de utpekade transportvägarna till utskeppningshamn ska bekostas av verksamhetsutövaren. För detta krävs att erforderliga avtal tecknas mellan Trafikverket och verksamhetsutövaren i samband med tillståndsprövningen.

SMA Mineral åtar sig även att, efter genomförd ÅVS, med Trafikverket teckna erforderliga genomförandeavtal om trafik-säkerhetsåtgärder samt rimlig finansiering.

Trafikverket vill även framföra beträffande trafikbullerpåverkan att det under särskilda omständigheter kan vara motiverat att ekvivalentljudnivån beräknas på basis av en annan tidsperiod än årsmedeldygnstrafiken. Ett exempel, Miljööverdomstolens avgörande (M 3434-06), 2007-04-26, kan vara att en stor del av årstrafiken förekommer under en kortare tidsperiod. Beräkningen av ekvivalentljudnivån bör i detta fall baseras på somarmedeldygnets trafikintensitet och trafikens sammansättning.

Det har framförts synpunkter om att trafikbuller bör beräknas med den trafikmängd som råder under sommarmånaderna eftersom denna är mer intensiv än under resten av året. Enligt utredning av trafikbuller som Ramböll genomfört på uppdrag av Region Gotland i samband med planarbete för Klintehamn ("Bullerutredning Klintehamn", 2018-06-20, Ramböll, uppdragsnummer 1320034089) antogs trafiken under sommarmånaderna vara dubbelt så hög som årsmedeldygnstrafiken (ÅDT) från Trafikverkets mätningar.

Med anledning av detta har nya beräkningar av trafikbuller utförts. Beräkningarna omfattar nu två olika scenarier, dels trafik sommartid som antas vara dubbelt så stor som ÅDT och dels trafik övrig tid som antas vara lika stor som ÅDT. Beräkningarna redovisas i Bilaga E.1.

Aktbilaga 57; Marie Nygren och Ulrik Pehrsson

De hemställer om att bli betraktade som sakägare.

Som anförs ovan avseende aktbilaga 45 (Gunilla Högberg Björck) är begreppen sakägare och talerätt inte identiska. Bolaget har inte några synpunkter på vem som ska anses ha rätt att yttra sig i målet, och ser positivt på ortens engagemang.

Utförd vibrationsmätning enligt Bilaga F5 anser vi är undermålig och går inte att dra analyser av. Endast ett mättillfälle med brister i utförandet. Mätutrustningen på vår fastighet blev monterad på ladugårdens nybyggda del från ca 1950. För att kunna dra några slutsatser om eventuella konsekvenser från vibrationer borde dessa mätningar göras på boningshuset under ett flertalet sprängningar och då i båda brotten.

Vibrationer från sprängning i Klintebys-delen av kalkbrottet till bostäderna norr och öster om Klintebys har ännu inte utförts. Anledningen till detta är att det varit långa uppehåll mellan sprängningarna där. Vid nästa sprängningstillfälle i Klintebys, som troligen sker i december 2019, är avsikten att utföra mätningar i de närmaste byggnaderna i respektive riktning från sprängplatsen, så att också de fallen täcks in i rapporterna. Vid det tillfället avses det mätas på Hunninge 1:16 och mätare kommer då att monteras på bostadshuset.

För ytterligare resonemang kring vibrationer, se Bilaga F.

Buller och västliga vindar gynnar inte oss, vår fastighet ligger i s.k. förhärskande vindriktning. Till stor del råder det västliga vindar under sommarhalvåret, detta medför att buller och damm kommer att transporteras längre än vad SMA vill påvisa.

Samtliga beräkningar av buller från verksamheten i bullerutredningen utgår ifrån antagandet att det råder medvind från alla bullerkällor till alla beräkningspunkter samtidigt. Det innebär alltså att beräkningarna redan är gjorda för ett medvindsfall. Vid andra vindriktningar än medvind, t.ex. sid- eller motvind, kommer ljudnivåerna att generellt bli lägre än de som redovisas i bullerutredningen.

Resonemanget utvecklas i Bilaga E.2.

Det är en omöjlighet att avskärma bullret genom så kallade bullervallar, det kan vara ett bra sätt att bli av med

schaktmassor vid avbaning men det hjälper föga mot buller. Bullret studsar mellan bergväggarna och rör sig med vindarna upp mot vårt boställe endast 350 meter från täkten.

Att minska bullerspridningen i omgivningen från en viss bullerkälla genom bullervallar av t.ex. producerat material eller avbaningsmassor kan vara en mycket effektiv åtgärd. För att få en god effekt är det viktigt att bullervallen är tillräckligt hög och bred samt att den ligger tillräckligt nära den bullerkälla den är avsedd att skärma. Lämplig utformning beror på vad som är praktiskt möjligt på platsen, topografi, hur bullerkällan ser ut och hur stort området är där bullervallen skall ge en dämpande effekt. Om bullervallen utformas på rätt sätt så är det fullt rimligt att förvänta sig en minskning av ljudnivån från den aktuella bullerkällan i det avskärmade området på i storleksordningen 10 dB.

Ljud från en bullerkälla i en täkt kan studsas i en bergvägg och därmed ta vägar förbi en bullervall. En bergvägg är dock inte helt slät och detta medför att det reflekterade ljudet delas upp och sprids i olika riktningar. Det reflekterade ljudet får också en längre färdväg än direktljudet som bullervallen skärmar av (ljudnivån från en bullerkälla på mark minskar med 6 dB vid varje avståndsfördubbling). Så länge bullerkällan inte står i direkt anslutning till en slät bergvägg där riktningen på det reflekterade ljudet är mot bostad så bör det reflekterade ljudet vara klart lägre än det direktljud som färdas kortaste vägen till bostaden. Utgående från detta så är en rätt utformad bullervall som skärmar av direktljudet normalt en effektiv åtgärd för att minska ljudnivån i omgivningen.

Bullerfrågorna behandlas i Bilaga E.1 och E.2.

SMA vill hävda att det även finns en skogsridå för att minska bullret och dammspridningen men det är inte deras mark och skog. Det är andra gårdars produktiva skogsmark som även den behöver huggas och förnyas. Är det SMA:s mening att vi även ska subventionera deras brytning genom att låta skogen stå orörd?

Vad gäller buller kan skog ha en viss dämpande effekt på buller. Hur stor denna dämpande effekt är varierar med en mängd parametrar, t.ex. hur tät skogen är, övrig vegetation i skogen såsom buskar m.m., om det finns löv på träden och hur stor skogen är. Det är därför mycket svårt att bedöma hur stor ljuddämpning ett skogsområde kan ge. Med anledning av detta så är eventuell dämpande inverkan av skogen inte medtagen i beräkningarna i bullerutredningen. Om skogen runt tälten ger dämpande effekt på ljudet från verksamheten så skulle det i så fall innebära att ljudnivåerna blir lägre än vad som redovisats i bullerutredningen (se vidare i Bilaga E.2).

Vad gäller risk för damning och partiklars spridning hänvisas till vad som anförs ovan avseende Bilaga 43 (miljö- och byggnämnden) samt i Bilaga A.

Bolaget har inte för avsikt att använda skog som inte står på bolagets fastighet som skydd mot eventuell spridning av kalkdamm.

Bullret från nuvarande verksamheten är så störande att vi vid flertalet tillfällen kontaktat tillsynsmyndigheten för att få till en förbättring, tyvärr utan större resultat. Enligt Boverkets allmänna råd 1995:5 "Bättre plats för arbete" rekommenderas ett skyddsavstånd om ca 500 meter mellan bostäder och tåktverksamhet, vår bostad ligger ca 350 meter från tåktgränsen.

För relationen mellan Boverkets allmänna råd och Naturvårdsverkets vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller hänvisas till vad som anförs ovan avseende aktbilaga 45 (Gunilla Högberg Björck).

Om SMAs utökade tåktverksamhet blir tillåten kommer Hunningegårdarna bli helt avskärmade söderut. Hur påverkar detta kulturmiljön i området med tanke på infrastrukturen, Gotlandsgårdarna (Svarvare, Hunninge och Snögrinde) tillsammans med övriga lämningar?

Avståndet mellan bostäderna i Hunninge och täktområdet (även befintlig täkt) framgår bl.a. av Bilaga A, Figur 1. Inom bolagets egen fastighet kan en del stigar och vägar komma att läggas om samt skyddsåtgärder vidtas.

Vidare hänvisas till den kulturmiljöutredning som bifogades ansökan som Bilaga B.3b.

Hela Gotland berörs av riksintresse för rikt friluftsliv enligt Miljöbalken. Vi är helt övertygade om att denna verksamhet i allra högsta grad kommer påverka både rikt som rörligt friluftsliv på Klinteberget. Verksamheten ska i enlighet med ansökan utökas betydligt och det går inte att jämföra med nuvarande brytning. SMA planerar bryta bort befintliga vägar och stigar som bl. a leder till Stormyr och för vårans del också tillgängliggör Klinteberget. Givetvis kommer sprängningar, buller och transporter påverka nyttjande av Klinteberget och med det sagt rörligt friluftsliv. Hur planerar SMA att tillgängliggöra för friluftslivet? Kommer alternativa skogsvägar byggas, som inte ligger inom verksamhetsområdet?

Bolaget hänvisar i denna fråga till vad som anförs om riksintresse för friluftsliv avseende aktbilaga 45 (Gunilla Högberg Björck) samt aktbilaga 47 (Elin Torpvret och Markus Torpvret).

Våra lamm reagerar väldigt starkt på sprängningar framförallt när de går inne, under lamningsperiod. Ansökt verksamhet kommer spränga upp till 2 ggr/vecka, det kommer ske under lamningsperiod. Hur ska vi som djurägare kunna leva upp till vårt ansvar som djurägare? Är det ens möjligt för oss att ta djurägaransvar när vi inte har rådighet över situationen? Ska vi bli tvungna att avveckla djurhållningen pga SMA:s verksamhet och detta på bekostnad av biologisk mångfald, öppna landskap och närproducerade livsmedel? Hur ställer sig SMA till annan verksamhet som får stryka på foten för deras? Vilka åtgärder planerar de?

Frågan om djurhållning utvecklas ovan avseende aktbilaga 45 (Gunilla Högberg Björck), aktbilaga 47 (Elin Torpvret och Magnus Torpvret) samt i Bilagorna E.2, F och H.

Det finns inte någonstans beskrivet i ansökan om hur SMA planerar kompensera fastighetsägare som drabbas av de negativa konsekvenser som förlorat fastighetsvärde, vattenproblematik, djurtillsyn och därmed utebliven lön, buller, damm och förlust av kulturarv samt friluftsliv.

Den skada som avseende vattenverksamheten förutses kunna uppkomma beskrivs i avsnitt 11.4 i ansökan.

Tiden för anmälan av oförutsedd skada avseende vattenverksamheten är i ansökan föreslagen att vara 20 år från utgången av arbetstiden (som i sin tur är föreslagen till tio år från lagakraftvunnen dom). Den föreslås alltså en relativt lång period under vilken skador som inte till sin natur och omfattning kunde förutses i samband med ansökan.

Vad gäller fastighetsvärde och däri inkluderade frågeställningar, innebär ett miljötillstånd med föreslagna villkor och åtaganden, enligt bolagets bedömning, en sådan begränsad påverkan på berörda fastigheter att någon värdeminskning inte förväntas uppstå. De åtgärder som erbjuds bullerutsatta fastigheter bör snarast ha motsatt effekt på dessa fastigheters värde.

Vi känner en stor oro inför vattenfrågan, det finns ingen respekt för de naturliga krafterna. Att vi har vatten på vår gård bygger på att vatten tar den lättaste vägen, det finns mottryck någon annanstans. Om detta mottryck av någon anledning rubbas, kommer vattnet i större utsträckning söka sig till denna plats. Det är inte säkert att det uppfattas som en större mängd vatten i bergtäkten, men totalt sett kommer det att bli stora mängder med vatten som tränger in och hur blir det nu med vårt vatten. Kommer vattnet i Hunninge inte räcka till under torra somrar, hur blir det med vattentillgången vid en expansion av djurhållningen?

Någon påverkan på enskilda brunnar är inte att förvänta. Hunninge gård ligger långt bortom maximalt bedömt influensavstånd, och dränering av området öster om Hunninge gård sker genom ett djupt grävt dike drygt 150 meter söder om brunnarna. Borrhållet till bostadshuset är 21 meter djupt och vattennivån ligger ytligt 1,6 meter under markytan. Brunnen tar alltså vatten från den ytligt spruckna kalkstenen där grundvattenflödet är relativt stort. För närvarande dräneras våtmarken öster om Hunninge gård av diket i stället för att kunna utgöra ett tillskott till det ytliga grundvattnet särskilt under längre torrperioder.

På begäran av bl.a. länsstyrelsen och Region Gotland, föreslår bolaget, trots detta, ett villkor avseende eventuell vattenbrist till följd av verksamheten (se Bilaga B, avsnitt 7, Bilaga I, samt nedan avseende aktbilaga 59 och 62).

Vi har tre aktiva barn som går i skolan i Klinte och är aktiva i Klintehamns IK, både fotboll och innebandyn. De åker dagligen buss till skolan, cyklar och/eller kör moped till kompisar eller aktiviteter. Vi är absolut oroliga över hur transportererna kommer att påverka dessa vägar och tillgängligheten för oskyddade trafikanter. Vi anser inte att frågan är tillräckligt utredd. Hur kommer våra barn skyddas från tung trafik?

Det står klart att detta är en av de delar i verksamheten som berörda är mest oroad över.

I flera av yttrandena framförs en stor oro kring trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter på väg 141 respektive väg 562, då vägarna inte bedöms ha en tillräckligt trafiksäker utformning för att kunna hantera de tillkommande tunga transportererna. För att minska effekterna av de tunga transportererna kan det tillskapas bättre förutsättningar för oskyddade trafikanter längs väg 141 mellan Bönders Backe/Klinterberget och Klintehamn. En åtgärd som tas upp är breddning av vägren och även uppsättning av räcken på valda platser.

Bolaget hänvisar till vad som anförs ovan i avsnitt 1 (Justerad ansökan), avseende aktbilaga 49 (Anders Odelius m.fl.) samt i Bilaga D.

Det är konstigt att vi inte ska kunna transportera kalk kors och tvärs över jorden när vi gör det med alla andra produkter. Vi säljer Cement från Gotland till USA, vi köper billigt livsmedel från världen runt i kring och vi säljer högkvalitativt stål från bl.a.svenska Sandvik och SSAB.

Anledningen till att är ofördelaktigt att transportera kalk längre sträckor är att transportkostnaden blir hög i förhållande till priset på produkten. Till detta kommer en avsevärd miljöpåverkan från själva transporten (se Bilaga A) samt även frågan om nationell självförsörjning.

Aktbilaga 58; Ginger Karlsson, Lotta Högwall och Gunilla Pettersson

Våra fastigheter ligger i riktning mot Klintebys brottsöppning. Då vi redan nu störs av buller vid verksamhet då det är låglänt terräng från brottet mot oss så har jag inte hittat någon bullerredovisning om dammarna som planeras till tvättning av kalksten. Kommer det att vara pumpar som går dygnet runt och hur fungerar det vid tippning och upplastning av kalkstenen i dammen. Efterlyser en redovisning kring detta.

All maskinutrustning som används i tåkten ingår i verksamheten och buller från utrustningen regleras därmed genom de bullervillkor som fastställs vid provningen. När ny maskinutrustning, t.ex. för tvättning eller pumpning, skall användas i tåkten kommer buller från utrustningen att utredas i förväg för att säkerställa att bullervillkoren inte överskrids.

Pumpning av vatten ger generellt väldigt låga ljudnivåer och har av denna anledning inte ingått i utförd bullerutredning.

Den maskinutrustning som kommer att användas för tvättning är enligt SMA Mineral inte fastställd.

Ytterligare kring buller finns att läsa i Bilaga E.1 och E.2.

Vi är helt beroende av egna brunnar på våra fastigheter då det kommunala vattnet ej är utbyggt. Försvinner vattnet i våra brunnar kan vi inte bo kvar på våra fastigheter. Våra brunnar finns ej heller med på några kartor som SMA har i sin ansökan. Hur det kommer att påverka våra brunnar då allt vatten som lagras i berget kommer att samlas i en stor damm? Efter senaste sommarens torka har ej grundvattennivåerna kommit upp i det normala då vi även haft en nederbördsfattig vinter. Eftersom vi bor på en ö blir vi väldigt sårbara när grundvattnet sjunker. De senaste åren har vi haft bevattningsförbud sommartid.

Någon påverkan på enskilda brunnar är inte att förvänta.

På begäran av bl.a. länsstyrelsen och Region Gotland, föreslår bolaget, trots detta, ett villkor avseende eventuell vattenbrist till följd av verksamheten (se Bilaga B, avsnitt 7, Bilaga I, samt nedan avseende aktbilaga 59 och 62).

Ökad tung trafik kommer det att bli på våra vägar. Vägarna är smala med tät bebyggelse längs vägen. Som jag förstått så kommer kalkstenslaster gå ner till Klintehamn men också norrut. Hur kan man ens komma på tanken att lägga så mycket tung trafik genom ett tätbebyggt bostadsområde som det är vägen från Klintebys till Böndersbacke. SMA har kanske inga problem med vägarna på norra Gotland när de där bedriver verksamhet på grund av att där är betydligt mer glesbefolkat. Väg 562 är en vacker väg med fina träd och vackra hus och populär cykel och motorcykelled. Många familjer med barn och skolbuss som hämtar och lämnar längs vägen.

Det står klart att detta är en av de delar i verksamheten som berörda är mest oroade över.

I flera av yttrandena framförs en stor oro kring trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter på väg 141 respektive väg 562, då vägarna inte bedöms ha en tillräckligt trafiksäker utformning för att kunna hantera de tillkommande tunga transporterna. För att minska effekterna av de tunga transporterna kan det tillskapas bättre förutsättningar för oskyddade trafikanter längs väg 141 mellan Bönders Backe/Klinteberget och Klintehamn. En åtgärd som tas upp är breddning av vägren och även uppsättning av räcken på valda platser.

Bolaget hänvisar i frågan till vad som anförs ovan i avsnitt 1 (Justerad ansökan), avseende aktbilaga 49 (Anders Odelius m.fl.) samt i Bilaga D.

Vi har en liten myr väster om Stormyr som vi i trakten kallar Lillmyr. Den kommer troligen helt brytas bort. Där står vatten höst och vår. Rik på orkideer sommartid. Är inte detta vatten viktigt för nedanförliggande fastigheters brunnar? Efterlyser en undersökning och redovisning om Lillmyren.

En liten myr ligger vid kraftledningsgatan i den nordvästra kanten av planerat täktområde mellan de befintliga stentäkterna Klintebys i norr och Snögrinde i söder. Två fältbesök har gjorts 2017, ett i mitten av maj då myren var våt med fria vattenytter, och ett i början av augusti då den var torr men med frodig växtlighet. Undersökning av marklagren visar att det översta lagret av torv underlagras av silt och sprickfattig tät kalkberggrund. Myren får sitt vatten via nederbörd och lokal ytlig tillrinning.

Eftersom myren underlagras av ett tätare lager av silt och därunder en sprickfattig kalksten så sker ingen grundvattenbildning av betydelse från myren till djupare liggande berglager där privata brunnar tar sitt vatten. Detta finns redovisat i samrådsunderlaget daterat den 6 oktober 2017, Bilaga 2, sid. 13.

De hemställer om att bli betraktade som sakägare.

Som anføres ovan avseende aktbilaga 45 (Gunilla Högberg Björck) är begreppen sakägare och talerätt inte identiska.

Det vattenrättsliga sakägarskapet baseras inte på avståndet till planerat stenbrott, utan på de hydrogeologiska förhållandena i brytområdet och dess omgivning.

Bolaget har inte några synpunkter på vem som ska anses ha rätt att yttra sig i målet, och ser positivt på ortens engagemang.

Aktbilaga 59; Länsstyrelsen

Av underlaget framgår inte att alternativa platser för verksamheten bedömts med hänsyn till just minsta intrång och olägenhet för människors hälsa. Lokaliseringsprövningen baseras istället på närhet till möjlig utskeppningshamn. Redovisning av alternativa platser samt alternativa utformningar tillsammans med dels en motivering varför ett visst alternativ har valts, dels en beskrivning av konsekvenserna av att verksamheten eller åtgärden inte kommer till stånd ska enligt 6 kap. 7 § miljöbalken utredas tydligt.

Bolagets sökande efter en lämplig lokalisering för en täkt som kan ersätta Stucks kalkbrott har gjorts på ett högst seriöst sätt och med målsättningen att hitta bästa möjliga lokalisering. Bolaget har på nära håll fått erfara vad motsatsen kan leda till.

En lokaliseringsutredning presenteras i ansökans miljökonsekvensbeskrivning, avsnitt 8.

Som bakgrund ska anföras att den svenska kalkstenen har en unikt hög renhet och att den ingår som en viktig komponent i bl.a. järn- och stålframställning.

Det är inte någon överdrift att säga att den svenska framställningen av specialstål är beroende av denna kalksten. Alternativet är en ganska långväga import (miljöbelastande, men

framför allt mycket tveksam ut ett perspektiv av nationell säkerhet och självförsörjning).

I Jernkontorets metallutredning från 2014 anförs följande:

"Det gäller (...) att slå vakt om inhemska tillgångar som till exempel svensk kalksten som är en unikt viktig råvara för svensk stålindustri då den på grund av sin renhet är en viktig komponent i tillverkningen av avancerade stål. Svenska miljökrav måste här viktas mot en riksangelägenhet så att svenska stålindustrin kan bibehålla sitt försprång med att tillverka avancerade stål."

Och vidare:

"Det är från den genomförda enkätundersökningen svårt att peka ut en specifik legeringsmetall eller annan insatsvara som mer kritisk än andra för den svenska stålindustrin. (...) Om man ändå ska göra ett försök att peka ut en specifik råvara som är kritisk för svenskt vidkommande så bör kalksten lyftas fram. Kalksten är en viktig råvara för tillverkning av avancerade stål. Den svenska kalkstenen har en unikt hög renhet och är här en viktig komponent i utveckling av ståls egenskaper. Det är viktigt att brytningen av kalksten får fortsätta i Sverige och klassas som ett riksintresse för att förse den svenska stålindustrin med kalk."

Motsvarande angelägenhetsgrad finns även i andra branscher.

Svensk kalksten av den här kvaliteten finns i, för Sveriges behov tillräckliga mängder, endast på Gotland. Och Gotland är till ytan till stor del täckt av jordbruk eller mark med höga och mycket höga naturvärden. SMA Minerals täktfastighet vid Strå/Fårösund utpekades under pågående tillståndsprocess som Natura 2000-område, med brytstopp till följd. Detta trots att området var utpekad som riksintresse för mineralutvinning.

Det är alltså inte så att man enkelt kan välja en annan lokalisering av tükten.

Till saken hör att kalksten är ett s.k. markägarmineral, dvs. verksamhetsutövaren måste äga marken (till skillnad från möjligheten att få koncession på annans mark).

Alternativa lokaliseringar som tillhandahåller rätt kvalitet i tillräckliga mängder och som har utretts av bolaget är, utöver Stucks kalkbrott, bl.a. områden runt Hejde, Burgsvik och Ljugarn. Aktuellt område i Hejde omfattades av naturvårdsavtal på grund av höga naturvärden. Områdena vid Ljugarn och Klintehamn har undersökts mer noggrant, bl.a. med naturvärdesbedömningar. I Ljugarn bedömdes naturvärdena vara lika höga, eller t.o.m. högre än på Stucks.

I aktbilaga 65 instämmer SGU i bolagets bedömning och redovisning av alternativ lokalisering.

Så här skriver SGU:

SGU instämmer i bolagets redovisning av alternativ lokalisering för kalkstensbrytning (kap. 8 MKB) vilket innebar att övriga kända kalkstensförekomster i Sverige inte håller den kvalitet eller kvantitet som krävs framför allt av stålindustrin avseende renhet och termiska egenskaper. Alternativet till brytning på Gotland är kalksten avsedd för den typen av användningsområden är import av produkten. Det är SGU:s uppfattning att detta innebär en ökad miljöbelastning totalt sett.

Klintehamns hamn har inte – inom idag gällande tillstånd – kapacitet att hantera de mängder brutet material som SMA ansökt om.

Hur stor mängd/volym som hamnen får hantera regleras i ett separat tillstånd till hamnverksamhet, och är inte en del av denna prövning.

Länsstyrelsen anser att det begränsade avståndet mellan verksamhetsområdet och tänken motiverar begränsningar avseende verksamhetstid. Ansökan bör kompletteras med sökandens syn på

möjliga begränsningar i verksamhetstid för att minska störningspåverkan.

Ett förslag om begränsning av särskilt bullerstörande verksamheter samt transporter presenteras ovan i avsnitt 1.

Länsstyrelsen anser att bolaget bör undersöka möjligheterna att begränsa trafikbullret.

Ett förslag avseende bullerbegränsande åtgärder presenteras ovan i avsnitt 1.

Det är rimligt att bolaget även redogör för om det finns tekniska och ekonomiska förutsättningar att minska störningen till närboende längs med länsväg 141, 140 samt 562, t.ex. genom begränsningar av transporterna såvitt gäller veckodagar, tid på dygnet och maximalt antal transporter under viss tidsperiod.

Ett förslag för att minska antalet transporter under sommaren samt under julhelgerna presenteras ovan i avsnitt 1.

Frågan kommer dessutom att tas med i den åtgärdsvalsstudie (ÅVS) som planeras tillsammans med Trafikverket (se avsnitt 1 samt ovan bl.a. avseende aktbilaga 49 (Anders Odelius m.fl.) och i Bilaga D).

Antalet tillfällen med maximala ljudnivåer kommer att öka kraftigt. Länsstyrelsens bedömning är att störningsfrekvensen för närboende därmed kommer att öka till en sådan omfattning att det är motiverat att ställa krav på de begränsningar och försiktighetsmått som behövs för att motverka olägenheter, framför allt i form av återkommande maximala ljudnivåer.

Eftersom det i flera yttranden framförts oro för ökade störningar från trafikbuller har förslag på åtgärder arbetats fram som minskar dessa störningar. Åtgärderna omfattar förslag på begränsning av antal transporter sommartid och mellan Lucia och Trettonhelgen samt förslag på bullerskärmande åtgärder för de mest

utsatta bostäderna. Dessa åtgärder bidrar till att minska den ekvivalenta ljudnivån vid bostäder såväl som den maximala ljudnivån. Både antalet maximala ljudtoppar under särskilt störningskänsliga perioder samt den faktiska maximala ljudnivån vid de mest utsatta bostäderna kommer att minska med dessa föreslagna åtgärder.

Länsstyrelsen saknar fortsatt en mer utförlig utredning av alternativa transportvägar som bör redovisas tillsammans med alternativens förväntade miljöeffekter i form av bl.a. energiåtgång, buller och damning.

Bolagets uppfattning är att den i miljökonsekvensbeskrivningen gjorda utvärderingen av alternativa transportvägar är tillräckligt utförlig.

Frågan kommer dessutom att tas med i den åtgärdsvalsstudie (ÅVS) som planeras tillsammans med Trafikverket (se avsnitt 1 samt ovan bl.a. avseende aktbilaga 49 (Anders Odelius m.fl.) och i Bilaga D).

Länsstyrelsen anser att ansökan bör kompletteras med en beskrivning av vald utformning av verksamhetsområdet i förhållande till verksamhetens behov och begränsningar samt möjliga alternativa utformningar. Verksamheter såsom avbaning, upplag, anläggande av transportvägar och uppförande av byggnader kan i princip ske i hela verksamhetsområdet med nuvarande utformning av ansökan.

Sökt brytområde och område med nu förutsedda följdverksamheter framgår av Bilaga C, Figur 1. Verksamhetsområdet utgörs av fastigheten.

Den sökta täktverksamheten avser en brytperiod om 30-40 år. Det är i dagsläget inte möjligt att ange det för hela denna tidsperiod exakta behovet av följdverksamheter i form av vägar och upplag etc. För det fall bedömningen i ett senare skede blir att ytterligare mark på verksamhetsområdet behöver tas i anspråk, åtar

sig bolaget att anmäla detta till länsstyrelsen, för bedömning i enlighet med gällande bestämmelser till skydd för art- och habitat samt kulturmiljö.

Miljökonsekvensbeskrivningen saknar beskrivning av miljökonsekvenserna av alternativa utformningar, t.ex. annat brytdjup, skyddsavstånd etc.

Bolagets uppfattning är att den i miljökonsekvensbeskrivningen gjorda beskrivningen av verksamheten är tillräckligt utförlig.

Länsstyrelsen anser att ansökan innebär att högre bullernivåer tillåts på morgnarna kl. 06-07, jämfört med gällande tillstånd. Tiderna för maximala bullernivåer i gällande bullervillkor bör kvarstå.

Bolaget delar inte denna bedömning. Föreslaget villkor 5 anger ett begränsningsvärde om 40 dBA nattetid (kl. 22-07).

Bolaget har inte redovisat förekommande luftstötsvågor, men föreslår ett villkor för maximalt tillåten luftstötsvåg om 150 Pa frifältsvärde. Länsstyrelsen bedömer att luftstötsvågor många gånger upplevs som en större olägenhet än vibrationer och anser att villkor bör fastställas. Maximalt tillåten nivå bör då vara 100 Pa mätt som frifältsvärde. Mot bakgrund av den höga frekvensen av sprängningar under ett kalenderår bör värdet underskridas vid alla sprängtillfällen.

Gällande byggnadsskada anger SS 02 52 10 riktvärde för när det föreligger risk för skada på byggnad till 500 Pa i reflektionstryck.

Det har i andra fall (se t.ex MÖD:s avgörande i mål nr M 9233-13) ställts villkor på lägre nivåer, 100-150 Pa i frifältstryck, där man har tagit hänsyn till skrämseleffekter och oro för påverkan på byggnader.

Vid mätning av luftstötvtåg 2017-12-21 (Kompletteringens (aktbilaga 33) Bilaga F.1. Rapport A sprängning 171221, daterat 2018-01-29) uppmättes 18,5 Pa reflektionstryck, vilket motsvarar ca 9 Pa frifältsvärde.

Bolaget bestrider, trots detta, den föreslagna ändringen. 150 Pa innebär inte någon risk för skada på byggnader och inte heller någon olägenhet för hälsa eller miljö. Bolaget kan därför inte se något skäl till att skärpa villkoret i förhållande till vad som gäller enligt praxis (se bl.a. MÖD:s avgöranden den 22 juli 2015 i mål nr M 10649-14 samt den 20 december 2018 i mål nr M 6394-17).

Bolaget har angivit att materialet från tvätt av produkter är att betrakta som en biprodukt och utgör således inte heller avfall enligt förordning om utvinningsavfall. Länsstyrelsen påpekar för att för att kunna avgöra om materialet är att betrakta som en biprodukt behöver materialet karakteriseras för att bedöma om den planerade användningen är miljömässigt godtagbar enligt 15 kap. om utvinningsavfall.

I de laboratorieförsök som redovisas i till ansökan bilagd miljökonsekvensbeskrivning, avsnitt 6.1, Tabell 2, framgår att det mest finkorniga restmaterialet som faller från tvättanläggningen med god marginal innehåller Naturvårdsverkets riktvärden avseende tungmetaller för känslig mark (KM). Någon negativ miljöpåverkan förväntas inte av upplag, eller användning av dessa material, t.ex. för tätning av dammar.

Länsstyrelsen bedömer att befintlig utredning inte ger tillräckligt underlag för att dra slutgiltiga slutsatser om verksamhetens faktiska influensområde eller långsiktiga effekter på vattenförhållandena i omgivningen. Bolaget bör på ett tydligt sätt med hjälp av en karta redovisa vilket influensområdet mark- och miljödomstolen slutligen har att utgå från.

Förtydliganden avseende influensområdet återfinns i Bilaga B, avsnitt 2.3.

Att med exakthet ange ett influensområde är inte möjligt. Försiktighetsprincipen gör att bolaget godtar den utbredning av influensområdet som Sweco genom Region Gotland (aktbilaga 62) har beräknat, dvs. 100-200 meter från täktens yttersta gräns beroende på låg- eller högvattensituation. Det ska dock tilläggas att detta är konservativt beräknat.

Av inlämnade kompletteringar framgår att bolaget utfört två kompletterande slugtester i mars 2019. Resultatet från dem har emellertid inte redovisats på ett utförligt sätt.

I fråga om utförda slugtester hänvisas till Bilaga B, avsnitt 2.3.1.

Den modell för avrinningsberäkning som bolaget har använt sig av ska endast ses som vägledande. Modellen tar inte hänsyn till de komplexa sprickbildningar i berg som kan finnas på Gotland. Bolaget har inte heller tagit höjd för den ökning med 10-15 procent i medeltillrinningen som klimatförändringarna kan förväntas medföra.

Frågorna avhandlas i Bilaga B, avsnitt 2.

För att eventuella intressekonflikter mellan kommunala vattenskyddsområden och täktverksamheten ska undvikas är det av yttersta vikt att säkerställa att verksamheten i täktområdet inte kommer att påverka de kommunala vattentäkterna. Utifrån de av bolaget redovisade utredningarna kan risk för påverkan inte uteslutas. Bolaget uppger i sin utredning att ytan på de kommunala vattenskyddsområdena möjliggör ett vattenuttag som vida överstiger dagens uttag. Länsstyrelsen ställer sig tveksam till ett sådant resonemang då det förutsätter att all mark i vattenskyddsområdet lämpar sig för grundvattenbildning och att inget vatten avleds från området i form av ytvatten. Resonemanget tar heller inte i beräkning den faktiska förekomsten av vattenförande lager vilket styr möjligheten till vattenuttag. Bolaget har i sina beräkningar utgått från det vattenuttag som görs idag och inte det vattenuttag som vattendomarna medger.

Synpunkterna bemöts i Bilaga B, avsnitt 4.3.

Vägen som avses användas för transport av utbrutet material går parallellt med yttre vattenskyddsområdet för Klinte Mølner vattentäkt. Relevanta skyddsåtgärder, t.ex. skyddsdukar, är av betydande vikt. De skyddsåtgärder som bolaget presenterat är inte tillräckliga för att utesluta risk för påverkan.

Bolagets bedömning är att föreslagna skyddsåtgärder är tillräckliga. Bolaget bestrider att den sökta täktverksamheten omfattar ett generellt ansvar för åtgärder mellan vattenskyddsområde och allmän väg.

Länsstyrelsen ställer sig positiv till bolagets vilja att bidra till den allmänna dricksvattenförsörjningen, men konstaterar att ett sådant åtagande bör formuleras på ett mer bindande sätt för att kunna beaktas i den aktuella prövningen.

Bolaget är berett att på ett bindande sätt åta sig leverans av råvatten för den allmänna vattenförsörjningen.

För det fall länshållningsvattnet inte delvis skulle komma att användas för vattenförsörjning, blir resultatet av de planerade åtgärderna att ökade mängder grundvatten leds bort från det avrinningsområde det härrör från, och ut i havet.

Föreliggande avsiktsförklaring - att använda länshållningsvattnet för bevattning av grödor - innebär att mindre mängder grundvatten än under de naturliga förhållandena kommer att ledas bort från avrinningsområdet vid Klintebys stenbrott och ut i havet.

Länsstyrelsen anser att de utredningar som redovisats inte är tillräckliga för att utesluta risk för påverkan på enskilda vattenbrunnar. Utförligare utredningar som utesluter hydraulisk kontakt mellan planerat brott och närliggande brunnar bör utföras.

Synpunkten bemöts i Bilaga B, avsnitt 4.4. Bolagets bedömning är att någon påverkan på enskilda brunnar inte är att förvänta.

På begäran av bl.a. länsstyrelsen och Region Gotland, föreslår bolaget ett villkor avseende eventuell vattenbrist till följd av verksamheten (se Bilaga B, avsnitt 7, Bilaga I, samt nedan avseende denna aktbilaga samt aktbilaga 62).

Närmaste privata vattenbrunn ligger på fastigheten Lilla Snögrinde 1:50, ca 400 meter från planerat brytområde. Beroende på hur influensområdet för tåkten redovisas kan brunnen komma att hamna inom ett område med risk för påverkan. Länsstyrelsen delar inte bolagets uppfattning om utbredningen av influensområdena för de enskilda brunnarna om 20-50 meter. Uppfattningen baseras dels på den av SMHI uträknade medelavrinningen, dels på uppgifter om den momentana tillrinningen vid borrning men säger ingenting om den omkringliggandemarkens faktiska förmåga att bilda grundvatten och brunnens uthålliga uttagskapacitet. Erfarenheter visar att hydraulisk kontakt mellan brunnar kan ske på så stora avstånd som upp till en kilometer beroende på förekomst av vattenförande sprickzoner.

Förtydliganden avseende influensområdet återfinns i Bilaga B, avsnitt 2.3 och påverkan på enskilda brunnar i Bilaga B, avsnitt 4.4.

Att med exakthet ange ett influensområde är inte möjligt. Försiktighetsprincipen gör att bolaget godtar den utbredning av influensområdet som Sweco genom Region Gotland (aktbilaga 62) har beräknat, dvs. 100-200 meter från tåktens yttersta gräns beroende på låg- eller högvattensituation. Det ska dock tilläggas att detta är konservativt beräknat.

Ägarna till Lilla Snögrinde 1:46 upplever sig idag se ett samband mellan sprängningar i befintligt brott i Snögrinde och finkornigt material i sin vattenbrunn två dagar efter sprängning. Bolaget har lagt till fastigheten i egenkontrollprogrammet, men inga mätningar för att konstatera samband har gjorts i utredningsfasen.

Synpunkten bemöts i Bilaga B, avsnitt 4.4.

Länsstyrelsen anser att oförutsedd skada från verksamheten på enskilda vattentäkter bör regleras med ett villkor på liknande sätt som gäller för ett antal andra större bergtäktsverksamheter i länet. Länsstyrelsen föreslår därför ett villkor avseende det, se avsnitt Villkorsförslag, som innebär krav på bolaget att tillhandahålla vatten om det uppstår akut vattenbrist i enskild vattentäkt inom bergtäktens influensområde.

Förslaget medges (se nedan avseende länsstyrelsens villkorsförslag samt Bilaga I).

Bolaget medger hydraulisk kontakt mellan grundvattenmagasinet i sydväst (tre borrhål) och den källa som finns på fastigheten Lilla Snögrinde 1:50. Bolaget säger sig vara villigt att kompensera vattenflödet till källan genom pumpning av länshållningsvatten, men hur detta ska utföras, i vilken omfattning och tid på året har inte preciserats. På grund av förhöjda halter av sulfat i länshållningsvattnet bör utredning om eventuell rening göras innan vattnet pumpas till källan.

Synpunkten bemöts i Bilaga B, avsnitt 4.4, punkten 3.

Länsstyrelsen anser att dokumenterat godkännande från berörda dikesföretag bör inhämtas innan vatten kan släppas ut i bäcken. Villkor om detta förslås samt på att utsläpp av länshållningsvattnet inte får äventyra dikningsföretagets kapacitet.

Synpunkten bemöts i Bilaga B, avsnitt 4.2.

Beroende på i vilken omfattning länshållningsvattnet från planerad täkt kommer att pumpas ut i Östersjön kan en påverkan på den kvantitativa statusen ske. Bolaget har i sin hydrauliska utredning inte kommenterat detta.

Föreliggande avsiktsförklaring - att använda länshållningsvattnet för bevattning av grödor - innebär att mindre mängder grundvatten än under de naturliga förhållandena kommer att ledas bort från avrinningsområdet vid Klintebys stenbrott och ut i havet.

Just för de inre och mest påverkade delarna av Klintehamnsviken är det viktigt att tillförseln av näringsämnen minskar och att inga nya verksamheter tillåts som kan medföra en försämring av ekologisk status eller försvåra att miljö kvalitetsnormerna för vatten uppnås till 2027.

Synpunkten bemöts i Bilaga B, avsnitt 4.5.5.

Länsstyrelsen anser att utformningen av och storleken på den planerade bassängen/vattenreservoaren i norra delen fortfarande är otydlig. Erfarenhet från andra bergtäkter visar att mängden nederbörd och inträngande grundvatten ofta underskattas, vilket medför att länsstyrelsen anser att dimensioneringen av länshållningsbassängen bör ses över. Höjd bör även tas för den förväntade ökningen av årsmedelavrinning i framtida klimat med upp till 35 % under vintermånaderna.

Frågan avhandlas i Bilaga B, avsnitt 3.1.

Bolaget har i sin komplettering angett att oljeavskilt vatten ska ledas till bassängen. Länsstyrelsen anser detta vara olämpligt. Om så sker bör erforderliga åtgärder om rening vidtas innan länshållningsvattnet används eller släpps vidare till recipient.

Bolaget delar inte länsstyrelsens uppfattning om behovet av rening av länshållningsvattnet om det används för bevattning eller släpps ut i Loggarveån.

En utredning av förväntad vattenkvalitet och påverkan på grund- och ytvatten återges i Bilaga B.2 (avsnitt 15.1.2 och avsnitt 15.2). Dessutom diskuteras påverkan till Klintehamnsviken vid utsläpp av länshållningsvatten till Loggarveån i ansökans Bilaga B.2.21 och i Bilaga B.10.

Bolagets ansökan har kompletterats med en avsiktsförklaring från en lantbrukare på fastigheten Klinte Klintebys 1:4 att använda vattnet i bassängen för bevattning av grödor på jordbruksmark. Någon vidare utredning om areal, typ av gröda eller bevattningsbehov har inte presenterats.

Bolaget har, som tidigare redovisats, träffat avtal i form av en avsiktsförklaring om lagring och tillhandahållande av länshållningsvatten för bevattningsändamål till jordbruket på närliggande Klintebys gård. Den verksamhetsansvarige har uttryckt att behov finns i de mängder som beräknats vara tillgängliga utgående från den hydrogeologiska utredningen.

Avsiktsförklaringen innehåller ingenting specifikt i fråga om vilken typ av gröda vattnet får användas till. Jordbrukets verksamhetsutövare torde själv ha den bästa möjligheten att bedöma sina markers behov av vatten, välja gröda och i övrigt välja effektivaste användning av det länshållningsvatten som kan göras tillgängligt. SMA Mineral har inte specialistkompetens i fråga om att göra dessa val för jordbrukets räkning och ser det därför inte som lämpligt att i slutligt avtal föra in någon begränsning av hur tillgängligt länshållningsvatten ska användas för bevattningsändamål.

Bolaget konstaterar att möjlighet att använda vattnet som råvattentäkt för dricksvattenproduktion behöver utredas vidare i samordning med huvudman för vattentäkten. Länsstyrelsen anser att en sådan utredning bör göras parallellt med tillståndsansökan för verksamheten.

Region Gotland har hittills inte uttalat intresse för att nyttja länshållningsvattnet som råvatten varför bolaget istället gärna tillgodoser jordbrukets intresse av vatten för bevattningsändamål.

Länsstyrelsen finner vidare att det skulle utgöra dålig hushållning med vattenresurserna att leda länshållningsvattnet från Klintebysbrottet till Östersjön. För det fall länshållnings-

vattnet inte skulle komma att användas för bevattning eller allmän vattenförsörjning, blir resultatet av de planerade åtgärderna att ökade mängder grundvatten leds bort från det avrinningsområde det härrör från, och ut i havet.

Föreliggande avsiktsförklaring - att använda länshållningsvattnet för bevattning av grödor - innebär att mindre mängder grundvatten än under de naturliga förhållandena kommer att ledas bort från avrinningsområdet vid Klintebys stenbrott och ut i havet.

Länsstyrelsen önskar ett klagörande i fråga om gränser för brytområde och verksamhetsområde samt vad som har inventerats. MKB:n behöver uppdateras med uppgifter som förtydligar de gjorda bedömningarna.

Sökt brytområde och område med nu förutsedda följdverksamheter framgår av Bilaga C, Figur 1. Där framgår också vilket område som har inventerats med avseende på naturvärdesobjekt och skyddsvärda arter.

I Bilaga G, Figur 1, framgår vilket område som har inventerats med avseende på fornminnen och andra kulturvärden.

Länsstyrelsen anser att ansökans verksamhetsområde är omotiverat stort och behöver begränsas tydligt i ett eventuellt tillstånd. Verksamheter som avbaning, upplag, anläggande av transportvägar och uppförande av byggnader kan i princip ske i hela verksamhetsområdet med nuvarande ansökan.

Av Bilaga C, Figur 1 samt Bilaga G, Figur 1, framgår (blå linje) område för följdverksamheter såsom transportväg, vallar, eventuella tätskikt samt upplagsplatser.

Den sökta täktverksamheten avser en brytperiod om 30-40 år. Det är i dagsläget inte möjligt att ange det för hela denna tidsperiod exakta behovet av följdverksamheter i form av vägar och upplag etc. För det fall bedömningen i ett senare skede blir att ytterligare mark på verksamhetsområdet behöver tas i anspråk, åtar

sig bolaget att anmäla detta till länsstyrelsen, för bedömning i enlighet med gällande bestämmelser till skydd för art- och habitat samt kulturmiljö.

Vad gäller svartfläckig blåvinge bedömer länsstyrelsen att det kan ta ett antal år från det att efterbehandlingsåtgärderna påbörjas till dess att blåvingen kan etablera sig i de efterbehandlade områdena. Det innebär att halva tükten kan vara utbruten och därmed en stor del av blåvingens nuvarande fortplantningsområden förstörda innan nya fortplantningsområden har etablerats.

På grund av den justerade brytgränsen, som tar en större andel av fyndplatserna i anspråk, instämmer Naturcentrum i detta påstående. Det bör dock påpekas att så gott som samtliga av fyndplatserna för svartfläckig blåvinge inom brytområdet ligger i marker som är stadd i mer eller mindre kraftig igenväxning, särskilt de fyra fynden väster om kraftledningsgatan. Dessa fynd gjordes ute på ett hygge/fröträdsställning med uppväxande tallplantor och unga träd. Inom några år bedömer Naturcentrum att hygget har slutit sig så pass mycket att det knappast kommer utgöra lämplig livsmiljö för arten.

För att inte riskera att påverka den lokala populationen av svartfläckig blåvinge negativt avser bolaget att vidta riktade skyddsåtgärder för svartfläckig blåvinge. Dessa åtgärder beskrivs i detalj i Bilaga C.1. Åtgärdsförslaget går i korthet ut på att genom avverkningar och röjningar skapa speciellt utformade gläntor i skogsbestånden i sydöstra delen av fastigheten och på så sätt utveckla goda livsmiljöer för svartfläckig blåvinge.

Resonemanget utvecklas i Bilaga C.

Förekomsten av svartfläckig blåvinge måste anses vara en lokal population med mycket liten kontakt med andra lokalpopulationer. Det gör populationen sårbar. Eftersom verksamheten kommer att påverka bevarandestatusen för åtminstone den lokala populationen krävs artskyddsdispens.

Se Bilaga C i fråga om kompletterande inventeringar av svartfläckig blåvinge sommaren 2019, och slutsatser från dessa.

Även i fråga om dårgräsfjäril bedömer länsstyrelsen att det krävs artskyddsdispens.

Se Bilaga C i fråga om kompletterande inventeringar av dårgräsfjäril sommaren 2019, och slutsatser från dessa.

Vad gäller sammetsbockrot bedömer länsstyrelsen det som rimligt att mer av de aktuella lokalerna sparas från verksamheten som påverkar förekomsten. Vad gäller lundsångaren anser länsstyrelsen att en uppföljande inventering 2019 skulle vara klargörande. Det kan ifrågasättas om den skog som planeras att avsättas är av rätt kvalitet – högstammig skog – för lundsångaren.

Samtliga dessa synpunkter bemöts i Bilaga C.

Vad gäller berguv bedömer länsstyrelsen att skapande av bohyllor kan vara en bra åtgärd för att ge häckningsmöjligheter för berguven på sikt. Bolagets förslag att störa bort eventuella uvar från det område som ska brytas under året kan resultera i att uvarna får byta häckningsplatser och att häckningen störs. En störning och bortbrytning av befintliga boplatser bör omfattas av förbuden i artskyddsförordningen.

Både länsstyrelsen och Naturskyddsföreningen påtalar i sina yttranden att bolagets förslag att genom sin verksamhet försöka hindra berguvarna från att häcka i direkt anslutning till de brottkanter där brytning planeras under det kommande året strider mot artskyddsförordningen (2007:845).

Naturcentrum delar i viss mån deras uppfattning i detta fall och beklagar den olyckliga formuleringen. Syftet med förslaget var att värna berguvens häckningsframgång genom att med hjälp av sin verksamhet försöka leda berguvarna till mindre störningsutsatta delar av tälkten. Naturcentrum delar uppfattningen att aktiv

störning av berguv, särskilt under häckningstid, är ett brott mot artskyddsförordningen.

Bolaget avser att bedriva sin verksamhet som normalt utifrån föreslagen brytplan, utan att förlägga särskild verksamhet utmed brottkanter planerade för brytning under kommande år. Bolaget avser vidare att aktivt minimera verksamheten i de delar av tälkten som brutits färdigt för att kunna erbjuda berguvarna mindre störningsutsatta delar i tälkten. Vidare avser man att, som tidigare beskrivits, anlägga bohyllor i de delar av tälktens om brutits färdigt som ett led i den successiva efterbehandlingen.

Det finns flera exempel på platser där berguv häckar framgångsrikt i pågående bergtälkter. Berguvarna förlägger då häckningsplatserna företrädesvis till de delar som brutits klart och där störningen från verksamheten är mindre.

Utifrån beskriven efterbehandlingsplan, tillskapande av bohyllor, bolagets avsikt att minimera störningen i färdigutbrutna delar av tälkten samt berguvarnas vana att häcka i delar av tälkter som redan brutits ut bedömer Naturcentrum AB att den planerade stenbrytningen inte försvårar för berguvars framtida häckningar i trakten runt Klinte Klintebys 1:5.

Resonemanget utvecklas i Bilaga C.

Vad gäller naturtyper finns fel i MKB och naturvärdesinventeringarna om vilka arealer av olika naturtyper som kommer att påverkas, bl.a. avseende alvarmark, skogsbete och taiga.

Synpunkten bemöts i Bilaga C.

Vad gäller Stormyr har länsstyrelsen från det första samrådet kritiserat uppdelningen i tillrinningsområdet till Stormyr i två delar. Vid höga flöden utgör Stormyr en enda vattensamling. Det är oklart om det är 5 % av hela tillrinningsområdet eller 5 % av någon del av tillrinningsområdet som berörs av planerad brytning.

Frågeställningen avhandlas i Bilaga B, avsnitt 4.1.

Ett förtydligande krävs i fråga om bedömningen av påverkan på Stormyr har gjorts utifrån rätt område för brytningen. Det är anmärkningsvärt att bolaget, trots flera påpekanden, inte på ett strukturerat sätt kunnat klargöra hur stor del av tillrinningsområdet som påverkas av brytningen och vad som kan bli effekten av den.

Synpunkten bemöts i Bilaga B, avsnitt 4.1.

Länsstyrelsen anser att taigaområdet bör skyddas i sin helhet från såväl brytning som annan verksamhet. Det är också den bedömning MKB utgår från.

Av Bilaga C framgår att fastighetens areal av naturtypen västlig taiga (90109) inte kommer att påverkas av brytning och följdverksamheter.

Länsstyrelsen vidhåller att SMA inte med tillräcklig tydlighet visat att riksintresset för kulturmiljövård vid Klinte kyrka inte kommer påverkas av den ökade trafikstörningen i området. SMA har inte tydligt redovisat vilka försiktighetsmått bolaget har för avsikt att vidta för att reducera transporternas påverkan på begravningsplatsen norr om kyrkan och den i direkt anslutning till väg 141.

Vibrationer från tung trafik på väg 141 har mätts i byggnadsgrund på Klinte kyrka. Resultatet presenterades i kompletteringensskrift daterad den 29 mars 2019, Bilaga F.2. Uppmätta markvibrationer låg på ca 2 % av beräknat riktvärde för när det föreligger risk för byggnadsskada.

Vibrationer i Klinte kyrka från sprängning i Snögrinde-brottet mättes den 28 augusti 2019 och presenteras i bifogad Bilaga F.A. Kyrkans riktvärde för vertikala markvibrationer från sprängning beräknades till 1,88 mm/s peak enligt SS 460 48 66. Vibrationer i kyrkan uppmättes till 0,45 mm/s peak, dvs. ca 24 % av riktvärdet.

Vibrationsmätningar gjordes även i fundament till Klinte kyrka under perioden den 6-28 februari 2018. Avsikten med mätningen var att mäta vibrationer från tung trafik som passerade på väg 141. Ingen sprängning gjordes under mätperioden.

Inga av de mätningar som hittills har gjorts har visat på vibrationer (från sprängning och tunga transporter) eller luftstöt vågor av den storlek att det föreligger risk för skada på byggnad.

För ytterligare resonemang kring vibrationer, se Bilaga F.

Vad det gäller den barriäreffekt som enligt länsstyrelsen kan uppkomma genom de planerade transportrörelserna, delar inte bolaget länsstyrelsens bedömning. Transporter med ett medelvärde mellan fordonsrörelserna om mellan fyra och sex minuter, beroende på årstid, skapar inte någon svårighet att ta sig vare sig till kyrkan eller begravningsplatserna.

Med avseende på sinnesro vid begravningsplatserna kan de tillkommande trafikrörelserna komma att medföra en något negativ påverkan. Ansökan omfattar emellertid inte, annat än undantagsvis (huvudsakligen vid behov av att fylla upp avgående lastfartyg), transporter under helger. Bolaget har nu även åtagit sig att halvera antalet transporter under en större del av sommaren samt under julhelgerna, vilket kommer att reducera den eventuella störning som besökare kan uppleva vid de vanligaste besökstiderna.

För ytterligare resonemang kring kulturmiljön, se Bilaga G.

Länsstyrelsens bedömning att hela fastigheten bör inventeras avseende fornminnen och andra kulturmiljövärden kvarstår. Detta för att säkerställa att inga okända fornlämningar kan påverkas eller ta skada av den planerade verksamheten.

Det område som har inventerats avseende fornminnen och andra kulturmiljövärden framgår av Bilaga G, avsnitt 2.6.2. Där framgår

även hur detta område förhåller sig till sökt bryt- respektive område med följdverksamheter. Den utförda inventeringen täcker både brytområde och område för följdverksamheterna, där alltså bl.a. vägar, skyddsvallar och upplag planeras.

Den sökta täktverksamheten avser en brytperiod om 30-40 år. Det är i dagsläget inte möjligt att ange det för hela denna tidsperiod exakta behovet av följdverksamheter i form av vägar och upplag etc. För det fall bedömningen i ett senare skede blir att ytterligare mark på verksamhetsområdet behöver tas i anspråk, åtar sig bolaget att anmäla detta till länsstyrelsen, för bedömning i enlighet med gällande bestämmelser till skydd för kulturmiljö.

Om bolaget får tillstånd och ska påbörja arbetsföretaget är det viktigt att verksamhetsutövaren samråder med länsstyrelsens kulturmiljöfunktion.

Bolaget avser att förhålla sig till den kulturmiljöinventering som har utförts (ansökans Bilaga B.3.b) och utifrån vilken brytområde och område för följdverksamheter har bestämts. För det fall det under tillståndsperioden skulle påträffas skyddsvärda fynd vilka har förbisetts i inventeringen, avser bolaget att kontakta länsstyrelsen och hantera frågeställningen i enlighet med gällande bestämmelser om skydd för kulturmiljö.

Länsstyrelsen anser, till skillnad från bolaget, att sökt verksamhet genom påverkan från buller och vibrationer samt genom ökade trafikstörningar och därigenom förändrad barriäreffekt från länsväg 141, riskerar att medföra en påtaglig skada på riksintresset.

Bolaget delar inte länsstyrelsens bedömning i denna fråga. Länsväg 141 trafikeras redan idag av tunga transporter bl.a. till Klintehamns hamn. Den sökta verksamheten kommer att generera en extra fordonsrörelse var fjärde till sjätte minut, beroende på årstid. Bolaget har nu dessutom justerat sin ansökan på så sätt att antalet transporter under en större del av sommaren samt under

julhelgerna halveras. Denna frekvens på fordonsrörelser innebär inte någon tillkommande barriäreffekt på t.ex. friluftsområdet.

I Bilaga D återfinns en tabell som redovisar tid mellan fordonsrörelser (medelvärde). De siffror som redovisas i tabellen påvisar med tydlighet att någon barriäreffekt inte föreligger vare sig med befintlig trafik eller med tillkommande tåkttransporter.

I området där brytning planeras, som alltså är bolagets fastighet, finns stigar som i viss utsträckning används av friluftsidkare. Området är inte välbesökt på det sättet som gäller för Klintberget. Möjlighet kommer att finnas till fortsatt vistelse i området även om sträckorna i vissa fall kommer att bli något längre. Detta eftersom brytområdet med närmaste omgivningar inte längre kommer att vara tillgängligt för allmänheten. Det kommer även fortsättningsvis att vara möjligt att från samtliga väderstreck nå Stormyr på samma sätt som idag.

För ytterligare resonemang kring friluftsliv, se Bilaga G.

Då brytning kommer att ske i 30-40 år kommer klimatet mot slutet av bryttiden med stor sannolikhet att ha förändrats gentemot nuvarande förutsättningar, vilket beskrivs i SMHI:s klimatscenarier för Gotlands län. Det kan därför finnas ett behov av klimatanpassning av själva tåktverksamheten och även när efterbehandling av området planeras.

Frågan avhandlas i Bilaga B, avsnitt 5.

Länsstyrelsens villkorsförslag:

Ett villkor bör reglera att bolaget ska anmäla till tillsynsmyndigheten när tillståndet tas i anspråk.

Villkorsförslaget medges.

Bolagets förslag till villkor 3 och 4, som anger lägsta brytdjup, bör istället vara en del av tillståndet (beslutsmeningen).

Villkorsförslaget medges (torde avse villkor 3).

Bolagets förslag till villkor 5 bör ändras och inte tillåta högre buller tidig morgon kl. 06-07 än vad som gäller för den befintliga verksamheten enligt villkor i tillstånd.

Förslaget bestrids. Det föreslagna villkoret 5 anger ett begränsningsvärde om 40 dBA nattetid (kl. 22-07).

Föreslaget villkor är strängare än vad som följer av Naturvårdsverkets Vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller (rapport 6538), som numera anger tidsperioden för natt till kl. 22-06. Tidigare var den kl. 22-07.

Villkor för buller nattetid bör strykas eftersom ingen verksamhet ska bedrivas då.

Förslaget bestrids. Bolaget bör ha ett villkor även för natt. Det kan inte helt uteslutas att någon form av verksamhet förekommer. Det kan t.ex. hända att en maskin ska repareras eller att annan oförutsedd verksamhet måste bedrivas.

Avseende mätning av buller bör det också läggas till "ska kontrolleras genom emissionsmätningar och beräkningar eller genom immissionsmätning".

Villkorsförslaget medges, med det intervall som anges i ansökans förslag till villkor 5.

Bolagets förslag till villkor 6 bör ändras till "vid högst ett sprängningstillfälle per år, överstiga värdet 100 Pa, uttryckt som frifältsvärde. Värdet får dock aldrig överstiga 120 Pa".

Som anförs ovan bestrider bolaget den föreslagna ändringen. 150 Pa innebär inte någon risk för skada på byggnader och inte heller någon olägenhet för hälsa eller miljö. Bolaget kan därför inte se något skäl till att skärpa villkoret i förhållande till vad som

gäller enligt praxis (se bl.a. MÖD:s avgöranden den 22 juli 2015 i mål nr M 10649-14 samt den 20 december 2018 i mål nr M 6394-17).

Bolagets förslag till villkor 7 med begränsning av vibrationer vid sprängning ska avse "bostäder". Bolaget bör innehålla minst 4 mm/s vid alla sprängtillfällena. Kontroll bör ske vid varje sprängning och bör ske vid fler än ett bostadshus då några ytterligare bostäder riskerar få värden i nivån 3-4 mm/s.

Förslaget torde avse förslag till villkor 6. Bolaget medger att begränsningen ska avse "bostäder". Bolaget medger även 4 mm/s som riktvärde.

Bolaget avser vidare att montera fast kontrollutrustning på några av de mest nära belägna fastigheterna, om tillträde medges, för löpande kontroll av vibration av och luftstötavgång vid sprängning.

Bolagets förslag till villkor 8 angående dammbekämpning bör omformuleras till: "på transportvägen (väg 141/140) ned till Klintehamns hamn ska vid behov motverkas genom vattenbegjutning eller på annat sätt".

Villkorsförslaget bestrids. Bolaget kan inte ensamt hållas ansvarig för dammbekämpning från vägens yta hela sträckningen till hamnen på allmän väg. Däremot har bolaget att tillse att inte fordonens hjul drar ut kalkstensmjöl i betydande omfattning ut till väg 141/140. Detta upprätthålls genom att tåktens tillfartsväg till väg 141/140 hårdgörs samt regelbundet städas och vattenbegjuts vid behov, eller annan effektiv åtgärd vidtas. Vidare att materialet på fordonen inte sprider damm på grund av fartvind. Detta motverkas genom att materialet vid behov vattenbegjuts, eller att lastutrymmet täcks.

Villkor 8 bör därför få följande mera preciserade lydelse;

8. Åtgärder ska vidtas för att minimera spridning av damm från tåktverksamhetens olika moment. Diffus störande damning från transportvägar inom verksamhetsområdet ska vid behov

motverkas med vattenbegjutning. Transportväg ut till väg 141 ska hårdgöras, regelbundet städas och vid behov vattenbegjutas. Material på fordonen ska inte sprida damm i samband med transporter till hamn utan vid behov vattenbegjutas, eller genom att lastutrymmet täcks.

Bolagets förslag till villkor 12 angående efterbehandling bör förtydligas med krav på att slutlig efterbehandlingsplan ska inlämnas i god tid. Efterbehandlingsplanen ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten.

Villkorsförslaget medges.

Det bör delegeras till tillsynsmyndigheten att godkänna den slutliga efterbehandlingen samt vid behov föreskriva ytterligare efterbehandlingsåtgärder.

Som anføres ovan medger bolaget villkorsförslag som innebär att efterbehandlingsplanen tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten. Delegation till tillsynsmyndigheten blir då inte nödvändig, varför sådan bestrids.

I bolagets förslag till villkor 14, med krav på kontrollprogram, bör det bl.a. preciseras att det vatten som bortleds från täkterna ska mätas till volym och kontrolleras avseende kemisk sammansättning.

Villkorsförslaget medges.

Bolagets nya förslag till villkor 16 bör ha tillägget "Vid utsläpp till bäck i norr mäts vattenflödet kontinuerligt".

Detta tillägg finns redan med i bolagets förslag (se kompletteringsskrift daterad den 29 mars 2019, längst ned på s. 3.). Villkorsförslaget medges följaktligen.

Bolagets nya förslag till villkor 17 bör ha tillägget "Vatten från oljeavskiljare tas om hand genom infiltrering i täktområdet".

Detta tillägg finns redan med i bolagets förslag (se kompletteringsskrift daterad den 29 mars 2019, s. 4.). Villkorsförslaget medges följaktligen.

Nytt villkor: "Om det inom den tid som medgivits för anmälan av oförutsedd skada uppstår akut vattenbrist i enskild vattentäkt inom bergtäktens influensområde för att tillgodose fastighetens behov av vatten för hushåll, djurhållning eller annan näringsverksamhet, ska det åligga bolaget att efter begäran anordna med provisoriskt tillhandahållande av vatten för ovan angivet ändamål. Skyldigheten gäller inte om samband saknas mellan vattenverksamheten och vattenbristen."

Villkorsförslaget medges.

Nytt villkor: "Bolaget åläggs att upprätta avtal med berörda dikningsföretag som reglerar under vilka tider på året och i vilka mängder som bolaget får släppa ut länshållningsvatten till bäcken/diket norr om länshållningsbassängen. Samråd ska ske med alla berörda dikningsföretag. Utsläpp av länshållningsvatten får inte äventyra dikningsföretagets kapacitet."

Villkorsförslaget bestrids mot bakgrund av vad som anförs i Bilaga B, avsnitt 4.2, dvs. någon negativ påverkan på omkringliggande två dikningsföretag (Klintebys dikningsföretag 1944 respektive Anderse Valla av år 1930) är inte att förvänta.

Länsstyrelsen anser att den ekonomiska säkerheten, i enlighet med den beräkningsgrund som anges i rapporten "Efterbehandling av täkter, en vägledning (Miljösamverkan Sverige)" bör uppgå till minst det dubbla beloppet, dvs. ca 20 miljoner kronor.

Föreslagen ekonomisk säkerhet utgår från en efterbehandlingsplan med kontinuerlig efterbehandling (se tabell 1 i till ansökan bifogad täktplan – Bilaga A.1), därför skiljer sig beloppet från vägledningens.

Aktbilaga 60; Birgitta Holmqvist, Gert Magnusson och Daniel Holmqvist

Den planerade utökningen av täktverksamhet av kalkindustrin här på mellersta Gotland kommer att leda till en negativ utveckling för samhället Klintehamn med omnejd. De konsekvenser och följder som storskalig kalkindustri innebär för samhället är inte förenlig med samhällets utvecklings plan som Region Gotland tillsammans med boende i trakten har tagit fram underlag till.

Den sökta verksamhetens förenlighet med Program Klintehamn 2030 bemöts ovan bl.a. avseende aktbilaga 43 (Miljö- och byggnämnden).

Skillnaden mellan täktverksamheterna på Norra Gotland och de på mellersta är att denna brytning sker i direkt anslutning till bebyggelse och ett samhälle på över tusen invånare.

Bolaget har tyvärr nödgats upphöra med sin kalkbrytning "på norr". Bakom beslutet att förlägga den föreslagna täkten till Klintebys ligger en noggrant genomförd lokaliseringsprövning (se miljökonsekvensbeskrivningen som är bifogad som Bilaga B till ansökan).

Vi har påverkats bland annat genom buller, utsläpp, damm och sprängningar där vår mark vibrerar under oss. Under år 2018 fick vi uppleva hur det är att ha utökade transporter av tung lastbilstrafik utanför husknuten. Det gav och ger psykisk ohälsa, dålig sömn, negativa tankar, sämre humör som påverkar familjeliv och arbetsliv. Livsmiljön är outhärdlig. Det går inte att vara här med den intensitet som skytteltrafik innebär.

Klinte Valle 1:45 är en av de fastigheter som erbjuds buller-dämpande åtgärder. Bolaget hänvisar till vad som anförs sådana åtgärder m.m. ovan i avsnitt 1 (Justerad ansökan), avseende aktbilaga 49 (Anders Odelius m.fl.) samt i Bilaga D.

Det redan överbelastade vägnätet är underdimensionerat för dagens trafik. Och innebär sommartid fara för både boende och turister som rör sig på länsvägen.

ÅF-Infrastructure, som bistår bolaget med kompetens i trafikfrågor, anför följande i Bilaga D:

Väg 141 bedöms inte vara underdimensionerad för dagens trafik på annat sätt än trafiksäkerhetsmässigt. Vägens geometri mellan Bönders Backe och kyrkan är i dagsläget något kurvig om det är det som åsyftas med underdimensionerad. Dock är nuvarande hastighetsbegränsning satt med utgångspunkt från detta och utformningen bör därmed inte vara något problem mer än att det ger mindre framkomlighet för bilisterna genom att de måste köra långsammare.

Täkterna är omgärdade av skyddsvärd natur, och här utövas friluftsliv. Många i närområdet har Stormyr som besöksmål. Och har ett kulturhistoriskt värde då generationer har nyttjat myren genom åren. Lillmyr och Stormyr som ligger närmast brotten riskeras att dräneras om utökad brytning sker. Det vinstintresse som finns kring brytningen på platsen väger inte upp de negativa konsekvenser som redan i nuläget drabbar boende och naturen i området.

Bolaget hänvisar i dessa frågor till vad som anförs ovan bl.a. avseende aktbilaga 45 (Gunilla Högberg Björck) och aktbilaga 47 (Elin Torpvret och Markus Torpvret) samt i Bilaga B, C och G.

Aktbilaga 61; Henrik Nilsson och Malin Lindkvist

Vi upplever redan idag problem med den brytningen som sker då djuren (hästar) reagerar kraftigt i samband sprängningarna. Åtgärden blir att vi måste ta in hästarna vid varje sprängning för att undvika att dom blir skrämde och rymmer.

Bolaget hänvisar avseende djurhållningen till vad som anförs ovan bl.a. avseende aktbilaga 45 (Gunilla Högberg Björck) och aktbilaga 47 (Elin Torpvret och Markus Torpvret) samt i Bilaga E och F.

Många hästägare använder området till att rida i idag då detta område är det lättaste att ta sig till utan att förflytta sig på vägarna i någon större utsträckning då samverkan med trafiken redan idag är ett problem med många incidenter. Alla ridvägar i området kommer att försvinna och hästarna och dess ägare kommer att tvingas ut på vägarna, länsväg 141 Bönders backe samt sträckan ner till kyrkan och väg 562 mot Foodmark där dom måste samsas med all trafik för att komma till områden som det går att rida i.

Bolaget hänvisar avseende ridstigar och trafik till vad som anförs ovan bl.a. avseende aktbilaga 47 (Elin Torpvret och Markus Torpvret) samt i Bilaga D och G.

Vi har barn som går i skolan i Klintehamn. Då vi bor närmare än 3 km från skolan är de inte berättigade till skolskjuts och är då tvingade att gå eller cykla till skolan längs dessa vägar som saknar vägrenar och cykelbana.

I fråga om trafiksäkerhet hänvisas till bolagets justerade talan som beskrivs i avsnitt 1, till vad som anförs ovan avseende aktbilaga 49 (Anders Odelius m.fl.) samt till Bilaga D.

I samband med samrådet påtalade vi för SMA Mineral att vi upplever kraftiga vibrationer i fastigheten vid sprängningar. SMA Mineral lovade att mäta vibrationerna i fastigheten samt göra en sprickinventering. Borrhål för mätutrustning har borrats men någon mätning har aldrig utförts.

Vibrationer från sprängning i Klintebys-delen av kalkbrottet till bostäderna norr och öster om Klintebys har ännu inte utförts, eftersom det har varit långa uppehåll mellan sprängningar i Klintebys. Vid nästa sprängningstillfälle, som troligen sker någon gång under 2019, är avsikten att utföra mätningar i de närmaste byggnaderna i respektive riktning från sprängplatsen så att också de fallen täcks in i rapporterna.

Sprickinventeringen som konsultfirman ÅF gjorde håller bristande kvalitet. Man har varken mätt bredden på sprickorna eller längden.

Såsom påpekas har sprickornas längd och bredd inte dokumenterats. Istället fotograferades sprickorna för framtida referens, vilket enligt besiktningsmannen ger bättre kontroll på sprickorna än skisser och mått.

Vår fastighet är likt övriga fastigheter i området byggd på mitten/slutet på 1800-talet och grundmuren består av staplad kalksten direkt på berget. Vi ser en stor risk i att fastigheten kommer att skadas av den utökade sprängning som är tänkt då vi redan upplever problem med fem sprängningar om året.

Samma farhåga framförs i aktbilaga 47 (Elin Torpvret och Markus Torpvret) samt i aktbilaga 49 (Anders Odelius m.fl.). Se ovan bolagets svar till dem.

Ytterligare om vibrationer finns att läsa i Bilaga F.

Vi har även egen brunn som vi tänkt sätta i bruk igen för att säkra vattentillgången till hästarna och är oroad över att tillgången på vatten kommer att påverkas.

Synpunkten bemöts i Bilaga B, avsnitt 4.4. Bolagets bedömning är att någon påverkan på enskilda brunnar inte är att förvänta.

På begäran av bl.a. länsstyrelsen och Region Gotland, föreslår bolaget ett villkor avseende eventuell vattenbrist till följd av verksamheten (se Bilaga B, avsnitt 7, samt nedan avseende denna aktbilaga samt aktbilaga 62).

Vi anser att boendemiljön kommer att påverkas kraftigt av redan kända hälsoproblem orsakade av damm och buller samt stora risker i trafikmiljön för oskyddade trafikanter.

I fråga om damm hänvisas till vad som anförs avseende aktbilaga 43 (miljö- och byggnämnden) samt i Bilaga A.

Aktbilaga 62; Region Gotland

Swecos bedömning är att Regionens brunnar inte kommer att påverkas av täktverksamheten även om det påverkansavstånd som Sweco har beräknat blir något större än det som har angivits av SMA Mineral. Regionen ser därför inget skäl att motsätta sig verksamheten på den grunden.

Att med exakthet ange ett influensområde är inte möjligt (se Bilaga B, avsnitt 2.3). Försiktighetsprincipen gör att bolaget godtar den utbredning av influensområdet som Sweco har beräknat, dvs. 100-200 meter från täktens yttersta gräns beroende på låg- eller högvattensituation. Det ska dock tilläggas att detta är konservativt beräknat.

Regionen anser att det ändå kan vara motiverat med ett villkor som anger att om det under tiden för oförutsedd skada skulle uppstå skada på grund av akut vattenbrist i enskild brunn, åligger det SMA Mineral att omgående ordna med tillhandahållande av vatten för att tillgodose fastighetens behov av vatten för hushåll och djurhållning.

Villkorsförslaget medges. Följande lydelse föreslås;

Om det under tiden för oförutsedd skada skulle uppstå skada på grund av akut vattenbrist i enskild brunn på grund av täktverksamheten, åligger det SMA Mineral att omgående ordna med tillhandahållande av vatten för att tillgodose fastighetens behov av vatten för hushåll och djurhållning.

SMA har justerat villkor 16 angående avseende avlett vatten från bassängen för lagring av länsvatten. Vad gäller uppföljning av detta villkor hänvisas till bilaga A till kompletteringen. I vilka situationer gäller villkoret? Året runt för allt vatten eller endast avlett vatten de månader som pumpning sker av vatten till skogsmark i söder eller till bäcken i norr?

Vattnet i bassängen provtas inledningsvis två gånger per månad. När analysresultat visar att villkor innehålls med marginal, då kan analysfrekvens minskas i samråd med tillsynsmyndigheten, t.ex. till en gång per månad.

Provtagning sker vid utloppet, under hela året, oavsett om vattnet används för något ändamål, avrinner till bäcken i norr eller bara lagras. På så sätt sker en kontroll av vattenkvaliteten i bassängen innan vattnet kommer till användning eller släpps ut till Loggarveån.

Tekniska nämnden är inte beredd att för allmän vattenförsörjning använda ytvatten i SMA Minerals dammar i stället för grundvatten. Ett sådant byte medför ökade kostnader eftersom det krävs fler säkerhetsbarriärer för ytvatten och därutöver även ökade driftkostnader. Mot den bakgrunden bör det enligt Regionen för närvarande inte vara aktuellt.

Bolaget noterar detta. Erbjudandet kvarstår, dock endast så länge inte bindande avtal har träffats om användning av länsvatten för bevattningsändamål.

Program Klintehamn 2030 är utifrån det kommunala planmonopolet ett regionalt styrdokument. Ett antal punkter i planen är av intresse här.

Vad gäller ansökans förenlighet med Program Klintehamn 2030 kan följande anföras: Under avsnitt 2.5 (Program Klintehamn 2030 Samrådsförslag, <https://www.gotland.se/102300>) beträffande industri framhålls att närhet till godshamnen i Klintehamn är attraktivt för etablering av industriell verksamhet. Industriella verksamheter ses som positiva då de bidrar med arbetstillfällen till bygden.

Täkten kommer vid full drift att sysselsätta 20-25 anställda för löpande brytning, underhåll och transporttjänster. Tillkommer gör behov av personal (uppskattningsvis motsvarande 3-5 heltids-

tjänster) för inköpta underhållstjänster på maskiner och fordon. Verksamheten drivs 12 månader/år.

Indirekt tillkommer behov av service i form av övernattningar, restaurangbesök, mat, kläder och övrig kommunal service för tåktens personal deras anhöriga och besökare till anläggningen. Sysselsättningseffekten av dessa tjänster torde vara betydande, men ligger utanför bolagets kompetens att värdera.

Den sökta verksamheten kommer alltså att vara i god samklang med sysselsättningsmålen i Program Klintehamn 2030.

Genomförda prov med utlastning till fartyg har påvisat att denna verksamhet inte utgör ett hot mot verksamheten på den publika norra piren i hamnen.

Resonemanget utvecklas i Bilaga A.

Vad gäller trafikens påverkan finns i Bilaga D en tabell som illustrerar flödet på de vägavsnitt som påverkas av transporterna. Däri anges bl.a. hur mängden trafik förändras genom den tillkommande tåkttrafiken. Bakom bilagan/tabellen står ÅF-Infrastructure, som bistår bolaget med kompetens i trafikfrågor.

Den tillkommande tåkttrafiken bedöms av ÅF ur ett trafikperspektiv inte påverka möjligheterna att utveckla Klintehamn.

Som framgår av 4 kap. 2 § miljöbalken är hela Gotland ett riksintresse där turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt ska beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag. Regionen kan också konstatera att ansökan gäller ett område utanför de av SGU utpekade riksintresset mineral och värdefulla ämnen på Gotland

Bestämmelserna om hushållning med mark och vatten utgör ett instrument för samlade bedömningar i samhällsplaneringen för att trygga en hållbar utveckling av hushållningen utifrån olika aspekter (prop. 1997/98:45 s. 245). Bestämmelserna är alltså inte

till sin natur absoluta, utan ska användas vid intresse-
avvägningar.

I 4 kap. 2 § miljöbalken återfinns en lista på områden som är
värdefulla för turism och friluftsliv, däribland Gotland, och det
anges att detta särskilt ska beaktas vid bedömningen av
tillåtligheten av bl.a. exploateringsföretag.

Vid bedömningen ska beaktas även vad som ligger i den andra
vågskålen.

Kalksten för export har brutits på Gotland ända sedan 1000-talet.
Gotlandskalkens goda kvalitet har gjort kalkindustrin till en av
Gotlands basnäringar.

Bolaget har bl.a. avseende aktbilaga 59 (länsstyrelsen) beskrivit
hur föreliggande behov styr lokaliseringen till just Gotland.

Stucks kalkbrott blev, trots att området faktiskt *är* utpekade som
riksintresse för mineralutvinning, under pågående tillstånds-
process, av regeringen utpekade som Natura 2000-område, med
brytstopp till följd.

I och med den nya synen på kalkstensfyndigheter "på norr" är det
nu, enligt bolagets uppfattning, rimligt att SGU överväger om inte
fyndigheten vid Klintebys bör pekas ut.

*De tunga kalkstenstransporter som kommer alstras med ett
genomsnitt om en lastbil var fjärde minut, bedöms påtaglig skada
intentionerna i Program Klintehamn 2030 och de utpekade värden i
Klintehamn som programmet bygger på.*

I fråga om trafik hänvisas till bolagets justerade talan som
beskrivs i avsnitt 1, till vad som anförs ovan avseende aktbilaga
49 (Anders Odelius m.fl.) samt till Bilaga D.

*Vetskapen om kalkprodukternas stora klimatpåverkan när de bereds
och används inom olika industriprocesser är givetvis ytterligare*

en utmaning. Därför är det viktigt att tung industri fortsätter jobba mot netto nollutsläpp.

Bolaget delar regionens uppfattning om behovet av att minska både eget och övriga industrins avtryck med avseende på växthusgaser.

I bolagets kompletteringskrift, daterad den 29 mars 2019, redogörs i Bilaga A, avsnitt 8, för de omfattande aktiviteter som SMA Mineral stöder och bedriver med detta syfte. Utvecklingsarbetet är inriktat mot processerna att tillverka bränd kalk, vilka är de delar av bolagets verksamhet som är tyngst avseende utsläpp av växthusgaser. Därutöver arbetar bolaget löpande med avseende på effektivisering av transportarbetet, bland annat genom att söka föra över tunga landtransporter där så är möjligt mot järnväg.

Ska någonting kort nämnas om övrig industri ligger det nära till hands att föra fram det ambitiösa arbete som järn- och stålbranschen har utfört och den omvandlingsprocess som är att vänta där i och med deras klimatfärdplan, som syftar till en fossilfri - och konkurrenskraftig - stålindustri i Sverige.

Som anförs i Bilaga A kan denna omställning i viss utsträckning förväntas reducera behovet av kalkstensbaserade produkter. Omställningen till de nya processerna kommer dock att ta en tid, och under denna tid bedöms ett betydande behov av kalksten kvarstå.

SMA Mineral har föreslagit ett villkor angående damning som anger att diffus damning på transportvägen "ska vid behov motverkas genom vattenbegjutning". Villkoret bör kunna preciseras så att det tydligare framgår vad som gäller.

Bolaget föreslår ett mer preciserat villkor 8 (se Bilaga I).

I miljökonsekvensbeskrivningen redovisas vilka bullerdämpande åtgärder som kan sättas in, bl.a. bullerskyddande plank och fönster med tilläggsisolering. I ansökan anges att några

bullerdämpande åtgärder längs allmän väg inte föreslås. Mot den bakgrunden har ÅF inte gjort några detaljerade studier av bullerbegränsade åtgärder. Regionen anser att alternativa transportlösningar och bullerdämpande åtgärder ska utredas vidare.

Bolaget hänvisar till vad som anförs i avsnitt 1 om justerad talan, samt till Bilaga E.1, i vilken bullerbegränsande åtgärder föreslås.

Aktbilaga 65; SGU

SGU konstaterar att kalkstenen på Gotland är mycket viktig för en hållbar basindustri. Den är också viktig för Sveriges oberoende av import av råmaterial. Vidare är det SGU:s bedömning att behovet av kalksten kommer att vara fortsatt stort för såväl industriellt ändamål som byggnadsmaterial samt till jordbruksändamål.

Bolaget noterar att enighet föreligger kring bolagets behovsutredning.

SGU instämmer med bolagets bedömning och redovisning avseende de geologiska naturvärdena angivna i NRO 09050. Vid en eventuell framtida brytning i området kan nya skärningar och förekomster av dessa företeelser bli frilagda som kan vara vetenskapligt intressanta och värdefulla. SGU påminner därför om att beakta detta vid återställning av tänken och i förekommande fall rådgöra med geologisk expertis.

Bolaget noterar även detta. Frågan är dessutom rättskraftigt avgjord av MÖD i dom den 3 december 2018 (mål nr P 1688-18).

Geologiskt intressanta skärningar genom muldemärgelstenen, som uppstår genom den bedrivna täktverksamheten, omfattas av riksintresset och kommer att beaktas.

SGU instämmer i bolagets redovisning av alternativ lokalisering för kalkstensbrytning (kap. 8 MKB) vilket innebar att övriga kända kalkstensförekomster i Sverige inte håller den kvalitet eller

kvantitet som krävs framför allt av stålindustrin avseende renhet och termiska egenskaper.

Bolaget noterar att enighet föreligger kring bolagets behovsutredning även på denna punkt.

Alternativet till brytning på Gotland för kalksten avsedd för den typen av användningsområden är import av produkten. Det är SGU:s uppfattning att detta innebär en ökad miljöbelastning totalt sett.

Synpunkten stämmer överens med bolagets inställning.

Bolagets redovisning av berggrund och jordarter på Gotland stämmer överens med SGU:s kännedom om geologin i området. I det område där brytning avses finns enligt bolaget skilda kvaliteter av kalksten vilket överensstämmer med SGU:s bild.

Synpunkten stämmer överens med bolagets inställning.

SGU delar bolagets uppfattning avseende den generella hydrogeologiska beskrivningen av täktområdet. Av ansökan framgår att området ligger på ett höjdområde med marknivån i den centrala delen på cirka +55 m och med en grundvattennivå några meter under markytan.

Vattengenomsläppligheten är störst i den ytligt uppspruckna kalkstenen ner till 3-5 meter under markytan, och därunder är kalkstenen mindre genomsläpplig förutom i de södra och sydvästra delarna där den även har en hög vattengenomsläpplighet på större djup. SGU håller med om att detta innebär att stora delar av högplatån naturligt bidrar till den ytliga grundvattenavrinningen mot bäcken i norr, som har hög vattenföring under vintern, och att en mindre del bildar djupare grundvatten. Betydande avrinning sker även mot våtmarksområdet Stormyr. I den södra och sydvästra delen av området sker grundvattenbildning till djupare lager i berggrunden.

SGU noterar att beskrivningen av verksamhetens påverkan på grundvattnet utgår från områdets avrinning (160 000 m³/km²/år vilket motsvarar 160 mm/år). Grundvattenbildningen likställs med avrinningen och anges därför till 160 mm/år. Denna siffra används sedan vid beräkning av influensområde. Vid de delområden där bergtäkten kommer att dränera större djup än den översta uppspruckna delen av berget anser SGU att siffran för grundvattenbildningen som används vid influensberäkningen är väl hög. SGU:s uppfattning är därför att det redovisade influensområdet sannolikt är för litet. SGU konstaterar att ett större influensområde skulle kunna beröra tillrinningsområdet till Stormyr samt den kommunala dricksvattentäkten i Mölner. SGU anser dock att det inte med tillräckligt stor säkerhet går att avgöra hur stort influensområdet kommer att bli utifrån underlaget i ansökan, varför bolaget bör beredas tillfälle att komplettera ansökan i detta avseende.

Frågeställningen avhandlas i Bilaga B, avsnitt 2.3.

Som anförs ovan avseende bl.a. aktbilaga 62 (Region Gotland) är det inte möjligt att med exakthet ange influensområdets utsträckning. Försiktighetsprincipen gör att bolaget godtar den utbredning av influensområdet som Sweco genom Region Gotland (aktbilaga 62) har beräknat, dvs. 100-200 meter från täktens yttersta gräns beroende på låg- eller högvattensituation. Det ska dock tilläggas att detta är konservativt beräknat.

Av ansökan framgår att det vid behov kan anläggas en tätskärm, av fint material som kompakteras i en schaktad och sprängd slits ner genom den övre spruckna kalkstenen till tätare berg, för att minimera avsänkningen av grundvattennivån mot myren. SGU anser i första hand att ansökan bör kompletteras för att man med större säkerhet ska kunna avgöra vilken påverkan verksamheten kommer att ha på grundvattenförhållandena i närområdet.

Frågeställningen avhandlas i Bilaga B, avsnitt 4.1.

För det fall att utredningen visar att påverkan kommer ske på Stormyr eller om domstolen anser att befintlig ansökan är tillfyllest, anser SGU att anläggandet av en tätskärm bör ingå som ett villkor för tillståndet.

Som skyddsåtgärd planeras en tätskärm mellan tälkten och den norra och västra gränsen för Stormyrs tillrinningsområde (se Bilaga B, avsnitt 4.1 och 6). Tätskärmen konstrueras av fint material som kompakteras i en schaktad slits ner genom den övre spruckna kalkstenen till tätare berg. Åtgärden görs för att minimera avsänkningen av grundvattennivån mot myren.

Vid behov kan tätskärm anläggas även på annat ställe.

SGU noterar att grundvattnets gradienter i sydväst varierar under året. SGU tolkar underlaget så att på sommarhalvåret, när grundvattenytan är låg, kommer vatten att infiltrera ner till djupare grundvatten (detta förutsätter att vatten rinner över tälktområdet och samlas upp i sydväst i enlighet med resonemanget nedan). Vattensamlingarna i sydväst kommer alltså då att kunna påverka nedströms grundvatten både kvalitativt och kvantitativt. Därmed finns en risk att detta även ger påverkan på grundvattnet inom Mölners vattenskyddsområde. Kvaliteten kan förändras och nya gradienter kan förändra uppehållstider för grundvattnet fram till uttagsbrunnarna. Under vinterhalvåret, stiger den generella grundvattennivån i omgivningen vilket kommer leda till ett inläckage av grundvatten från grundvattenförekomsten till kalkstenstälkten. SGU saknar ett resonemang kring detta och hade gärna velat se en beräkning av vattenbalansen över infiltration/inläckage i detta område och hur denna vattenbalans förändras över året.

Frågeställningen avhandlas i Bilaga B, avsnitt 2.4.

SGU anser generellt att det är positivt när verksamhetsutövare arbetar kontinuerligt med efterbehandlingen. En kontinuerlig efterbehandling kan minska påverkan på miljön och minimerar även

risken för att efterbehandling aldrig utförs för det fall att verksamhetsutövaren drabbas av finansiella problem.

Synpunkten stämmer överens med bolagets inställning.

Under senare delen av brytningen förmodar SGU att avrinningen i täktområdet kommer att ledas till det sydvästra området varifrån en del vatten kommer att infiltrera till djupare grundvatten och en del vatten kommer att ledas till uppsamlingsdammen i norr.

Frågeställningen avhandlas i Bilaga B, avsnitt 2.4.

SGU noterar att brytningsområdet ska efterbehandlas kontinuerligt vartefter brytningen i respektive delområde är klar. SGU har förstått att det inte i förväg och i detalj går att styra vilket brytningsdjup som ska gälla i varje delområde och att detta ska avgöras av bergkvaliteten på platsen. Den största delen av brytningen kommer dock att ske på områden som är under ursprunglig grundvattennivå.

Det återgivna stämmer överens med bolagets uppfattning.

SGU anser inte att efterbehandlingsplanen visat samspelet mellan brytningsdjup, inläckande grundvatten, avrinning mot låglänta ytor och generell avrinning mot sydväst där uppsamlat vatten ska tillåtas infiltrera. SGU anser inte att ansökan klargjort om eller hur vatten från ett färdigutbrutet delområde ska rinna, i synnerhet inte om brytningsdjupet vid angränsande ytor inte kommer att bli lika djupt. SGU ser en uppenbar risk att efterbehandlade ytor i ett senare skede kommer att vattenfyllas när pumpning upphör. Den generella idén för avrinning tycks dock vara att avrinningen ska ske mot sydväst, varifrån infiltration och/eller pumpning ska komma att ske. SGU frågar sig slutligen om infiltrationskapaciteten i sydväst är så stor att pumpning inte kommer att bli nödvändig i ett långsiktigt perspektiv. SGU anser att efterbehandlingsplanen behöver förtydligas i dessa avseenden.

Frågeställningen avhandlas i Bilaga B, avsnitt 5.

Vad gäller grundvattenförekomsten och dess miljö kvalitetsnormer finns fyra kriterier för god kvantitativ status. Vad gäller det första kriteriet – balans mellan den långsiktiga uttagsnivån och grundvattenbildningen – anser SGU att det inte framgår tydligt i handlingarna hur mycket grundvatten som behöver avledas. Detta bör tydliggöras. Hur stor andel som kommer pumpas till bassängen framgår inte och vad som sedan kommer hända med vattnet i bassängen är oklart. Oavsett om vattnet kommer användas till bevattning eller ledas bort i diken innebär det att vattnet förs bort från grundvattenförekomsten. Det vatten som ska infiltreras påverkar också vattenbalansen. Bolagets verksamhet kommer alltså påverka vattenbalansen, men det saknas tillfredsställande underlag i ansökan som visar vilken påverkan som kan förväntas. För att en bedömning ska kunna göras om vilken påverkan uttaget kan komma att ha på grundvattenförekomstens kvantitativa status måste även andra uttag som beror det aktuella influensområdet i förekomsten ingå.

Frågeställningen avhandlas i Bilaga B, avsnitten 4.5.1, 4.5.2 och 4.5.3.

Det andra kriteriet för god kvantitativ status är att det inte får ske långsiktiga förändringar i flödesriktningen som orsakar inträngning av saltvatten eller andra föroreningar. SGU noterar att kalkstenstakten över stora områden underlagras av relativt tät mörgelsten vilket innebär ett begränsat inläckage av grundvatten från större djup. Brytningsdjupet är inte heller så stort, som mest till +30 m, vilket är betydligt högre upp än intaget vid brunnarna t.ex. i Mølner, där dessa går ner till som lägst ca -2 m. I sydväst där berget är mer uppsprucket kan mängden inläckande grundvatten från botten av bergtäckten vara betydligt mer än i övriga delar av bergtäckten (där tätande mörgellager finns). SGU noterar dock att grundvattennivåer i denna sydvästra del av området är lägre än kalktäckten botten under delar av året. Inläckage av grundvatten till kalktäckten kan då i detta område endast ske under tider när grundvattenytan i omgivningen hög, vilket alltså bidrar till en minskad risk för påverkan av

saltvatten från stora djup. Bolagets verksamhet bedöms alltså ensamt inte orsaka saltvatteninträngning.

Synpunkten stämmer överens med bolagets inställning.

Vattentäkten i Mölner, som ligger närmast bolagets verksamhetsområde, har tillstånd till ett uttag på som mest 380 kubikmeter per dygn, vilket motsvarar knappt 1 600 l/h. Med hänsyn till de oklarheter som SGU ser i ansökan med avseende på det förväntade influensområdet menar SGU att det inte kan uteslutas att det kommer ske en påverkan på vattentäkten i Mölner även om den förväntade påverkan torde bli mycket begränsad.

Frågeställningen avhandlas i Bilaga B, avsnitten 2.4, 4.3 och 4.5.3. Slutsatsen är att det är högst osannolikt att det kan bli en påverkan på vattentäkten i Mölner.

Det tredje kriteriet för god kvantitativ status är att mänsklig påverkan på grundvattenförekomsten inte får leda till att god ekologisk status inte kan uppnås i förbundna ytvattenförekomster. Bolaget har angett att påverkan på närliggande ytvattenförekomster är liten. SGU finner det sannolikt att det stämmer.

Synpunkten stämmer överens med bolagets inställning.

Det fjärde kriteriet för god kvantitativ status är att mänsklig påverkan på grundvattenförekomsten inte får leda till skada på grundvattenberoende terrestra ekosystem. SGU bedömer att det finns risk att verksamheten leder till att grundvattennivån i Stormyr sjunker, vilket skulle påverka ekosystemen negativt, men som SGU konstaterat ovan krävs ytterligare utredning för att detta ska kunna klargöras. En möjlig skyddsåtgärd kan dock vara en sådan tätskärm som i så fall bör villkoras i tillståndet.

Frågeställningen avhandlas i Bilaga B, avsnitten 4.1 och 4.5.3 samt i avsnitt 6. Vid behov kan tätskärm anläggas även på annat ställe.

Vad gäller kemisk påverkan på grundvattenförekomsten konstaterar SGU att den sökta verksamheten inte förväntas leda till utsläpp av bekämpningsmedel, denna parameter får därför anses sakna betydelse för den nu aktuella provningen. Däremot finns risk för påverkan genom utsläpp av sulfathaltigt vatten samt bortledning av grundvatten som leder till ökad risk för saltvatteninträngning och därmed förhöjda kloridhalter. Det saknas tillfredställande information om förväntade sulfathalter i avrinnande vatten. SGU kan därför inte avgöra vilken påverkan verksamheten kommer att ha på grundvattenförekomsten och inte heller om verksamheten äventyrar möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormen God kemisk status år 2021.

Frågeställningen avhandlas i Bilaga B, avsnitt 4.5.4. Under brytning kommer allt länshållningsvatten att pumpas till bassängen i norr, där det kommer att användas för bevattningsändamål i jordbruk. Vid bevattning bedöms ingen betydande påverkan i form av sulfatbelastning ske på grundvattenförekomsten (se ansökans Bilaga B.2, avsnitt 15.1.2, sid. 45-46 och avsnitt 15.2, sid. 48-50).

Inget vatten planeras således att infiltreras i den sydvästra delen av brytområdet under brytperioden. Däremot kommer vatten att infiltrera där efter avslutad verksamhet och efterbehandling (se Bilaga B, avsnitt 5). Avrinnande vatten från täktområdet förväntas emellertid inte ha förhöjda halter av kväve och sulfat. Kvävespillet från sprängning bedöms ha transporterats bort med länshållningsvattnet under driftperioden och efterbehandlingen förhindrar vittringen av sulfider i kalken (se ansökans Bilaga B.2, avsnitt 15.1.2, sid. 45-46).

När det gäller påverkan på kloridhalter delar bolaget den av SGU framförda bedömningen (avseende kvantitativ påverkan, det andra kriteriet) att bolagets verksamhet inte bedöms orsaka någon saltvatteninträngning.

Sammantaget bedöms därmed att något äventyrande av möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormen God kemisk status år 2021 inte är kopplat till den av bolaget sökta verksamheten.

3. Avslutningsvis

I och med detta yttrande bör skriftväxlingen vara att betraktad som avslutad och målet färdigt att sättas ut till huvudförhandling i enlighet med den beslutade tidplanen.

SMA Mineral AB
genom

Sofia Hedelius